



THE UKRAINIAN
INSTITUTE FOR
HAPPINESS RESEARCH

Львів, Україна
20 березня 2025 р.

П'ЯТА МІЖНАРОДНА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

ЩАСТЯ ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО HAPPINESS AND CONTEMPORARY SOCIETY

FIFTH INTERNATIONAL
SCIENTIFIC CONFERENCE

Lviv, Ukraine
March, 20, 2025

HAPPINESS AND CONTEMPORARY SOCIETY

Lviv, Ukraine
March, 20, 2025





THE UKRAINIAN
INSTITUTE FOR
HAPPINESS RESEARCH



UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI PERUGIA



THE UKRAINIAN INSTITUTE FOR HAPPINESS RESEARCH (Ukraine)
UNIVERSITY OF PERUGIA (Italy) DEPARTMENT OF PHILOSOPHY,
SOCIAL SCIENCES AND EDUCATION
PETROLEUM – GAS UNIVERSITY OF PLOIEȘTI (România)
FACULTY OF ECONOMIC SCIENCES
G.S. KOSTIUK INSTITUTE OF PSYCHOLOGY OF NAES OF UKRAINE (Ukraine)
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV (Ukraine)
DEPARTMENT OF CONTEMPORARY HISTORY OF UKRAINE
POLIS UNIVERSITY (Albania) FACULTY OF MANAGEMENT,
ENVIRONMENT & URBAN PLANNING
WORLD FEDERATION OF UKRAINIAN MEDICAL ASSOCIATIONS
UNIVERSITY OF A CORUÑA (Spain) FACULTY OF ECONOMICS AND BUSINESS, BUSINESS
DEPARTMENT
BOGOMOLETS NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY (Ukraine)
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY, BIOETHICS AND HISTORY OF MEDICINE
DANYLO HALYTSKY LVIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY (Ukraine)
DEPARTMENT OF UKRAINIAN STUDIES AND PHILOSOPHY

5th International Scientific Conference

HAPPINESS AND CONTEMPORARY SOCIETY

March 20, 2025

Lviv – Perugia – Ploiești – Kyiv – Tirana – A Coruña

Dnipro
«Seredniak T.K.»
2025

UDC 17.023.36+140.8+165.614+159.9

IIIac 27

COMPLIED BY:

Maksymenko S., Prof., Dr. Sc., Academician

Lushch-Purii U., PhD, Assoc Prof.

EDITORIAL BOARD:

Maksymenko S., Dr Sc, Full Prof., Academician

Mochini M., PhD, Full Prof.;

Panait M., PhD, Full Prof.;

Hysa E., PhD, Assoc. Prof.;

Hysa X., PhD, Assoc. Prof.;

Shkëmbi F., Dr, Lecturer;

Bazylevych A., Dr Sc, Full Prof.;

Boichenko M., Dr Sc, Full Prof.;

Bila I., Dr Sc, Full Prof.;

Vasylieva I., Dr Sc, Full Prof.;

Yeshchenko T., Dr Sc, Full Prof.;

Ishchuk H., Dr Sc, Full Prof.;

Liashenko O., Dr Sc, Full Prof.;

Lushch-Purii U., PhD, Assoc Prof.

Pyzhyk A., PhD, Assoc Prof.

Smorzhevska O., PhD, Assoc Prof.

“Happiness and Contemporary Society,” International Academic Conference (5th; 2025; Lviv)
Materials of the 5th International Academic Conference “Happiness and Contemporary Society”
(March 20, 2025; Lviv – Perugia – Ploiești – Kyiv – Tirana – A Coruña). – Dnipro: “Seredniak
T.K.”, 2025. – 131 p.: ill., tables. – References at the end of articles.

The Materials of the Conference include articles based on presentations by participants **from 9 countries around the world** (Albania, Georgia, Spain, Nigeria, Romania, Slovakia, the USA, Ukraine, Sri Lanka). The volume presents the results of interdisciplinary research on happiness, analyzing its philosophical, anthropological, social, economic, psychological, medical, and educational dimensions. The phenomenon of happiness is explored both in the context of individual life and through the lens of contemporary socio-political, economic, and cultural challenges. The collection is intended for scholars, postgraduate students, university students, and all those interested in interdisciplinary research on the topic of happiness.

The materials are published in the authors' original versions.

The authors bear full responsibility for the accuracy of the texts, facts, quotations, references, and formatting of bibliographies.

<https://doi.org/10.31108/7.2025>

ISBN 978-617-8540-72-2

© The Ukrainian Institute for Happiness Research, 2025

© Authors of the papers, 2025



THE UKRAINIAN
INSTITUTE FOR
HAPPINESS RESEARCH



UNIVERSITÀ
DEGLI STUDI
DI PERUGIA



УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩАСТЯ (Україна)
UNIVERSITY OF PERUGIA (Italy) DEPARTMENT OF PHILOSOPHY,
SOCIAL SCIENCES AND EDUCATION
PETROLEUM – GAS UNIVERSITY OF PLOIEȘTI (Romania) FACULTY OF ECONOMIC SCIENCES
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ (Україна)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА (Україна)
КАФЕДРА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
POLIS UNIVERSITY (Albania) FACULTY OF MANAGEMENT,
ENVIRONMENT & URBAN PLANNING
СВІТОВА ФЕДЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ЛІКАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ
UNIVERSITY OF A CORUÑA (Spain) FACULTY OF ECONOMICS AND BUSINESS,
BUSINESS DEPARTMENT
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ (Україна)
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, БІОЕТИКИ ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
(Україна) КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ФІЛОСОФІЇ

П'ята Міжнародна Наукова Конференція

ЩАСТЯ ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО

20 березня, 2025

Львів – Перуджа – Плоєшті – Київ – Тірана – А-Корунья

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2025

УДК 17.023.36+140.8+165.614+159.9

Щас 27

УПОРЯДНИКИ:

Максименко С., д. психол. н., професор, академік;

Луц-Пурій У., к. філос. н., доцент;

РЕДКОЛЕГІЯ:

Максименко С., д. психол. н., професор, академік;

Mochini M., PhD, Full Prof.;

Panait M., PhD, Full Prof.;

Hysa E., PhD, Assoc. Prof.;

Hysa X., PhD, Assoc. Prof.;

Shkëmbi F., Dr, Lecturer;

Базилевич А., д. мед. н., професор;

Бойченко М., д. філос. н., професор;

Біла І., д. психол. н., професор;

Васильєва І., д. філос. н., професор;

Єщенко Т., д. філол. н., професор

Іщук Н., д. філос. н., професор;

Ляшенко О., д. екон. н., професор;

Луц-Пурій У., к. філос. н., доцент.

Пижик А., к. істор. н., доцент;

Сморжевська О., к. істор. н., доцент.

«Щастя та сучасне суспільство», міжнародна наук. конф. (5 ; 2025 ; Львів)

Збірник матеріалів п'ятої міжнародної наукової конференції «Щастя та сучасне суспільство»

(20 березня 2025 р., Львів – Перуджа – Плоешті – Київ – Тірана – А-Корунья). – Дніпро:

«Середняк Т.К.», 2025. – 131 с. : рис., табл. – Бібліогр. в кінці ст..

У Збірник матеріалів увійшли статті на основі доповідей учасників з **9 країн світу** (Албанія, Грузія, Іспанія, Нігерія, Румунія, Словаччина, США, Україна, Шрі-Ланка). Висвітлено результати міждисциплінарних досліджень щастя. Проаналізовано філософські, антропологічні, соціальні, економічні, психологічні, медичні та педагогічні аспекти щастя. Феномен щастя розкрито в контексті життя окремої людини та крізь призму сучасних соціально-політичних, економічних та кульних викликів.

Для науковців, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться міждисциплінарними дослідженнями проблеми щастя.

Матеріали опубліковані в авторській редакції

Автори несуть повну відповідальність за грамотність текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань та оформлення бібліографії

<https://doi.org/10.31108/7.2025>

ISBN 978-617-8540-72-2

© Український інститут дослідження щастя, 2025

© Автори статей, 2025

CONTENTS / ЗМІСТ

PREFACE	9	
ПЕРЕДМОВА	12	
John ARDEN HAPPINESS IN A TIME OF UPHEAVAL: LIVING A PURPOSEFUL AND MEANINGFUL LIFE		15
Iryna BILA THEORY AND PRACTICE OF HAPPINESS IN REAL LIFE Ірина БІЛА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ЩАСТЯ В РЕАЛЬНОМУ ЖИТТІ		18
Mykhailo BOICHENKO, Nataliia BOICHENKO A CRITICAL VIEW OF STOICISM’S TEACHINGS ON HAPPINESS (USING THE EXAMPLE OF THE PHILOSOPHY OF WAR) Михайло БОЙЧЕНКО, Наталія БОЙЧЕНКО КРИТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ВЧЕННЯ СТОЇЦИЗМУ ПРО ЩАСТЯ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФІЇ ВІЙНИ)		21
Anzhela BORSHCHEVSKA FROM DIGITAL NATIVES TO RESIDENTS OF MIXED REALITY: BETWEEN ISOLATION AND HARMONY Анжела КІГІЧАК-БОРЩЕВСЬКА ВІД ЦИФРОВИХ АБОРИГЕНІВ ДО ЖИТЕЛІВ ЗМІШАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ. МІЖ ІЗОЛЯЦІЄЮ ТА ГАРМОНІЄЮ		27
Olga BRYUKHOVETSKA HAPPINESS AS A STATE OF BEING BEYOND LANGUAGE: EPICUREAN AND BUDDHIST MOTIVES IN ROLAND BARTHES Ольга БРЮХОВЕЦЬКА ЩАСТЯ ЯК СТАН БУТТЯ ПОЗА МОВОЮ: ЕПІКУРЕЙСЬКІ ТА БУДДІЙСЬКІ МОТИВИ У РОЛАНА БАРТА		31
Iris CANAJ ECONOMICS OF HAPPINESS		34
Galina CHAIKA SATISFACTION WITH QUALITY OF LIFE AND PERSONAL RESOURCES Галина ЧАЙКА ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ЖИТТЯ Й ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ		38

Oleksandr DANYLENKO THE CITY OF HAPPINESS Олександр ДАНИЛЕНКО МІСТО ЩАСТЯ.....	42
Hiranya DISSANAYAKE, Anuradha IDDAGODA HAPPINESS AND THE EDUCATION SYSTEM: A CASE STUDY FROM SRI LANKA	46
Dan HAYBRON HOW TO TEACH HAPPINESS COURSES AT UNIVERSITIES? 'SUSTAINABLE HAPPINESS' COURSE CASE Interview by Uliana LUSHCH-PURII	50
Tetyana HURLYEVA SELF-TRUST AS AN INTERNAL RESOURCE OF A HAPPY PERSONALITY: REFLECTIONS ON THE TOPIC	55
Răzvan Gh. V. IONESCU, Mirela PANAIT PUBLIC PERCEPTION OF CLIMATE CHANGE AS A DRIVER OF CHANGE IN THE EUROPEAN ENERGY SECTOR	60
Tamar KANASHVILI HAPPINESS AND EDUCATION SYSTEM	62
Olena KOSTIUCHENKO RESOURCE POTENTIAL OF OLFACTORY THERAPY IN THE ACQUISITION OF HAPPINESS Олена КОСТЮЧЕНКО РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛЬФАКТОТЕРАПІЇ У НАБУТТІ ЩАСТЯ	65
Ladislav KOVÁČ HUMANITY ON THE THRESHOLD OF 2025	69
Oleksandra LIASHENKO THE ECONOMICS OF HAPPINESS IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	74
Serhii MAKSYMENKO A PERSON IN DIGITAL CHAINS: HOW AI CHANGES SELF-PERCEPTION AND SPIRITUALITY Сергій МАКСИМЕНКО ЛЮДИНА В ЦИФРОВИХ КАЙДАНАХ: ЯК ВІЇ ЗМІНЮЄ САМОПРИЙНЯТТЯ І ДУХОВНІСТЬ	79

Iryna MOISEENKO FEATURES OF UTILIZING THE HAPPINESS POTENTIAL AT THE ENTERPRISE LEVEL IN UKRAINE Ірина МОЙСЄНКО ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЩАСТЯ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ	83
Olufemi A. OWOADE ROLES OF WOMEN IN BUILDING PEACE, CONFLICT RESOLUTION AND HAPPINESS IN NIGERIA’S CONFLICT AREAS	89
Olena PETASIUK A HAPPY HUMAN BEING AS THE HIGHEST CULTURAL VALUE Олена ПЕТАСІЮК ЩАСЛИВА ЛЮДИНА ЯК НАЙВИЩА КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ	92
Félix PUIME GUILLÉN HOW A LEGISLATIVE POLICY IN SPAIN HAS REDUCED TRAFFIC DEATHS AND INCREASED CITIZEN HAPPINESS	95
Oksana SMORZHEVSKA HAPPINESS IN OLEKSANDR BOGOMAZOV’S ART Оксана СМОРЖЕВСЬКА ЩАСТЯ В ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА БОГОМАЗОВА	106
Adi Edlira SUBASHI KAHANI, Eglantina HYSA RETHINKING LINGUISTIC NORMS IN GLOBAL ACADEMIA: THE ROLE OF CULTURE AND AI IN SHAPING THE FUTURE OF ENGLISH IN HIGHER EDUCATION	110
Halyna TERESHKEVYCH (s. Diogena), Ostap MORAVETSKYY BLISS AS A SYNONYM OF HAPPINESS Галина ТЕРЕШКЕВИЧ (с. Діогена), Остап МОРАВЕЦЬКИЙ БЛАЖЕНСТВО ЯК СИНОНІМ ЩАСТЯ	113
Oksana VOLOSHYNA “MIS” AS THERAPEUTIC SLEEP: AN INNOVATIVE APPROACH TO SLEEP DISORDERS AND RECOVERY FROM STRESS AND TRAUMA	116

**Paulina WOJTYLA-BUCHORA, Lucyna KAPKA- SKRZYPCZAK,
Andrzej WOJTYLA, Oksana HDYRYA, Andriy BAZYLEVYCH**
HAPPINESS AND QUALITY OF LIFE IN MEDICINE AND HEALTHCARE
**Пауліна ВОЙТИЛА-БУЧОРА, Люцина КАПКА-СКШИПЧАК,
Анджей ВОЙТИЛА, Оксана ГДИРЯ, Андрій БАЗИЛЕВИЧ**
ЩАСТЯ ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ В МЕДИЦИНІ ТА ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я120

Tetyana YESHCENKO
THE CONCEPT OF HAPPINESS IN ETHNOCOGNITIVE
AND BIBLICAL ASPECTS
Тетяна ЄЩЕНКО
КОНЦЕПТ «ЩАСТЯ»
В ЕТНОКОГНІТИВНОМУ ТА БІБЛІЙНОМУ АСПЕКТАХ126

PREFACE

In our BANI world (Brittle, Anxious, Nonlinear, and Incomprehensible), new problems and questions rise each year and happiness agenda needs careful reconsideration and further elaboration.

The purpose of the annual conference “Happiness and Contemporary Society” initiated by The Ukrainian Institute for Happiness Research is to create in Lviv (Ukraine) the international platform for interdisciplinary discussion on happiness in terms of democracy strengthening and civil society forming.

The main goals of our annual interdisciplinary scientific conference are:

- building a bridge between philosophy, science and practice;
- promoting the universal human values;
- uniting the efforts of the international scientific community to build a common happy future.

For the third year in a row, we have been holding the conference under the circumstances of the unjust full-scale war of the Russian Federation against Ukraine. The Russian invasion to the territory of Ukraine has challenged the usual principles of international co-existence, the existing institutions, a habitual definition of the Good and the Evil, fundamentals of security and faded the accepted vector of the common future. In these turbulent circumstances there is a need to reconsider the current priorities and choose new strategies for implementing humanist values.

During a time of upheaval – and especially during the war – people’s mental health requires a special attention. The efforts of the international scientific community should be integrated for providing people with instruments and techniques to cope with traumatic experience and stress and to maintain their mental health and happiness during the time of crisis.

Our conference is aimed to unite efforts of researchers in philosophy, psychology, neuroscience, biochemistry, biology, sociology, political science, history, economics, medicine, pedagogics and anthropology in order to provide a complex integral research on happiness and to apply results to social, political, economic and educational practice.

Suggested areas for discussion:

1. Contemporary philosophy of happiness.
2. Positive psychology.
3. Happiness and neuroscience.
4. Happiness and quality of life in medicine and healthcare.
5. Happiness, quality of life and economic development.
6. Happiness and education system.
7. Happiness, civil society, law and state management.
8. Happiness, corporate culture and quality of life in management.
9. Happiness, history and culture.

ORGANIZING COMMITTEE:

Roman PURII, MD, MBA, Director and Co-founder of the Ukrainian Institute for Happiness Research (Ukraine);

Uliana LUSHCH-PURII, PhD, Associate Professor, Co-founder and Coordinator of International Cooperation of The Ukrainian Institute for Happiness Research, Post-Doctoral Fellow at Ivan Franko National University of Lviv, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies and Philosophy at Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Ukraine);

Serhii MAKSYMENKO, Prof., Dr. Sc., Academician of NAES of Ukraine, Director of H.S. Kostiuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine (Ukraine);

Marco MOSCHINI, PhD, Professor in Theoretical Philosophy, Chair of the PhD Program in Ethics of Communication, Scientific Research, and Technological Innovation, Dean of the Master's Degree in Philosophy and Ethics of Relations, Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Italy);

Claudia MAZZESCHI, PhD, Full Professor, Dean of Master's Degree in Psychology, Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Italy);

Massimiliano MARIANELLI, PhD, Full Professor, Head of the Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Italy);

Liudmyla SERDIUK, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of Chamata Laboratory of Psychology of Personality, H.S. Kostiuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine (Ukraine);

Andrii PYZHYK, PhD in History, Associate Professor, Head of the Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine);

Oksana SMORZHEVSKA, PhD in History, Associate Professor, Department of Contemporary History of Ukraine, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine);

Alin DINITA, PhD, Associate Professor, Rector of Petroleum – Gas University of Ploiesti (Romania);

Irina Gabriela RADULESCU, PhD, Professor, Dean, Faculty of Economic Sciences, Petroleum – Gas University of Ploiesti (Romania);

Mirela PANAIT, PhD Habil., Associate Professor, Vice Dean, Faculty of Economic Sciences, Petroleum – Gas University of Ploiesti (Romania);

Merita TOSCA, PhD, Associate Professor, Vice-Rector for Academic Processes and Students, POLIS University (Albania);

Xhimi HYSA, PhD, Associate Professor, Department of Planning and Management, Faculty of Management, Environment & Urban Planning, POLIS University (Albania);

Eglantina HYSA, PhD, Associate Professor, Independent Researcher (Belgium);

Andrii BAZYLEVYCH, Doctor of Medical Sciences, Professor, President of the World Federation of Ukrainian Medical Associations, Department of Propedeutics of Internal Medicine at Danylo Halytsky Lviv National Medical University, expert of The Ukrainian Institute for Happiness Research (Ukraine);

Tetyana YESHCENKO, Doctor of Sciences in Ukrainian Studies, Professor, Head of the Department of Ukrainian Studies and Philosophy at Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Ukraine);

Iryna VASYLIEVA, Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of the Department of Philosophy, Bioethics and History of Medicine, Bogomolets National Medical University (Ukraine);

Natalia ISHCHUK, Doctor of Philosophical Sciences, Full Professor, Department of Philosophy, Bioethics and History of Medicine, Bogomolets National Medical University, The Ukrainian Institute for Happiness Research (Ukraine);

Manuel Alberto GÓMEZ SUÁREZ, PhD, Full Professor, Dean of the Faculty of Economics and Business, University of A Coruña (Spain);

Félix Sergio BLÁZQUEZ LOZANO, PhD, Associate Professor, Head of the Business Department, University of A Coruña (Spain);

Félix PUIME GUILLÉN, PhD, Associate Professor, the Business Department, University of A Coruña (Spain);

Ladislav KOVÁČ, Dr.Sc., Professor, Department of Biochemistry, Faculty of Natural Sciences, Comenius University (Slovakia).

ПЕРЕДМОВА

У нашому BANI-світі (Brittle, Anxious, Nonlinear, and Incomprehensible - крихкому, тривожному, нелінійному і незрозумілому) щороку виникають нові проблеми та запитання – тож порядок денний щастя потребує ретельного перегляду та подальшого опрацювання.

Метою щорічної конференції «Щастя та сучасне суспільство», ініційованої Українським інститутом дослідження щастя, є створення у Львові (Україна) міжнародної платформи для міждисциплінарної дискусії про щастя в аспекті зміцнення демократії та формування громадянського суспільства.

Основні цілі нашої щорічної міждисциплінарної наукової конференції:

- побудова містка між філософією, наукою та практикою;
- поширення та пропагування загальнолюдських цінностей;
- об'єднання зусиль міжнародної наукової спільноти для побудови спільного щасливого майбутнього.

Вже третій рік поспіль ми проводимо конференцію в умовах несправедливої повномасштабної війни російської федерації проти України. Російське вторгнення на територію України кинуло виклик звичним принципам міжнародного співіснування, наявним інституціям, вкоріненому визначенню Добра і Зла, основам безпеки та затьмарило прийнятий вектор спільного майбутнього. У цих турбулентних умовах виникає потреба переглянути наявні пріоритети та обрати нові стратегії впровадження гуманістичних цінностей.

Під час потрясінь – а особливо під час війни – психічне здоров'я людей потребує особливої уваги. Зусилля міжнародної наукової спільноти слід об'єднати для забезпечення людей інструментами та техніками боротьби з травматичним досвідом і стресом, а також для підтримки їхнього психічного здоров'я та щастя в кризових періодах.

Наша конференція має на меті об'єднати зусилля дослідників у галузі філософії, психології, неврології, біохімії, біології, соціології, політології, історії, економіки, медицини, педагогіки та антропології з метою проведення комплексного цілісного дослідження щастя та впровадження результатів у соціально-політичну, економічну та освітню практику.

Пропоновані напрями для обговорення:

1. Сучасна філософія щастя.
2. Позитивна психологія.
3. Щастя і нейронаука.
4. Щастя та якість життя в медицині та охороні здоров'я.
5. Щастя, якість життя та економічний розвиток.
6. Щастя і система освіти.
7. Щастя, громадянське суспільство, право та державне управління.
8. Щастя, корпоративна культура та якість життя в менеджменті.
9. Щастя, історія та культура.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Роман ПУРІЙ, лікар, магістр ділового адміністрування, директор і співзасновник Українського інституту дослідження щастя (Україна);

Уляна ЛУЩ-ПУРІЙ, кандидат філософських наук, доцент, співзасновниця та координаторка міжнародної співпраці Українського інституту дослідження щастя, докторант філософії Львівського національного університету імені Івана Франка, доцент кафедри українознавства та філософії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Україна);

Сергій МАКСИМЕНКО, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (Україна);

Marco MOSCHINI, PhD, Professor in Theoretical Philosophy, Chair of the PhD Program in Ethics of Communication, Scientific Research, and Technological Innovation, Dean of the Master's Degree in Philosophy and Ethics of Relations, Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Італія);

Claudia MAZZESCHI, PhD, Full Professor, Dean of Master's Degree in Psychology, Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Італія);

Massimiliano MARIANELLI, PhD, Full Professor, Head of the Department of Philosophy, Social Science and Education, University of Perugia (Італія);

Людмила СЕРДЮК, доктор психологічних наук, професор, завідувач Лабораторії психології особистості імен П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (Україна);

Андрій ПИЖИК, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри новітньої історії України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);

Оксана СМОРЖЕВСЬКА, кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);

Alin DINITA, PhD, Associate Professor, Rector of Petroleum – Gas University of Ploiesti (Румунія);

Irina Gabriela RADULESCU, PhD, Professor, Dean, Faculty of Economic Sciences, Petroleum – Gas University of Ploiesti (Румунія);

Mirela PANAIT, PhD Habil., Associate Professor, Vice Dean, Faculty of Economic Sciences, Petroleum – Gas University of Ploiesti (Румунія);

Merita TOSCA, PhD, Associate Professor, Vice-Rector for Academic Processes and Students, POLIS University (Албанія);

Xhimi HYSA, PhD, Associate Professor, Department of Planning and Management, Faculty of Management, Environment & Urban Planning, POLIS University (Албанія);

Eglantina HYSA, PhD, Associate Professor, Independent Researcher (Бельгія);

Андрій БАЗИЛЕВИЧ, президент СФУЛТ, доктор медичних наук, професор, професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, експерт Українського інституту дослідження щастя (Україна);

Тетяна ЄЩЕНКО, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та філософії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Україна);

Ірина ВАСИЛЬЄВА, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, білетики та історії медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (Україна);

Наталія ІЩУК, доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, білетики та історії медицини Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, Український інститут дослідження щастя (Україна);

Manuel Alberto GÓMEZ SUÁREZ, PhD, Full Professor, Dean of the Faculty of Economics and Business, University of A Coruña (Іспанія);

Félix Sergio BLÁZQUEZ LOZANO, PhD, Associate Professor, Head of the Business Department, University of A Coruña (Іспанія);

Félix PUIME GUILLÉN, PhD, Associate Professor, the Business Department, University of A Coruña (Іспанія);

Ladislav KOVÁČ, Prof., Dr.Sc., Department of Biochemistry, Faculty of Natural Sciences, Comenius University (Словаччина).

<https://doi.org/10.31108/7.2025.1>

John ARDEN¹

PhD, ABPP, author, international lecturer,
Santa Fe, New Mexico, USA)
www.drjohnarden.com

HAPPINESS IN A TIME OF UPHEAVAL: LIVING A PURPOSEFUL AND MEANINGFUL LIFE

Abstract. The paper elaborates on Donald Winnicott’s concept of “good-enough” parenting, highlighting that consistent but imperfect caregiving fosters resilience and emotional development in children. The emotional attunement between parent and child—when flexibly applied—shapes secure attachment and healthy brain development. Both under- and over-attunement can hinder a child’s ability to cope, potentially resulting in long-term emotional difficulties. Importantly, parents also benefit from embracing imperfection, using everyday relational “mismatches” as opportunities for meaningful repair and growth.

Keywords: Good-enough parenting, Parental attunement, Self-regulation, Attachment, Resilience, Dyadic interaction, Neurodevelopment

Donald Winnicott showed us, half a century ago, that perfection is not the ideal to which we should strive. He argued that “perfect” is not perfect enough. Rather than perfect parenting, it was generally-consistent parenting that builds frustration tolerance in a child. He called this “moderate matching” or what we might also describe as “good enough” parenting. How does that make sense?

We are not born “able”. We adapt to the world progressively through life and gradually find our place in it. From infant to toddler, child, adolescent, and deeply into our adulthood it is family we have and build around us that affects nutrition, physical activity, and attachment style. We are embedded within a particular society and within a cultural context. All these factors contribute to our “self”-organization.

How we bond with our parents is important and when there is poor connection, or what is called no-attunement, which can occur in situations such as maternal depression, the effects can be devastating. Essentially, children of depressed mothers develop depressed brains with over-active right hemispheres and underactive left hemispheres.

¹ **John Arden**, PhD, ABPP is the Author of 15 books (translated into 20 languages) including *Brain2Brain*, *The Brain Bible*, *Rewire Your Brain*, and *Brain-Based Therapy with Adults*. His new book is entitled [Mind-Brain-Gene: Toward the Integration of Psychotherapy](#).

He recently retired from Kaiser Permanente where he served as the Northern California Regional Director of Training where he developed one of the largest mental health training programs in the United States. In this capacity he oversaw more than 150 interns and postdoctoral psychology residents in 24 medical centers. He has presented in all US States and 30 countries. You can [connect with John on Facebook](#). For more information visit www.drjohnarden.com

They can also suffer delays in brain growth. A number of neurobiological issues can develop including lower levels of crucial neurotransmitters as well as higher levels of stress hormones. All these factors contribute to depression and anxiety, which erode "self"-organization.

Parents may feel that it is their task to be there immediately the child is in need. It would seem to be a natural instinct to want to soothe the child the moment that anything upsetting happens. This is, however, not the best parenting strategy. By offering instantaneous soothing, their child may have a limited opportunity to develop the vagal "brakes" that are necessary to activate the parasympathetic nervous system that acts to counterbalance the sympathetic branch of the autonomic nervous system (ANS) during or after stressful experiences. This is not to say that children do not need soothing. Winnocott was clear in promoted consistent but flexible soothing. It is the flexibility of application in the context of the circumstances that is the key.

Children who receive excessive attention and coddling often become spoiled and narcissistic. As adults they may have a tendency to become pessimistic and passive-aggressive, having been trained by their parents that they can, and perhaps should, be gratified with no effort on their own to achieve goals. Some will learn to simply whine in anticipation of others providing comfort. This passive behavior tends to over-activate their right hemisphere, which can promote withdrawal and negative emotions, and under-activate the left hemisphere with its associated positive emotions and proactive behaviors.

By allowing momentary space for a child to develop the proper resiliency skill-set, a parent is supporting their child's success later in life. As well as being a conscious decision to hold back, it is also simply not possible for a parent to be at exactly the right place all the time. The child needs to learn that they are loved and cared for either way. Good-enough parenting offers moderate matching which bolsters the resiliency of the child's autonomic nervous system. This allows them to rise to the challenge of stressful situations, then calm down afterward to recoup – to "self-regulate". Good-enough parenting means that when there is a little time before the parent swoops in to soothe, it allows the child to develop their own capacity to self-soothe. Their brain and their body knows how to activate their parasympathetic nervous system to calm themselves down.

The quality of the reciprocity within the parent-infant dyad—referred to as synchrony, matching, coherence, or attunement—offers the emotional nourishment critical for healthy development. The rhythm and timing of the interaction between mother and infant are key for the developing child to build the capacity to negotiate the nuances and subtleties of relationships. Sensitivity in the midrange is most predictive of secure attachment (Jaffe, Beebe, Feldstein, Crown, & Jasnow, 2001). Bonding/attachment is enhanced by repairing these passing mismatches. Healthy development progresses and, just as Winnocott hypothesized, good-enough parenting offers flexible matching and reparation. It is beneficial for the child to encounter many moderate, well-coped-with stressors, with good-enough parental engagement. That is how the child best develops approach behaviors, stress tolerance, and resilience.

On the other hand, parents who offer low levels of affective matching are likely to spawn insecure attachment. If there no assistance or engagement from the parents at all and the child struggles to self-repair or when repair does not occur or there are repeated unsuccessful attempts to repair the ruptures, the child develops defensive and avoidant

coping behaviors that undermines later relationships. These interactions for approach or avoidance correspond to the ability to differentiate between pleasurable and painful experiences (Berridge & Kringelbach, 2008). Low levels of affective matching and poor development of self-regulating skills can lead to a dominance of painful experiences due to both a sense of failure and a sense of parental abandonment, isolation, or rejection.

Either the extreme of high or low-sensitivity reparation may promote insecure attachment. Low-sensitivity reparations can occur during long-duration mismatches when infants are constantly overwhelmed with stress and so fail to develop coping skills. High sensitivity involves intense vigilance, where matching lasts too long, with little opportunity for reparation. Infants not given a chance to confront sufficient amounts of stress - with support - fail to develop effective methods of coping (Tronick, 2007).

It is not only the child that benefits by developing better coping skills and resiliency. The mother, too, has an opportunity to find the midrange of comfort for herself. High or low matching forces the mother into one extreme or the other, blunting her affect or leading to excessive stress. Parents, often the primary carer, can develop disturbed and distressed states, including anxiousness or dissociation, that have the potential to negatively impact attachment.

A good-enough parent, therefore, is better than one who pretends to be perfect. Your imperfections model the real world. It is how you use your imperfections that determines the quality of your parenting. Using the misunderstandings, conflicts, and points of tension in the relationship as the focus of resolution builds positive outcomes. Mismatches are a plus when resolved.

The reparation of the "messiness," rather than synchrony, is key to change in therapy and childhood development (Tronick, 2007). Inherent to complex adaptive systems, we thrive as open, curious people who strive to resolve misunderstanding, and this is a messy process. Through self-organizing interactions we become greater than we were before.

The parent-child dyad is a self-organizing system, so too are many of our relationships in life. We continually adjust to one another in a mutually regulated process. Each of us identifies and makes use of increasing amounts of meaningful information emergent from higher levels of shared understanding achieved together.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.2>

Iryna BILA

*Doctor of Psychological Sciences, Professor
Tavria National University named after V.I. Vernadsky (Kyiv, Ukraine)*

THEORY AND PRACTICE OF HAPPINESS IN REAL LIFE

Abstract. The article presents the author's new book "Psychology of Happiness (Theory and Practice)", which is intended for everyone who is interested in the problem of happiness and wants to make their life interesting and happy. The book contains the results of the most valuable scientific and empirical research on the problem of well-being, prosperity and a happy life. The theoretical part presents a generalized analysis of existing theories of happiness, various experiments, as well as the author's component model of happiness. The practical part presents various methods of self-knowledge, practical techniques and technologies for constructing happiness. The universal program offers a system of practices and exercises that allow you to harmonize the physiological, emotional, cognitive, personal and social components of a happy life according to the developed model. The textbook part contains diagnostics and tools of happiness.

Keywords: new book, psychology of happiness, theory and practice of happiness, program, model of happiness, tools of happiness.

Ірина БІЛА

*доктор психологічних наук, професор,
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського (Київ, Україна)*

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ШАСТЯ В РЕАЛЬНОМУ ЖИТТІ

*Шукаємо щастя по країнах, століттях, а воно скрізь і
завжди з нами, – як риба в воді, так і ми у ньому,
і воно біля нас шукає нас самих.*

*Нема його ніде від того, що воно скрізь. Воно схоже до
сонячного саява – відхили лише вхід у душу свою.*

Григорій Сковорода

Ми довгим, довгим шляхом йдемо за «синім птахом»... Шукаємо сенс життя... Бажаємо собі й близьким щастя! Та іноді не розуміємо, що воно справді поряд з нами і варто лише захотіти, вирішити стати щасливим і докласти зусиль, щоб наповнитись щастям. Так, докласти зусиль! Бо навіть у казках герої ставали щасливими, лише тоді, коли виборювали своє щастя...

В житті трохи по іншому, скоріше за принципом відомого прислів'я: «Посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю!» Саме так формуються умовні рефлекси, які згодом автоматично керують нами і нашим життям. Без сумніву, саме шляхом тренування,

багаторазового повторення і вправлення ми можемо сформувати навички і уміння, в тому числі вміння бути щасливими.

У передмові нової книги «Психологія щастя (теорія і практика)» С.Д. Максименко говорить про те, що «не існує всезагального щастя як загальної задоволеності тим чи іншим устроєм, тим чи іншим екологічним станом, тими чи іншими соціальними інституціями. Щастя – це те, що належить кожній окремій людині. Тому, коли ми говоримо про щастя і сучасне суспільство, то маємо говорити про чинники, які складають щастя окремої особи, які еволюціонують і які сприяють добробуту, задоволенню, відчуттю, що ти потрібен цьому суспільству і робиш свій внесок у це суспільство» [1, с.5].



Як свідчать спостереження, іноді люди свідомо обирають інший шлях – шлях «болю та сліз». Цей вибір покликаний бажанням привернути до себе увагу, отримати підтримку і співчуття. Причин тут декілька, це може бути егоцентризм, або дефіцит батьківської уваги у дитинстві – тобто така собі «дитяча» маніпуляція увагою «дорослих» – як у дитинстві, коли хворієш. Звісно причини можуть бути й інші, наприклад, надлишок песимізму чи страху заздрощів, – і тут вже наявні всі підстави для інтроспекції та саморозвитку, або ж допомоги психолога. Але є велика ймовірність, що й психолог теж діагностує атрофію або несформованість такої особистісної характеристики як «відповідальність». Однак будемо вважати це виключенням з правил, тобто рідкісним фактом...

У більшості ж випадків, люди щиро хочуть бути щасливими! І взявши відповідальність за своє життя на себе, вони шукають чи то шпаргалку, чи інструкцію з навігації щастя...

Нова книга «Психологія щастя: теорія та практика» є тим самим путівником до щасливого життя. Вона допоможе розібратись зі змістом поняття «щастя», ознайомить з цікавими дослідженнями та експериментами – сформує мотивацію до

освоєння активної, свідомої стратегії щастя. Книга є не лише стимулом жити щасливе життя, а й своєрідним довідником специфіки його проживання.

Щоб рухатись у правильному напрямку, важливо добре знати себе, свої характеристики, а також уміти фіксувати та аналізувати свої емоції, відчуття та думки. З цією метою в книзі представлено ефективні методи інтроспекції – самопізнання. І основне – згідно авторської моделі щастя, розроблено унікальну програму конструювання щастя. Програма включає практики та вправи, які передбачають стимулювання фізіологічної, емоційної, когнітивної, особистісної та соціальної компоненти щастя суб'єкта, і, як результат, – досягнення щасливого життя. Технологія досягнення щасливого життя доповнюється універсальними діагностичними методиками та ефективними інструментами (кольоротерапія, символіка щастя, бібліотерапія тощо).

«Щастя – не в стабільності, не в статиці», стверджує С.Д.Максименко: «Щастя – в динаміці, у саморозвитку. Щастя як еталон мрії творить у людині добро, величність і радість. Тож для щастя дуже важливо залишатися самим собою, творити добро та любити ближнього». Не пропустіть можливість відкрити для себе нові горизонти щастя разом із книгою «Психологія щастя (теорія і практика)»!

Література

1. Біла І. М. Психологія щастя (теорія і практика). – Житомир: «Видавничий дім "БУК-ДРУК"», 2024. – 312 с.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.3>

Mykhailo BOICHENKO

*Doctor of Sciences in Philosophy, Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

Nataliia BOICHENKO

*Doctor of Sciences in Philosophy, Professor,
Shupyk National Healthcare University of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

A CRITICAL VIEW OF STOICISM'S TEACHINGS ON HAPPINESS (USING THE EXAMPLE OF THE PHILOSOPHY OF WAR)

Abstract. The Stoics offer a certain minimalist concept of happiness, which nevertheless cannot be considered satisfactory – not only in a utilitarian sense, but also in a conceptual meaning. Stoicism is often criticized for the inconsistency of its teachings with real life – sometimes even in the actions of the Stoic philosophers themselves. This criticism is partly fair, and partly less or more than it should be. The Stoics take too many things as *adiaphora* beyond their relevance to morality – which is doubtful in theory, but even more harmful in practice. Unwittingly, but inevitably, the Stoics became the cause of the development of ideas of moral retreatism, social escapism and political absenteeism. In times of war, it is extremely insufficient to be simply calm and mentally balanced, as Stoicism recommends – because such a position tempts to agree to what is detrimental to human dignity and social justice. War requires the decent man to pursue the pursuit of public glory, the defense of honor, and the application of moral virtues much more actively than the Stoics suggest.

Keywords: happiness, *adiaphora*, virtues, retreatism, escapism, absenteeism, glory, justice.

Михайло БОЙЧЕНКО

*доктор філософських наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)*

Наталія БОЙЧЕНКО

*доктор філософських наук, професор,
Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
(Київ, Україна)*

КРИТИЧНИЙ ПОГЛЯД НА ВЧЕННЯ СТОЇЦИЗМУ ПРО ЩАСТЯ (НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФІЇ ВІЙНИ)

Стоїки пропонують певну мінімалістичну концепцію щастя, яку все ж не можна вважати задовільною – не лише в утилітарному сенсі, але й у концептуальному стосунку. Стоїцизм часто критикують за невідповідність його вчення реальному життю – інколи навіть у вчинках самих філософів-стоїків. Ця критика є частково справедливою, а частково – меншою або більшою, ніж належало би їй бути. Стоїки надто багато речей виносять як *адіафору* за межі їх релевантності моралі – що сумнівно у теоретичному аспекті, але ще більше шкоди завдає на практиці. Не бажаючи того, але неминуче стоїки стали причиною розвитку ідей морального ретретизму, соціального ескапізму і політичного абсентеїзму. У

добу війни вкрай недостатньо бути просто спокійним і душевно врівноваженим, як рекомендує стоїцизм, – адже така позиція спокушає погоджуватися на те, що шкодить людській гідності і суспільній справедливості. Війна вимагає від порядної людини слідувати пошукам громадської слави, захисту честі і застосуванню моральних чеснот значно активніше, ніж пропонують стоїки.

Ключові слова: щастя, адіафора, чесноти, ретретизм, ескапізм, абсентеїзм, слава, справедливість.

Stoicism, as it seems at first glance, generally takes a philosophical position on matters of happiness, which can be metaphorically characterized using Aesop's fable "The Fox and the Grapes." In this fable, the fox, vainly trying to jump to a juicy bunch of ripe grapes, which is located high on a branch, decides for himself that this task is not useless, but unnecessary – because, supposedly, the grapes are sour and green.

The moral of this fable is obvious: it is wrong and shameful to refuse to achieve difficult goals, deceitfully discrediting these goals as inappropriate and false. In fact, it is not the goals that are false, but the refusal of these goals is false. And if this rejection of honorable goals is also conscious, based on a deliberate distortion of reality and a falsification of these goals, that is, on the abusive formation of epistemic bias – then this rejection turns into a component of gaslighting. A person who refuses proper behavior on false grounds not only refuses an honorable lifestyle himself, but also tries to convince others of the correctness of his choice, creating not only epistemic, but also ethical deformations, as well as all other distortions of proper social behavior – in political, legal, economic and other types of social activity. It is impossible to achieve happiness on this basis: after all, this is a strategy of loser. By refusing to live a proper life, a person does not gain happiness, but actually corrupts his own life in the original sense of corruption: such moral retreatism easily turns into political absenteeism and is something much worse than escapism. This moral retreatism is one of the worst individual forms of self-removal from the struggle for the best.

But to what extent can this criticism be directed against Stoicism? On the one hand, the Stoics do call for being content with less, with what you already have, and not striving for the unattainable. On the other hand, the ethics of Stoicism consistently directs a person towards a moral and righteous life. Therefore, the question is, in fact, how much of what you already have is enough not only to be moral, but also to be happy. The German philosopher Immanuel Kant, in the spirit of Stoic philosophy, argued that one should strive to be worthy of happiness, and not to strive for happiness itself [Kant 1997; Döring, & Düringer 2013]. Obviously, this is enough for a moral position, but it is unlikely to make one happy.

For example, during the war that the Russian Federation launched against Ukraine, one can be happy just because the Russian troops did not capture Kyiv in three days and have not yet occupied all of Ukraine. But this happiness cannot be complete and sufficient – because as long as the war continues and as long as the Russian Federation has not suffered a convincing defeat in it, it can still achieve its shameful goal of subjugating all of Ukraine. Therefore, for happiness, Ukrainians must not calm themselves down and be satisfied with what they have, but fight and make new efforts to achieve Ukraine's victory in this war.

Critique of adiaphora

The appeal to the Stoic doctrine of adiaphora is one of the oldest ways of philosophically justifying moral retreatism – but is the Stoic doctrine of adiaphora itself such a retreatism?

The point is that the Stoics did indeed divide all things not only into good and bad, but also defined a fairly large set of things as morally "neutral": "A transliteration of the Greek word ἀδδιαφορα, which means 'things indifferent'" [Oxford Reference 2005]. As André Martens argues: "Stoicism encourages us to focus on what is in our control, particularly our thoughts and moral character, while accepting that other factors, like wealth or social status, are indifferent to our happiness" [Martens 2025].

If this is understood in such a way that some questions can be left, as Friedrich Nietzsche wrote, "beyond good and evil" [Nietzsche 2014], then there is indeed a big question for the Stoics, because, for example, from the position of Niklas Luhmann's theory of social systems, each social system must evaluate everything globally from the perspective of its basic semantic code [Luhmann 1984]. Thus, a businessman tries to sell and buy everything, a politician tries to use everything to gain power, and a moralist must evaluate everything as something that promotes moral behavior or as something that hinders it. Whereas "adiaphora denotes conditions in life that are neither virtues nor vices" [Oxford Reference 2005].

The practical consequence of such a position was, in particular, the suicide of the founder of Stoicism, Zeno, and later also of his student Cleanthes [Diogenes Laertius 1925, Book 7: 28, 176]. Another prominent Stoic, Lucius Annaeus Seneca, also ended his life by suicide (albeit on Nero's orders), no matter what he wrote in his Moral Letters to Lucilius, but he still did not renounce suicide in them [Seneca 2013]. This cannot be called an accident. This is the exercise of "the right of the wise man to seek a reasonable departure (eulogos exagôgê) from life" [Englert 1990, p. 2]. Of course, one can call it a "happy death" – "euthanasia". But it is unlikely that everyone will agree with such an understanding of happiness, and even more so with such a position during a war with the enemy.

Thus, it is difficult to call adiaphora a classic moral retreatism, but it is also impossible to call it a moral victory or at least a justified moral position in the search for happiness.

Why escapism is a dubious means of fighting for a better life

Whatever justifications the Stoics may give, suicide is still an escape, as are other, less radical forms of refusing to participate in social life under the pretext of their "neutrality" with regard to good and evil.

Here it is worth dwelling on these "neutral" things, which the Stoics divide into those that they nevertheless prefer and those that they advise avoiding. Thus, according to Diogenes Laertius, the Stoics advise giving preference to "life, health, pleasure, beauty, strength, wealth, reputation, noble birth" and avoiding the opposites of "death, disease, pain, ugliness, weakness, poverty, low repute, ignoble birth and the like" [Diogenes Laertius 1925, Book 7: 102]. It is obvious that a person cannot choose noble birth for himself at all, except to try to provide it for his children. As for life, health, pleasure, beauty, strength, wealth, reputation, they are often difficult to acquire and always easy to lose. Therefore, it is understandable that the Stoics do not want to put them at the basis of virtue. If the threat of their loss often comes from society – from enemies, envious people

and other ill-wishers, then one can understand the Stoics' desire for solitude in an attempt to somehow ensure their well-being, including their happiness.

However, suicide may seem like a worthy choice only to the person who commits it – but it is unlikely to find approval from family, friends and others among those people in society who depend on you (in particular, those whom the Romans did not very politely call clients). Gaining your happiness at the expense of others is a dubious strategy, but neglecting others is not much better either. Not to mention that suicide, depriving a person of life, takes away their happiness with it.

Another important argument is given by Matthew Sharpe. He draws attention to the fundamental difference between Stoicism and Cynicism – the Stoics were always sensitive to issues of close people: they are always "undifferentiated things, not indifferent people" [Sharpe 2023].

Therefore, of course, the Stoics still advise taking care of that "neutral" that is still desirable – especially concerning persons. It was better to do this in a minimal community. Therefore, it is not surprising that the ideas of Stoicism had a great influence on those moralists who criticized industrial society and sought harmony in a solitary life in nature, such as Henry Thoreau [Thoreau 1854].

There is also the social side of the matter. Without those things that the Stoics do not oblige to do, but only recommend taking care of them, it is generally problematic to imagine a person's public life, and not only his personal small social world. And the Stoics' desire to only partially, to the extent possible, protect adiaphora regarding himself and his loved ones does not correlate well with the interests of society. An insurance company will require its client to actively protect his health, and at the front a soldier must survive, not die – live, in order to be able to carry out military orders.

What is the danger of political absenteeism

If escapism gives questionable ethical advice, then political absenteeism generally leads to political defeats. Seneca suffered an inevitable defeat in the confrontation with Nero, but Marcus Aurelius, already an emperor himself, was unable to secure a reliable political legacy. The reason for this can be considered the individualism of the Stoics. Although they recommended a moral way of life, they considered the path to it to be exclusively a matter of the individual himself. And the Stoics were reluctant to engage in politics – unlike the Cynics, who constantly actively interfered in political affairs – no less than they annoyed all their acquaintances.

Thus, political life was more undesirable than desirable for the Stoics. In this they are followed by most Protestants, especially Lutherans, who develop the Stoic doctrine of adiaphora [Dominiak 2022]. For the Stoics, as for all who adhere to their line, political institutions, like, indeed, all other social institutions, cannot be morally positive - after all, only individuals can be bearers of moral virtues. Henry David Thoreau, on the other hand, chooses the path of civil disobedience as an active opposition to the imperfection of political institutions [Thoreau 1849]. In this way, he combines his escapism with an active political position – even if it has the appearance of systemic opposition.

Political absenteeism, therefore, does not contribute to the achievement of the goals of the ethics of Stoicism, but rather the opposite – it hinders the achievement of a noble life. A better alternative is offered by the philosophy of the Italian Renaissance, in which glory from deeds for the benefit of one's homeland comes first: "...a citizen's worth

must be measured not by the length of his lineage or the extent of his wealth, but rather by his capacity to develop his talents, to achieve a proper sense of public spirit, and so to deploy his energies in the service of the community" [Skinner 1978, p. 81]. Glory is the direct opposite of escapism and political absenteeism, but the achievement of well-deserved good fame is a great contribution to the achievement of happiness.

The struggle for happiness is already happiness

However, not only the achievement of a good reputation in the eyes of fellow citizens, but also the persistent struggle for such fame significantly increases a person's happiness. After all, in the struggle for a good reputation, a person must improve his virtues, and the motive for this will be the support of not only friends and relatives, but also all fellow citizens. After all, the Stoics, in their desire to avoid social institutions, do not demonstrate true humility – rather, they are characterized by a sense of superiority over other people. By their refusal to achieve social benefits, the Stoics demonstrate their vanity, not so much by placing themselves outside of social competition, as by striving to rise above this competition. This vanity is selfish, while the struggle for the recognition of fellow citizens thanks to their exploits for the benefit of their homeland is more altruistic vanity. The path of the egoist is much riskier and more slippery if a person seeks to become happy – while the path of the altruist, although it requires certain sacrifices from the individual, still makes these sacrifices justified in the future, and the act of sacrifice itself is able to make a person happy immediately.

And yet it seems that it is possible to accept the initial theses of Stoic morality, giving them something different, namely a Renaissance application – to direct the search for ways to improve one's own virtues not to one's own small social world, but to achieve the good of the entire community, which is one's homeland. In times of war, it is extremely insufficient to be simply calm and mentally balanced, as Stoicism recommends – because such a position tempts to agree to what is detrimental to human dignity and social justice. War requires the decent man to pursue the pursuit of public glory, the defense of honor, and the application of moral virtues much more actively than the Stoics suggest.

References

1. Aesop. (2025). The Fox and the Grapes. *Aesop's Fables*. University of Massachusetts Amherst. <https://www.umass.edu/aesop/content.php?n=10&i=1>
2. Diogenes Laertius (1925). *Lives of Eminent Philosophers*. R.D. Hicks, Ed. Cambridge: HUP.
3. Dominiak, Paul. (2022). 'All Things Are Lawful': Adiaphora, Permissive Natural Law, Christian Freedom, and Defending the English Reformation. *Perichoresis*, 20, 75-103. <https://doi.org/10.2478/perc-2022-0011>.
4. Döring, Sabine and Düringer, Eva-Maria. (2013). Being Worthy of Happiness: Towards a Kantian Appreciation of Our Finite Nature. *Philosophical Topics*, 41(1) Happiness (SPRING 2013), pp. 143-159.
5. Englert, Walter. (1990). Seneca and the Stoic View of Suicide. *The Society for Ancient Greek Philosophy Newsletter*, 184. <https://orb.binghamton.edu/sagp/184>
6. Kant, Immanuel. (1997). *Critique of Practical Reason*. Trans. and ed. by Mary Gregor. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
7. Luhmann, N. (1984). *Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

8. Martens, André. (2025). *Adiaphora in Stoicism and Its Role in Achieving Happiness*. <https://gluecksquellen.de/en/adiaphora-in-stoicism/>
9. Nietzsche, Friedrich. (2014). *Beyond Good and Evil / On the Genealogy of Morality*. Transl. by Adrian Del Caro, Stanford: Stanford University Press
10. Oxford Reference. (2005). Adiaphora. Campbell, G. *The Oxford dictionary of the Renaissance*. Oxford: Oxford University Press. <https://www.oxfordreference.com/search?q=adiaphora>
11. Seneca, L. Annaeus. (2013). *The Complete Moral Letters to Lucilius*. Trans. by Richard M. Gummere. Updated, annotated and expanded by Michel Daw. Ottawa: STOICI CIVITAS PRESS.
12. Sharpe, Matthew. (2023). Stoicism, 'Indifferents,' and Generosity. *Modern Stoicism*. September 30 2023. <https://modernstoicism.com/stoicism-indifferents-and-generosity-by-matthew-sharpe/>
13. Skinner, Quentin. (1978). *The Foundation of Modern Political Thought: in 2 volumes. Vol. 1. The Renaissance*. London and New York: Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.4>

Anzhela BORSHCHEVSKA

PhD, Associate Professor

Department of Psychiatry and Child Psychiatry, Psychotherapy and Clinical Psychology, Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Ukraine, Lviv)

**FROM DIGITAL NATIVES TO RESIDENTS OF MIXED REALITY:
BETWEEN ISOLATION AND HARMONY**

Abstract. Regularly switching between two worlds, real and digital, and combining them creates the experience of mixed reality as a complex cyber-physical system. Constructing a new identity through virtual self-presentation requires regular adaptation in the face of constant transformations. The high values of the parameters of the theory of well-being may indicate that a person's mastery of digital technologies can contribute to the preservation of mental health. Digital natives are characterized by a high level of online connectivity, which can lead to distancing from live communication and the development of hikikomori syndrome. This type of social isolation is one of the consequences of the modern challenges of a dynamic world that requires rapid adaptation to the flow of change.

Keywords: digital natives, mixed reality, hybrid identity, hikikomori, theory of well-being

Анжела КІГІЧАК-БОРЩЕВСЬКА

кандидат медичних наук, доцент кафедри психіатрії та дитячої психіатрії, психотерапії та клінічної психології ФПДО ЛНМУ ім. Данила Галицького, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького (Львів, Україна,)

**ВІД ЦИФРОВИХ АБОРИГЕНІВ ДО ЖИТЕЛІВ ЗМІШАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.
МІЖ ІЗОЛЯЦІЄЮ ТА ГАРМОНІЄЮ**

«Нині розповім про тіла,
перетворені на форми нові...»
*давньоримський поет Овідій,
«Метаморфози».*

Щастя – не якийсь божий дар, а
здобуток, дійти до якого людина
може завдяки своїй внутрішній
плідності

Еріх Марія Ремарк.

Високий рівень проникнення цифрових технологій веде до того, що переважна більшість людей є їх активними користувачами і представляють новий

антропологічний тип – людину підключену і технологічно добудовану. Віртуальний світ, як будь-яке відображення, є «перетвореною формою» соціальної реальності, яка її не тільки відображає, а й спотворює, а також функціонує часто за своїми власними, «перетвореними» законами (1). Регулярне перемикання між двома світами, реальним та цифровим, їх поєднання створюють переживання змішаної реальності, як складної кіберфізичної системи. Цілісне сприйняття цієї системи в єдиному часово-просторовому континуумі, в свою чергу, сприяє розвитку нової гібридної ідентичності. Конструювання цієї ідентичності через віртуальну самопрезентацію призводить до «множення» кількості самокатегоризацій та соціальних ролей, а також вимагає регулярної адаптації в умовах постійних трансформацій (4). Все вказане приводить до нових викликів щодо ментального здоров'я та потреб нового переосмислення його меж.

Однією з авторитетних сучасних концепцій ментального здоров'я є теорія благополуччя (процвітання, «flourishing»), розроблена М. Seligman, 2011р. (5). Центральним компонентом цього вчення виступає модель PERMA, яка включає в себе п'ять основних доменів, «цеглинок» благополуччя: Приємні емоції (Pleasant Emotion), Залученість (Engagement), Відносини (Relationships), Сенси (Meaning), Досягнення (Achievement).

Високі значення оцінок вказаних доменів можуть свідчити про те, що оволодіння людиною зокрема цифровими технологіями як культурними знаряддями соціалізації може сприяти кращій адаптації в новій змішаній реальності, а значить і збереженню ментального здоров'я.

Одна з найпопулярніших метафор для молодшої частини сучасного суспільства - «цифрові аборигени» ("digital native"). Вони народилися в цифрову епоху і з дитинства використовують ІТ технології. Виокремлюють спільні характеристики цього покоління : вони володіють новими способами пізнання і життєдіяльності; є рушійною силою цифровізації; багатозадачні; віддають перевагу роботі в команді; природним чином опановують технологіями і технічно підковані; люблять ігрову та інтерактивну взаємодію; потребують миттєвої дії; часто очікують моментальної винагороди, а також орієнтовані на економіку знань.

Для народжених «цифровими» характерний високий рівень онлайн-підключеності та навіть гіперпідключеності, коли людина проводить із гаджетами переважну більшість часу свого неспання, що визначає якісні зміни її життєдіяльності. Ще одна з важливих рис сучасного соціотехнологічного середовища, розмивання онлайн – офлайн меж, може сприяти тому, що молоді люди можуть легко розгубитися і загубитися у суспільстві змішаної реальності. І тоді може порушитися їхній баланс в напрямку віддавання переваги інтернету, мобільним девайсам, віртуальним іграм, соціальним мережам та поступово відбудеться дистанціювання від живого спілкування.

Такий, нездоровий соціальний відхід підлітків та молоді спочатку був охарактеризований і описаний в Японії, та останнім часом це явище спостерігається і в інших країнах, особливо в Східній Азії та Європі. У 1998 році Tamaki Saitō, японський психіатр, запропонував концепцію "хікікоморі" у своїй книзі "Хікі-коморі - підлітковий вік без кінця". Хікікоморі обговорювався як синдром, пов'язаний з унікальною глибоко вкоріненою в японському суспільстві культурою, що включає

такі явища, як: "sekentei" (世間体), що означає "зовнішній вигляд в очах інших" і відображає соціальні очікування, яким людина не може не відповідати, «хаджі» (сором), «тайдзін кьофусе» (страх міжособистісних відносин) коли людина боїться образити оточуючих і втратити позитивну прихильність до себе, «амае» (форма культурної прийнятої залежної поведінки) та «кахого» (надмірна опіка дітей) (2).

Останнє опитування Кабінету Міністрів Японії у 2022 році виявило, що 1,46 мільйона осіб перебувають у стані хікікоморі (2,05% в популяції 15-39р.) і спостерігається збільшення кількості хікікоморі через пандемію COVID-19. Одне з визначень синдрому: хікікоморі - це форма патологічного соціального відсторонення або соціальної ізоляції, основною рисою якої є фізична ізоляція в будинку. Тривалість безперервної соціальної ізоляції має бути не менше 6 місяців і це супроводжується значними функціональними порушеннями або стражданнями. Вік розвитку синдрому, як правило, підлітковий або раннє доросле життя. Однак початок після третього десятиліття не є рідкістю, і домогосподарки та літні люди, які відповідають вищезазначеним критеріям, також можуть бути розглянуті.

Проте, під час клінічних інтерв'ю деякі люди заперечували, що їх називають "хікікоморі" з наступних причин: "Я не уникаю суспільства, а просто залишаюся вдома, тому що мені нічого робити", "Я ходжу в зручний магазин щовечора" та/або "Я не зустрічаюся з друзями особисто, але я щодня зустрічаюся і спілкуюся з багатьма друзями через онлайн-ігри". Отже, активний розвиток змішаної реальності та перебування в ній привів до того, що останнім часом дослідники пропонують нову концепцію "непатологічного" хікікоморі. Згідно неї, якщо людина перебуває в стані хікікоморі і не має "значних функціональних порушень і дистресу, пов'язаних з соціальною ізоляцією", її слід розглядати як "непатологічного" хікікоморі (3).

Результати показують, що хікікоморі – це одна з моделей сучасних суспільних викликів. Тиск щодо відповідності суспільним нормам, характерний для культури Японії, перегукується з викликами динамічного світу, що потребує швидкої адаптації до потоку змін, зокрема пов'язаних зі змішаною реальністю. Тому проблематика соціальної ізоляції частини сучасної молоді потребує системних досліджень, які знаходяться на перетині цифрових технологій та змішаної реальності, ментального здоров'я, соціальних систем та культурних очікувань. Такі напрацювання зможуть висвітлити актуальність потреби в більш інклюзивних та підтримуючих соціальних рамках для вразливіших людей та сприятиме розвитку нових ресурсів гармонізації.

Література

1. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія / О.М.Немеш. Київ: Слово, 2017. – 391 с.
2. Esposito Vincenzo. (2024). The Hikikomori Phenomenon and Its Evolution in Modern Society: A Systematic Literature Review. *Italian Sociological Review*, 14(3), 1021–1044.
3. Kato TA, Sartorius N, Shinfuku N. Shifting the paradigm of social withdrawal: a new era of coexisting pathological and non-pathological hikikomori. *Curr Opin Psychiatry*. 2024 May 1;37(3):177-184

4. Soldatova G.U., Chigarkova S.V., Ilyukhina S.N. Metamorphosis of the Identity of the Human Completed: from Digital Donor to Digital Centaur. *Social Psychology and Society*, 2021. Vol. 12, no. 1, pp. 40—57.
5. Volkova E.N., Sorokoumova G.V. Psychological Criteria of Adolescent Well-being in the Context of Digital Socialization. *Social psychology and society*, 2024. Vol. 15, no. 2, pp. 12—27.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.5>

Olga BRYUKHOVETSKA

PhD in Philosophy

Department of cultural studies,

National University of Kyiv-Mohyla Academy (Kyiv, Ukraine)

HAPPINESS AS A STATE OF BEING BEYOND LANGUAGE: EPICUREAN AND BUDDHIST MOTIVES IN ROLAND BARTHES

Abstract. This essay explores the concept of happiness as a state of being beyond language, drawing on the philosophical influences of Epicureanism and Buddhism in the work of Roland Barthes. Critical theory often views happiness with suspicion, emphasising its unattainability in a society marked by suffering. Barthes, however, offers a nuanced perspective, integrating Epicurean ideas of avoiding suffering through moderation and Buddhist concepts of emptiness and reality. His concept of the "neutral life" seeks a balance free from excessive desire, in line with Epicurus' ataraxia. Barthes' interest in Buddhism, particularly through Alan Watts, highlights the limitations of language and the importance of direct experience. Photography, according to Barthes, has the potential to capture reality beyond words, reflecting Buddhist themes of impermanence and the reality of things as they are. This synthesis allows Barthes to redefine happiness as a state of being rather than a goal, offering profound insights into the human experience.

Keywords: Roland Barthes, happiness, "neutral life", critical theory, suffering.

Ольга БРЮХОВЕЦЬКА

кандидатка філософських наук,

кафедра культурології НаУКМА (Київ, Україна)

ЩАСТЯ ЯК СТАН БУТТЯ ПОЗА МОВОЮ: ЕПІКУРЕЙСЬКІ ТА БУДДІЙСЬКІ МОТИВИ У РОЛАНА БАРТА

Підозра до щастя була визначальною характеристикою критичної теорії протягом останнього століття. У фрагменті 5 «Minima Moralia» Адорно показово проголосив: «Слід поділяти страждання людей: найменший крок до їхніх задовольнень - це крок до посилення їхнього болю» (Adorno 1951, 30). Цим твердженням він сформулював негативне ставлення до щастя як етичний імператив для суспільства, в якому домінує страждання. Індивідуальне щастя, як стверджував Адорно, залишається недосяжним у ситуації колективного нещастя. Схожим чином в «Естетичній теорії» Адорно розглядав автономію мистецтва як радикальне неприйняття обставин суспільства, описуючи мистецтво як «обіцянку щастя» («promesse de bonheur»), яка постає з відмови від того, що існує (Adorno 1970).

Герберт Маркузе популяризував ідеї Адорно, зробивши їх домінантними в англomовній критичній теорії. Так, в «Одномірній людині» (1964) Маркузе критикував «щасливу свідомість» сучасного йому суспільства споживання, описуючи її як «тонку поверхню над страхом, розчаруванням і відразою» (Marcuse

2002, 80). Ці погляди глибоко вплинули на сучасну критичну теорію, яка часто наголошує на «праві бути нещасним», якщо скористатись фразою Сари Ахмед (Ahmed 2010, 19), чия позиція є більш сучасним аватаром інтелектуальної підозри до можливості щастя тут і тепер. Слід наголосити, що нонконформізм критичної теорії постає як моральний запит на більш радикальну та універсальну форму щастя - таку, що відкидає щастя, яке доступне для небагатьох. Таким чином критична теорія не відкидає ідею щастя, але швидше поміщає її на горизонті утопічного. Водночас, оскільки критична теорія розуміє щастя переважно в негативних термінах - як відсутність або віддалену обіцянку - вона здебільшого уникає уточнення того, що саме є щастям.

Постає питання про те, чи можуть дослідження щастя і критична теорія взагалі перетинатися змістовно. Позитивну відповідь на це питання можна знайти в зацікавленнях пізнього Ролана Барта, який звернувся до мікро-утопії індивідуального щастя як етичного проєкту, а також розробив нюансовану феноменологію станів і практик, які пов'язані із щастям, зберігаючи при цьому витончений словник критичної теорії. Бартова етика і феноменологія щастя залишаються фрагментарними і охоплюють широкий інтелектуальний діапазон впливів і зацікавлень, які потребують окремої ретельної реконструкції. У цій невеликій розвідці буде окреслено лише два аспекти цього ширшого проєкту: епікурейські мотиви у Барта та його інтерес до буддизму, особливо до робіт Алана Воттса, які вплинули на Бартову концепцію щастя як стану буття поза мовою.

Епікурейська філософія розглядає щастя як уникнення страждань. У цьому контексті щастя полягає у знаходженні нейтральної точки між стражданням і не-стражданням. Епікур стверджував, що щастя досягається скромним життям та уникненням фізичного болю і душевних страждань. Ця етика перегукується з концепцією «нейтрального життя» Барта, де щастя полягає у стані рівноваги, вільному від надмірних бажань. Ідея Епікура про атараксію (спокій як свободу від душевних розладів), висловлена в «Листі до Менокея», тут особливо актуальна, оскільки вона збігається з поняттям Барта про щастя як стан буття поза бінарними опозиціями мови та сум'яттям емоцій. У «Нейтральному» Барт досліджує ідею *éropshè*, або призупинення судження, що походить від грецьких скептиків. Ця концепція, яку Барт розглядає в її етичному вимірі, тобто, в його розумінні, як таку, яка спрямована на щастя, передбачає відмову від судження чи розмежування смислу, створюючи простір для інтенсивності та градієнтних ступенів, відкритих до реальної мінливості «життя як путівника» (Barthes 2005, 202).

Нейтральність - це етична позиція, яка прагне зруйнувати домінуючі рамки, пропонуючи альтернативний спосіб життя, не пов'язаний з мисленням опозиціями. Цей підхід перегукується з буддійськими поняттями суньята (порожнеча) і татхата (подібність), які підкреслюють порожнечу форми і реальність речей, як вони є (Watts 1957; Barthes 1981). Пізні роботи Барта, зокрема «Camera Lucida», відображають його зростаючий інтерес до буддизму. На його зацікавленість буддійською думкою вплинуло читання Алана Воттса, ключової постаті в популяризації дзен-буддизму на Заході. Ідеї Воттса про порожнечу форми та концепція суньяти резонували з Бартовими пошуками сенсу поза мовою. У своїй останній прижиттєвій книжці «Camera Lucida» Барт досліджує фотографію як медіум, що фіксує реальність поза

словами, подібно до буддійської концепції татхати, яка відсилає до реальності речей, як вони є (Barthes 1981). Барта приваблював акцент дзенської традиції на безпосередньому досвіді та обмеженнях мови. Він бачив фотографію як спосіб доступу до цієї реальності, де *punctum* - деталь, що ранить глядача - діє подібно до дзенської концепції саторі, раптового пробудження або просвітлення. Цей зв'язок між фотографією та буддизмом дав змогу Барту дослідити теми смертності та мінливості речей, пропускаючи їх через власний досвід переживання смерті матері. І епікурейська, і буддійська філософії мають спільну рису - акцент на уникненні страждань. В епікурействі це досягається через поміркованість бажань, а в буддизмі - через визнання мінливості всього сущого та порожнечі форми. Синтез цих ідей привів Барта до того, що він розглядає щастя не як мету, до якої треба прагнути, а як стан, що виникає з розуміння і прийняття природи реальності. Досліджуючи фотографію, Барт знайшов медіум, який міг би передати це розуміння. Фотографія, як і буддизм, вказує на реальність речей як вони є, поза мовними конструкціями. Таке зіставлення дозволило Барту замислитися над щастям у спосіб, що виходив за межі традиційних понять насолоди та задоволення, натомість зосереджуючись на глибшому досвіді самого існування. Поняття Нейтрального залишається центральним у цьому розумінні, оскільки воно забезпечує основу для життя поза межами мови.

References

- Adorno, Theodor W. 1951. *Minima Moralia: Reflexionen aus dem beschädigten Leben*. Berlin u. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Adorno, Theodor W. 1970. *Ästhetische Theorie*. Edited by Gretel Adorno and Rolf Tiedemann. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Ahmed, Sara. 2010. *The promise of happiness*. Duke University Press.
- Epicurus. N.d. Letter to Menoeceus. In *Lives of Eminent Philosophers*, by Diogenes Laertius, translated by R. D. Hicks, vol. 2. 1925.
- Barthes, Roland. 1981. *Camera Lucida: Reflections on Photography*. Translated by Richard Howard. New York: Hill and Wang.
- Barthes, Roland. 2005. *The Neutral: Lecture Course at the Collège de France (1977-1978)*. Translated by Rosalind E. Krauss and Denis Hollier. New York: Columbia University Press.
- Marcuse, Herbert. 2002. *One-Dimensional Man: Studies in the Ideology of Advanced Industrial Society*. Originally published in 1964. Routledge Classics. Milton Park, UK: Taylor & Francis.
- Watts, Alan. 1957. *The Way of Zen*. New York: Vintage Books.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.6>

Iris CANAJ

*Master in Arts, PhD student Lecturer at University of Arts and Polis University,
Executive Director of NGO "DoART" (Tirana, Albania)*

ECONOMICS OF HAPPINESS

Abstract. What is happiness? Regarding the book "The subtle art of not giving a fuck" by M.M, happiness is what we feel at the moment we solve a problem. Ever thought about it like that? In Albania, we have a word: "May God never leave you without worries!", – that means, we need to find everyday a "worry" which is a reason for us to wake up and continue "fighting". But, with whom do we fight? For what? I am not a psychologist, I am a hu(wo)man, an artist, a producer, an activist, a curious, who aims to revive emotions, to continue superiority between Human and Artificial Intelligence, to continue the family! How all of this is related with creative productions, tourism and economics? ... Where do You go on a date? When was the last time You were on a Festival? Electronic music or "solitaire" artistic events in general, interfere on creating families, on new births, which is connected with economy of the country and if the balance between generations is not regulated, the priorities of politics for the population will not be for culture at all! What can we do?

Keywords: Happiness, Economics, Creative Productions, Tourism, Activism, Europe

What is happiness? Have You ever thought about it...? Why when we think about happiness, we automatically think also about sadness, being rich or poor, we think about mental health situations, suicide and/or crime in the family, etc?! Why can't we just talk about happiness and economy in happiness, no matter the rest? During my justified paper, I might not have the same opinion with You, but happiness is also reading/listening each other's opinions, based on arguments or experiences, no? Regarding the published book "The subtle art of not giving a fuck" by Mark Manson, happiness is what we feel at the moment we solve a problem. In Albania, we have a word: "May God never leave you without worries!", – it is a wish, not a curse, that means; we need to find everyday a "worry" which is a reason for us to wake up and continue "fighting" for ourselves and beloved ones. But, with whom do we fight? For what? Maybe the answer is; for happiness, for peace...?! Instinctively we mostly appreciate peace and happiness when we do not have it anymore. Maybe we ask for worries or problems by our own? For that need to feel a bit of happiness after solving those problems, after feeling like heroes? We grow up with the fairytales that heroes save our lives, but every child wants to become a hero, right? Even when we grow up, we want to be the ones who bring solutions and with solutions comes the freedom and feel proud about it! I am not a psychologist, I am a hu(wo)man, an artist, a producer, an activist, an observer of the reality, a curious person, who aims to revive emotions, to continue the superiority between Human and Artificial Intelligence.

Let me ask You; how can we reach happiness even when our economy is not at the right direction? How can we struggle for our own safety and security and also

sustainability, when economy is related with everything in our lives? How can we become creative and productive if we are poor or if we are sad? Artists say: "Pain fuels my heart", is that a way to be positive in any case or You still become creative when You struggle? For marketing or not, we have read a lot of stories that famous people became famous only after having problems in their lives and after these experiences, came the glamour life, but not forever, because we ask for our own problems, remember? How all of this is related with creative productions, tourism and economics? Do we need sustainable economy to be happy or we become richer with our happiness? I mentioned Artificial Intelligence, not to "fight" against it, not to create addictions or brain shrinkage, but to only use it to improve our lives, so I used it and asked in a suspicious way: - "I was thinking... if in Switzerland children learn to play musical instruments from a young age, and it is said that art has a therapeutic effect and improves life, then how is it possible that Switzerland still has divorces, unhappy families, suicides and people who turn to drugs? Doesn't art have a positive impact?" Honestly, I am an activist, - an active citizen using art mediums, who truly believes art can improve our lives, - that is how our Non Government Organization "DoART" was founded; which has a bilingual meaning; Do – Love Art, in Albanian and Do – Make Art, in English. So, I truly believe art can help us, even though my question was a bit tendentious! Chat GPT's answer was: "This is a very deep and multifaceted question. Art, including learning musical instruments from an early age, undoubtedly has a positive impact on individual development—it enhances emotional intelligence, helps manage stress, and can increase a sense of belonging. However, it is not a universal "cure" that eliminates all of life's challenges. Switzerland, despite its wealth and the integration of art into education, is a high-paced society with high expectations and social pressures. These factors can create feelings of loneliness, emptiness, or anxiety that art alone cannot resolve. Moreover, happiness does not depend solely on cultural activities but on a combination of factors such as family relationships, emotional stability, community, and social support. In this context, one could say that art helps, but it is not the sole solution. Perhaps what is missing is a broader approach that includes more social interaction and other models of psychological well-being beyond exposure to art. In this case, I have nothing to add more.

As a young soul activist in society, I try to entertain, educate and keep myself "busy" with cultural events, not only because is my profession, but mostly because of my passion! This happens while working and producing different creative events as organizer/creator, but also by following some others cultural events or even commercial ones, as an audience. Often, we need to dance or hang out, to release our everyday stress, to communicate with others, to share our happiness after solving everyday life challenges or even to be seen. When is the last time you went to an outdoor festival?

What kind of festival was it? In Albania, most of the festivals are for electronic music, and a lot of us, buy a ticket or not, drink or not, dance or not, but join the event to enjoy the atmosphere; all alone or not, feeling lonely or not, I can not tell... But, what happens with economics and happiness? Are we learning to be happy only by our own, thinking we do not need others, we are selfmade? Are we trying to spend some money, to catch feelings? Or we only use technology to not be alone? When I go to electronic music events, I see people having fun (I am one of those), with sunglasses on, drunk or not, but dancing (mostly) alone in front of the DJ desk. There is nothing bad with that, until here...let's go a bit deeper, comparing the times and situations.

When I have asked my parents, how did they hang out when they were younger and what kind of music have they listened to, and danced, they answered me: - "We used to organize dancing evenings, not so loud music, where girls and boys could meet each other, talked, and boys invited the girls to dance and get to know better, flirted or even felt in love with... Mostly we danced Tango, Waltz or even Folk music, we are Balkans." In my imagination and video archives that I have watched, it seemed like a social and safe space, where almost all had interactions. Have You ever been part of these nights? This is kind of a date, right? And dating is the first real step of creating a family (probably)... They meet, dance, fall in love and create a family together! (just like a fairytale, where we are our own everyday heroes!) Everything happens for real, live, face to face, not virtually!

How creating families is connected with economy? According to data from the Institute of Statistics of Albania (INSTAT), the year 2023 recorded the lowest birth rate in the last 33 years, with only 22,210 births. This represents a 10% decline compared to 2022. As a result, the fertility rate dropped to 1.21 children per woman of reproductive age, ranking Albania among the countries with the lowest birth rates in Europe, after Spain and Malta. A similar situation is observed in other Western Balkans countries, where birth rates are declining and the population is facing demographic aging. These demographic trends pose significant challenges for the economic and social development of the region. How? The decline in birth rates also affects the social structure of society. With fewer young people and more elderly, the priorities of public policies shift, focusing more on care for the elderly rather than investments in education and youth development. Moreover, the population decline can lead to the shrinking of rural communities and the abandonment of certain areas, resulting in unsustainable urbanization. This means... less creative productions, less dating situations, less happiness, less soulmates, less families... no? Interesting how things can be connected.

What measures have been taken from other countries? For example: Hungarian Prime Minister Viktor Orbán has announced a package of measures to encourage higher birth rates and support families. One of these measures is the tax exemption for mothers with two or more children. Specifically, mothers with three children will be completely exempt from income taxes starting in October 2025, while mothers with two children will gradually benefit from this tax exemption starting in January 2026. (Reuters.com) More happiness, healthier families, means more social and cultural impact, which brings also more tourists and greater economy. Outdoor cultural events are a reason for tourism, but on the other hand, a lot of tourists might raise the prices of apartments (using those as Bed and Breakfast's more than monthly/per year rental or selling houses), costs of living will be more expensive and sometimes even criminality might raise, due to foreigners and the city/village might not be the best choice where to live, but still, the tourism helps in general terms - the knowledge helps us to keep the balance between citizens and tourists, thinking and working about their happiness and sustainable economy, but also in creative and cultural sector, which helps the social sector too. If we educate and entertain populations, our mental health will be stronger, emotional intelligence too and less stress, will make people create families.

To end up with, I am not against electronic music or any cultural event! But, if we feed our audience only with commercial or "alone" music or arts, they will not know other options, so when we would like to organize another type of creative productions, we will

not have the right audience, because all of us have destroyed it little by little and we are all responsible of consumers taste! We should remember; we are all at the same boat, but we can not be creative in only one direction! Our productions do not have only social or cultural impact, but also economic impact; not selling tickets, not finding sponsors, etc, so we should be smart and see it from another point of view; not only making "fast money", by bring what the audience wants, but we should keep the balance between it and being an idealistic creator. I do produce festivals and cultural events too, and also enjoy a lot as a consumer, but just keeping in mind and in practice the balance! If we thought in general that art is not so much related with other topics of life, with this thesis (but not only) we understood that art is related with happiness, tourism – which should aim to protect the identity authenticity even when accepting the globalism, - economy and most important thing: the family! So, let's fall in love, while making diverse interactive creative productions and help our economy too, by raising children and keeping the balance between generations! It is art's job to protect the economy of happiness...

<https://doi.org/10.31108/7.2025.7>

Galina CHAIKA

PhD in Psychological Science

*G.S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Educational Sciences
(Kyiv, Ukraine)*

SATISFACTION WITH QUALITY OF LIFE AND PERSONAL RESOURCES

Abstract. These theses consider the concept of "happiness" as satisfaction with the quality of life. We compared Ukrainians' satisfaction with their quality of life before the large-scale war and at the second year of the war. We found that during the war, almost all components of satisfaction with the quality of life decreased at statistically significant levels. We cannot control such external circumstances of life as the war. However, we can change our attitude to the circumstances of our own life in order to find the strength not to give up, to counteract psychosomatic diseases, to maintain optimism and hope for the best. This leads us to consider personal resources, in which we see the prospects for our further research.

Keywords: quality of life, satisfaction with life quality, personal resources

Галина ЧАЙКА

кандидат психологічних наук

Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України (Київ, Україна)

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ЖИТТЯ Й ОСОБИСТІСНІ РЕСУРСИ

Поняття «щастя» дуже широке й існують різноманітні пояснення того, що є щастя, які залежать від галузі досліджень, напрямку дослідження, інтересів науковця тощо. У цих тезах ми розглянемо концепт «щастя» як задоволеність якістю життям. Задоволеність якістю життям широко вивчається в соціології, а останніми часами на цей конструкт звернули увагу і психологи у зв'язку із дослідженнями психологічного благополуччя і психічного здоров'я, особливо у салютогенному підході до вивчення психічного здоров'я.

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає якість життя таким чином: «Якість життя — це сприйняття людиною своєї позиції у житті, у контексті культури і системи цінностей, в яких вона живе, а також у зв'язку з її цілями, очікуваннями, стандартами і переживаннями» [5]. Тобто якість життя - це соціально-психологічний феномен, який виявляється у задоволеності людиною різними сферами свого життя.

Основними компонентами задоволеності якістю життя можна назвати:

1. Емоційне благополуччя, що виражається у переживанні радості, відчутті оптимізму, надії на майбутнє та позитивному ставленні до життя; переважанням позитивних емоцій над негативними.
2. Задоволеність різними об'єктивно-соціальними сферами життя: позитивна оцінка власного здоров'я, фінансового стану, роботи, освіти, стосунків з іншими людьми, рівня тощо.
3. Усвідомленість та прийняття себе: якщо людина приймає свої сильні та слабкі сторони, відчуває внутрішню гармонію і цілісність, поширює це відчуття на власне життя в цілому.
4. Наявність цілей і сенсу життя: у людей, які мають ясні цілі та бачення свого майбутнього, рівень задоволеності життям зазвичай вищий, оскільки вони відчувають значущість своєї діяльності, своїх зусиль [1].

Для вивчення задоволеності якістю життя була взята відповідна методика "Вивчення якості життя особистості" О.Чиханцової [4]. Оскільки якість життя є багатокомпонентним явищем, залежним як від об'єктивних факторів (задоволення людських потреб та інтересів у соціально-економічних умовах життя), так і від різноманітних суб'єктивних факторів (психологічних, соціальних, соціокультурних та інших), методика включає задоволеність аспектами життя, які залежать як від зовнішніх (соціальних), так і внутрішніх (психологічних) чинників, а саме: задоволеність сімейним життям; задоволеність навчанням / професійною діяльністю; задоволеність людини собою; задоволеність освітою; задоволеність якістю навколишнього середовища; задоволеність станом власного здоров'я; задоволеність політико-економічним станом країни; задоволеність рівнем власного фінансового забезпечення; задоволеність рівнем власної безпеки; задоволеність якістю спілкування з друзями, близькими та сім'єю; задоволеність якістю життя у цілому.

Нами були порівняна задоволеність якістю життя в українців до початку широкомасштабної війни та на другому році війни. Отримані такі результати: на статистично значимому рівні не змінилась задоволеність рівнем своєї освіти та професійною діяльністю; це розумілося нами як факт, що професія була вибрана й отримана здебільшого ще до війни і війна не сильно вплинула на цей факт. Також не змінилась задоволеність якістю навколишнього середовища і політико-економічним станом в Україні, проте ці показники були низьким ще до початку війни; особливо це стосувалося політико-економічного стану, який в середньому описувався як низький; тобто цім оцінкам вже нікуди знижуватися. Задоволеність рівнем безпеки знизилася найсильніше, що очевидно у країні, де ніхто не може відчувати, що їх життя захищене від ворожих дій, ані на фронті, ані в тилу. Задоволеність собою знизилася через підвищення невизначеності життєвої ситуації, появу відчуття неможливості впливати на події власного життя в умовах війни. Зниження задоволеності спілкуванням з друзями, близькими

та сім'єю відображає розрив родинних та дружніх зав'язків через війну, вимушене переміщення появу як в середині України, так і за кордон. Задоволеність станом свого здоров'я також суттєво знизилася, що вказує на розвиток пост-травматичних психологічних розладів як гострого, так і хронічного видів. Все це порозводить до закономірного зниження рівня якості життя у цілому.

Виникає закономірне питання: що можна зробити у такому випадку? Ми не можемо вплинути на такі зовнішні обставини життя як військові дії, смерті чи поранення рідних та близьких, постійні обстріли тилкових міст, пошкодження інфраструктури, і як наслідок відключення електрики, води, теплопостачання тощо. Проте можна змінити ставлення до обставин власного життя, щоб віднайти сили не опустити руки, протидіяти розвитку психосоматичних хвороб, зберегти оптимізм і надію на краще. Саме тут ми має звернутися до поняття особистісних ресурсів. Е. Фромм, який сам пережив війну, включав до особистісних ресурсів те, що допомагає людині зберігати душевну рівновагу за складних життєвих обставин, а саме[цит. за 3]: надію, як активне сподівання на найкраще та готовність до зустрічі з новим; раціональну віру, як переконаність в наявності особистих можливостей, у тім числі, здатності пережити і подолати складну життєву ситуацію; мужність, як здатність чинити опір спробам зовнішнього світу зруйнувати надію та віру. Існують й інші визначення особистісних ресурсів, як і різні списки особистісних характеристик, що складають і підтримують цей феномен. В цілому, внутрішні ресурси особистості як система взаємопов'язаних характеристик, забезпечують мобілізаційну та адаптаційну функцію, сприяють мобілізації наявного психологічного потенціалу людини, що опосередковує стійкість до негативних впливів, профілактику психопатології та посттравматичне зростання [2]. Саме тому подальші наші дослідження будуть спрямовані на вивчення складових особистісних ресурсів, що підтримують задоволеність якістю різних аспектів життя людини, з метою досягнення відчуття щастя попри несприятливі зовнішні умови життя.

Література

1. *Задоволеність життям це*. Психологічна енциклопедія. Український психологічний ХАБ <https://www.psykholoh.com/post>
2. Литвиненко О., Денчик А., Сердюк Л., Сердюк О. *Особистісні ресурси стійкості в умовах невизначеності та криз*. Психологічний часопис, 2024. № 10(2), С.27–37. <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.2.2>
3. Поклад І.М. Панасенко Н.М. *Психологічна ресурсність особистості в умовах трансформації суспільства*. У кн.: Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості, 2019. с. 26-27

4. Chykhantsova, O.A. A person's quality of life and features of its measurement. *Insight: the psychological dimensions of society*. 2020. № 4. С. 11-28. DOI: 10.32999/2663-970X/2020-4-1

5. WHOQOL: *Measuring Quality of Life*. World Health Organization. <https://www.who.int/toolkits/whoqol>.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.8>

Oleksandr DANYLENKO

*Doctor of Historical Sciences, Professor
Department of Modern History of Ukraine,
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)*

THE CITY OF HAPPINESS

Abstract. Each person has a different understanding and sense of happiness, although philosophers have long sought a universal definition of this concept. Scientists are convinced that people often sought the city in search of their own happiness. The city provided an opportunity for self-realization in various spheres, but the city could not guarantee that all city residents would be happy. Scientists have proven that the spatial organization of a city and its architecture can affect the mental health of its residents. For a city dweller, a sense of comfort is extremely important, which often consists of small, sometimes subtle details. Happiness awaits a person at the crossroads of the external and internal, personal and collective. If you want to be happy, create your own city, where you will feel comfortable, safe, calm, confident, connected to the city and take responsibility for its future.

Keywords: happiness, city, urban, urbanization, self-realization, architecture.

Олександр ДАНИЛЕНКО

*доктор історичних наук, професор
кафедра новітньої історії України
Київський національний університет (Київ, Україна)*

МІСТО ЩАСТЯ

Щастя – річ суб'єктивна: його не можна виміряти, зважити, відчутти на дотик. Його неможливо перемістити чи віддати іншій людині. Водночас, кожен на власний розсуд шукає шляхів досягнення щастя і визначає для себе його зміст. Можливо, тому філософи здавна намагались вивести універсальну формулу щастя:

Піфагор: «Не ганяйся за щастям, воно завжди знаходиться в тобі самому»;

Арістотель: «Щастя – смисл і мета життя, основне призначення і вершина людського існування»;

Будда: «Немає шляху до щастя: щастя і є сам шлях»;

Махатма Ганді: «Щастя – це коли те, що ви думаєте, говорите і робите, знаходиться в гармонії»;

Далай-лама: «Щастя – це не те, що ми отримуємо в готовому вигляді. Воно походить від наших власних дій»;

Імануїл Кант: «Щастя – це ідеал не розуму, а уяви».

Як стверджують урбаністи, місто і людина створені один для одного. Люди в пошуках щастя завжди прагнули до великих поселень, змінювали форми управління ними, експериментували з міським устроєм і впорядкуванням території,

згодом створювали агломерації і знову реорганізували форми і способи планування простору, шляхи постачання необхідних ресурсів і продовольства, вдосконалювали соціальні та економічно-господарські відносини, дозволяючи міським мешканцям тощо. Водночас, далеко не всі міста вважались комфортними для всіх, відтак потрібно було визначатись: йти на компроміс – з собою, своїми бажаннями, потребами і відчуттями, приймаючи правила і вимоги міського середовища, чи шукати інше – більш комфортне місце проживання і там, можливо, відчувати своє щастя.

Вчені довели, що просторова організація міста та його архітектура можуть впливати на ментальне здоров'я мешканців: що більш різноманітна архітектура та чим більше у місті зелених зон – тим комфортніше та щасливіше себе почувають городяни. З іншого боку – непродумані архітектурні рішення та неправильне структурування міського простору можуть викликати психологічні проблеми та навіть загнати містян у депресію. Ще 1949 р. у Відні (Австрія) запровадили правило «Мистецтво в будівництві», яке передбачає, що частина бюджету на будівництво муніципальної будівлі відводиться на її оздоблення і прикрашання. Це можуть бути вітражі, фрески, мозаїки та ін. – тобто те, що надає споруді індивідуальність. В Ванкувері (Канада) забудовники законом зобов'язані враховувати вид на гори і не перекривати його для міських жителів.

Урбаністи переконані: в містах має бути багато «зелених» островків, в ідеалі – самі мешканці мають доглядати за зеленими насадженнями, це зближує – навіть в однакових житлових комплексах бетонні двори пустують, а в «зелених» – кипить життя. Маємо сучасний вітчизняний приклад: члени ініціативної групи «Сад історій» з міста Рівне – переконані, що спільна висадка дерев вибудовує стійкі зв'язки і між самими містянами, і між ними і міською владою.

Психологи і спеціалісти з міського планування стверджують: люди потребують відкритої території для себе поза своїм житлом, відтак вихід з квартири одразу в загальний простір – робить їх недружніми або навіть агресивними. Тому тут також потрібні ідеї для втілення: як поєднати практичність, комфорт, зручність і суб'єктивність відчуттів.

Місто завжди «пропонувало» своїм мешканцям самореалізуватись. На думку багатьох вчених, саме велике місто давало найбільше можливостей. Зокрема, відома дослідниця Мерилін Хемілтон, відзначаючи багатство контекстів мегаполісу, називає його «пуре колективного інтелекту», наголошуючи, на більшу, порівняно з сільською, свободу в самореалізації (особистісній, творчій, діловій тощо). Саме в межах міста індивід має можливість повною мірою використати міські локації, співтовариства і іноді навіть соціальні виклики, щоб «множити» власну унікальність в різних сферах, при цьому залишаючись собою. В сучасних умовах в містах на додачу функціонує і широкодоступний та абсолютно неосяжний віртуальний простір, який дає невичерпну інформаційну базу і, водночас, можливості реалізації «паралельних» професій (блогер, дизайнер, репетитор, фрілансер та ін.). При цьому бонусами виступають: широке коло знайомств (переважно недоступне в рамках сільського співжиття), формування одночасно різноманітного спектру можливостей і їхнього поєднання в певний гармонійний потенціал, що дозволяє реалізуватись в соціумі. Комунікація може стати фундаментом для появи нових ідей і проєктів, налагодження міцних зв'язків і

відчуття спільної справи, врешті-решт – створенню середовища, яке сприяє гармонії і щастю всіх учасників міського життя.

Міське щастя може складатись з великих і дрібних деталей, але різною мірою важливих, цінних, помітних або не дуже явних для окремого індивідуума. Розміщення на зупинках громадського транспорту графіку руху – стало доволі типовим елементом міського інтер'єру, а от встановлення електронного табло, де відображено час до прибуття наступного автобусу чи трамваю – є відносною новинкою для більшості українських міст, хоча додає комфорту, позбавляє пасажирів відчуття невизначеності і заспокоює під час очікування.

Загальноприйнятою є теза про те, що розвиток транспортної мережі для приватних авто має поєднуватись з покращенням транспортної інфраструктури міста загалом і вдосконаленням системи громадського транспорту. Але успішна реалізація ідей в цій сфері потребує індивідуального підходу і продуманої стратегії, орієнтованої на майбутнє.

Міста зростають і розвиваються, але життя постійно формує нові виклики. Війна призвела до численних людських і матеріальних втрат. Рано чи пізно – зруйновані українські міста потрібно буде відновлювати. Та разом з цим – з'являється шанс модернізувати та покращити міський простір, а інфраструктуру зробити інклюзивною й доступною для усіх без винятку. Та чи додасть це загалом комфорту всьому міському середовищу? Питання відкрите. Тут потрібні і продумана політика, і креатив, і обов'язкові консультації та поради досвідчених урбаністів, в тому числі і з-за кордону.

За прогнозами вчених, урбанізація триватиме: до 2050 року близько 70% населення світу житиме у містах. Водночас, посиляться виклики, пов'язані з екологією, доступністю житла та транспортними проблемами. Для того, щоб зробити цей процес спокійним і прогнозованим – необхідно не тільки розвивати, а і втілювати концепцію "розумних міст", де використовуються сучасні технології для оптимізації енергоспоживання, покращення комунальних послуг, вдосконалення транспортної мережі, розв'язання екологічних проблем тощо.

Щастя чекає людину на перехресті зовнішнього і внутрішнього, особистого і колективного. Марк Аврелій стверджував: «Жодна людина не може бути щасливою, допоки не буде вважати себе щасливою». Хочете бути щасливими – створюйте місто, де час можна витратити не на довгі поїздки на роботу і звідти – додому, а на спілкування з родиною і на самореалізацію. Де, незалежно від матеріального рівня, міські мешканці відчуватимуть власну значимість, співучасть, зв'язок з містом і будуть переймати відповідальність за його майбутнє. Де громадські простори будуть стимулювати нові знайомства, і люди будуть відчувати живий контакт з іншими людьми, а комунікації перетворюються на кооперацію, креатив і трансформуються в різні види капіталу – соціальний, фінансовий, інтелектуальний, духовний, творчий.

Література

1. Аврелій Марк. Розмисли наодинці. Київ, 2021.
2. Галегуа Дж. Розумні міста. Київ, 2021.
3. Гел Йєн. Міста для людей. Київ, 2018.

4. Герасимчук З.В. Еволюція характеристик міського простору та закономірності просторової організації міста // Наука й економіка. 2010. №1(17). С. 200-205.
5. Денисенко О.О. Метрополізація як процес територіальної організації суспільства // Український географічний журнал. 2008. №2. С. 40-46.
6. Джейкобс Дж. Смерть і життя великих американських міст. Київ, 2021.
7. Долинська М. Львів: простір на тлі мешканців. Львів, 2014.
8. Луцій Анней Сенека. Моральні листи до Луцілія. Київ, 2017.
9. Поживанов М. Книжка про місто. Київ, 2022.
10. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження. Київ, 2016.
11. Препотенська М.П. Номо Urbanus: Феномен людини мегаполісу. Дніпропетровськ, 2014.
12. Салій І.М. Урбанізація в Україні: соціальні та управлінські аспекти. Київ, 2005.
13. Сміт М.Л. Міста. Перші 6000 років. – Київ, 2020.
14. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними. – Київ, 2019.
15. Hamilton M. Approaching Homelessness: An Integral Reframe. [Philosophy]. World Futures: The Journal of General Evolution, Volume 63(2). P. 107-126.
16. Kenrick D.T. Renovating the Pyramid of Needs / D.T.Kenrick, V.Griskevicius, S.L.Neuberg // Perspectives on Psychological Science. – 2010. – Vol. 5, №3.
17. Wirth L. Urbanism as a way of life // Community life and social policy: Selected papers by Louis Wirth. – Chicago: University Press, 1956. – P. 100-132.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.9>

Hiranya DISSANAYAKE

PhD Candidate, University of Sri Jayewardenepura

Senior Lecturer, Wayamba University of Sri Lanka, Kuliyaipitiya, Sri Lanka

Anuradha IDDAGODA

PhD, University of Sri Jayewardenepura

Senior Lecturer, University of Sri Jayewardenepura, Colombo, Sri Lanka

HAPPINESS AND THE EDUCATION SYSTEM: A CASE STUDY FROM SRI LANKA

Abstract. Happiness plays a crucial role in shaping individuals' well-being, yet Sri Lanka's education system remains predominantly exam-oriented, often neglecting emotional well-being. This study explores the impact of education on happiness by analyzing student and lecturer perspectives. Findings indicate that academic pressure, inadequate mental health support, and limited career guidance negatively affect student satisfaction, while lecturers face workload stress and financial constraints. Both groups advocate for reforms, including student-centered learning, practical skill development, and better psychological support. Addressing these concerns through policy changes and institutional improvements can enhance national happiness and create a more balanced, fulfilling education system.

Keywords: Happiness, Education System, Student Well-being, Academic Stress, Mental Health, Sri Lanka

Introduction

Happiness is an essential part of human life, shaping our well-being, success, and overall quality of life. According to Buddhist philosophy, "*Santutthi paramang dhanang*," which means "*Contentment is the greatest wealth*." This profound wisdom highlights that true prosperity lies not in material riches but in inner peace and happiness. The definition of happiness includes three key aspects which are emotional well-being together with life satisfaction and feeling of purpose. Psychologist Sonja Lyubomirsky states that happiness includes experiencing joy when showing life significance while encountering positive well-being (Lyubomirsky, 2007). Providing happiness in educational institutions goes beyond academic success since students can achieve inner fulfillment while they remain engaged with studies and develop their educational potential in various ways. The Happy Schools Initiative of UNESCO asserts that education needs to produce contentment through simultaneous outcomes and teaching because it requires school environments to emphasize emotional welfare along with social help and creative learning experiences (UNESCO, 2021).

In today's fast-paced world, the pursuit of happiness often takes a backseat, especially within the education system. Schools and universities emphasize academic achievements, career success, and competition, yet they rarely focus on emotional well-being and life satisfaction. The question arises: Should education only be about knowledge and skills, or should it also nurture happiness and holistic growth? This article explores

the vital connection between happiness and education, emphasizing the need for an educational system that not only imparts knowledge but also cultivates joy, emotional intelligence, and overall well-being.

The educational framework of Sri Lanka teaches all three elements of Buddhist philosophy: wisdom (*paññā*), morality (*sīla*) and mental discipline (*samādhi*). From before modern times monastic education enlisted two major aspects in its teaching: it taught ethical values along with mindfulness and self-discipline to students. The educational reform in Sri Lanka led to the implementation of standardized assessments as a replacement for student-led growth and academic freedom since the reform began.

The World Happiness Report and other national indices measure happiness by evaluating both economic indicators and social aspects of freedom and support and corruption levels. Sri Lanka's happiness has registered specific points of improvement followed by deterioration in its rating system. In 2023 Sri Lanka achieved position 112 according to a happiness survey with a score of 4.442 while in 2024 the country dropped to spot 128 with a score of 3.898. This decline suggests increasing socio-economic and psychological stress, particularly among students and educators. The education system plays a significant role in shaping this national well-being, and this study explores its impact on happiness by analyzing student and lecturer perspectives.

Student Perspectives on Happiness in Education

Academic Satisfaction and Stress Levels

Survey responses indicate that a large proportion of students experience academic stress, with many describing their workload as "extremely stressful." The primary source of stress is the rigid curriculum, which heavily emphasizes examinations and standardized testing. While some students report satisfaction with their education, many express dissatisfactions due to excessive competition and pressure.

When asked about the relevance of the curriculum to their future goals, many students provided neutral or negative responses. They find the learning process disengaging and often disconnected from practical applications. Research suggests that when students lack a sense of relevance in their studies, their intrinsic motivation and happiness levels decline (Jie et al., 2022). Additionally, many students reported that they do not have a balance between academic workload and relaxation activities, contributing to anxiety and burnout.

Factors Affecting Student Happiness

Student happiness factors in Sri Lankan education emerged repeatedly through different studies. The top student concerns were excessive academic workload alongside financial problems combined with inadequate career planning services and insufficient psychological support. Stricter grading policies along with stringent academic standards place substantial stress on students who eventually lose their learning interest. Students' express dissatisfaction with their educational experience because their future career readiness is insufficiently addressed by the existing skill-oriented learning opportunities.

Extracurricular activities play a minor role in Sri Lankan education systems and students participate at low rates. Studies prove that secondary school students who engage in sports and arts or join social clubs experience enhanced overall wellness according to Eime et al. (2013). Heavy academic pressures restrict Sri Lankan students from getting involved in such activities. Students expressed dissatisfaction about mental health services

at educational institutions because these resources remained inaccessible or ineffective to them.

Student Suggestions for a Happier Education System

The students made a number of suggestions to enhance happiness during their educational journey. Students mostly recommended easing examination stress by switching to practical and project-based assessments. Several students request extended availability of mental health resources such as counseling services for all students. The majority of students affirmed their requirement for enhanced career guidance because this would help them choose their academic paths and career paths. Various individuals suggested adopting flexible teaching methods to strike a balance between classroom study and self-improvement. The proposed adjustments fit within the worldwide trend of education paradigms that promote comprehensive learning methods which effectively increase student well-being and achievement results.

Lecturer Perspectives on Happiness in Education

Educators' Views on Student Happiness

A large number of lecturers confirm student comments that demonstrate Sri Lanka's academic-oriented education system sacrifices student welfare. Most lecturers state that the rigid examination-centered curriculum restricts student abilities to develop critical thinking together with creative thinking abilities.

Educators identify the non-adaptive nature of the current educational system as their main concern. The acquirement of theoretical knowledge by students does not prevent the absence of practical competencies and readiness to enter the workforce. Modern lecturers advocate for educational reforms that add vocational preparation and digital competencies together with interpersonal abilities into current academia. The persistent gaps within the educational system cause undergraduate students to perceive themselves unready to enter the workforce after completing their studies.

Lecturer Job Satisfaction and Well-being

The roles give pleasure to some lecturers yet many teachers face dissatisfaction because of overwhelming responsibilities and salary problems and restricted growth prospects. Data shows that many lecturing staff experience "somewhat stressful" workloads because of both insufficient research funding and their low teaching salaries. Lack of financial backing alongside insufficient institutional backing prevents lecturers from properly interacting with their students.

The provision of mental health services for teaching professionals emerges as a severe current issue. Research shows that educator stress along with dissatisfaction leads to decreased teaching performance that results in diminished student academic outcomes according to , Dennis et al. (2020). The satisfaction levels of lecturers improve when they receive better work-life balance support together with financial rewards and mental health services which lead to improved learning outcomes for students.

Lecturer Recommendations for a Happier Education System

Lecturers propose several reforms to create a more balanced education system. A common suggestion is reducing the emphasis on rote learning and promoting critical thinking and problem-solving skills. Many advocates for increased financial support and incentives for educators to enhance job satisfaction. Others emphasize the need for improved mental health resources for both students and lecturers. Some lecturers

recommend integrating technology, vocational training, and soft skills development into the curriculum. There is also broad support for introducing flexible, student-centered teaching approaches that encourage active participation and independent learning.

Conclusion and Future Directions

Research shows that Sri Lanka needs an urgent educational reform to develop better facilities for both faculty members and their student trainees. Students and their teachers experience discontent from the exam-oriented school system which operates within a country where education is free as well as structured.

Students together with lecturers support the adoption of an integrated educational model which includes psychological support with job placement services and supplementary educational opportunities. The research indicates educational establishments must apply educational programs which unite academic excellence with practical learning to prepare graduates for employment opportunities. Teachers need greater financial support together with training programs for their motivation to stay engaged and to build instructor effectiveness.

The declining World Happiness Index ranking of Sri Lanka requires urgent investigation on the relationship between education and national happiness metrics. Research must create new policies to support happiness-based educational strategies with experimental projects that assess these strategies for education. Sri Lanka should develop education environments emphasizing student needs while supporting educators to establish an acceptable educational standard for national happiness.

References

1. Eime, R.M., Young, J.A., Harvey, J.T., Charity, M.J. and Payne, W.R., 2013. A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*, 10, pp.1-21.
2. Jie, Z., Roslan, S., Muhamad, M.M., Md Khambari, M.N. and Zaremohzzabieh, Z., 2022. The efficacy of positive education intervention for academic boredom and intrinsic motivation among college students: a quasi-experimental study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(20), p.13323.
3. Lyubomirsky, S. (2007). *The How of Happiness: A Scientific Approach to Getting the Life You Want*. Penguin Press.
4. Shirley, Dennis, Andy Hargreaves, and Shaneé Washington-Wangia. "The sustainability and unsustainability of teachers' and leaders' well-being." *Teaching and Teacher Education* 92, no. 1 (2020): 1-12.
5. UNESCO (2021). *Happy Schools: A Framework for Student Well-being in Education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
6. World Happiness Report (2024). *Sri Lanka's Happiness Index Ranking*. CountryEconomy.com.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.10>

Dan HAYBRON

*PhD in Philosophy, the Theodore R. Vitali CP Professor of Philosophy,
Department of Philosophy, Saint Louis University (Saint Louis, Missouri, USA)*
<https://www.danhaybron.com/>

**HOW TO TEACH HAPPINESS COURSES AT UNIVERSITIES?
‘SUSTAINABLE HAPPINESS’ COURSE CASE
Interview by Uliana Lushch-Purii**

Abstract. Dan Haybron’s “Sustainable Happiness” course integrates environmental sustainability with well-being, highlighting the connection between ecological care and human happiness. Delivered to a multidisciplinary cohort, it combines philosophy, biology, economics, and ethics with a focus on practical applications and local community issues. Students demonstrated notable growth through reflective exercises and collaborative projects addressing real-world challenges. Both Haybron and Uliana Lushch-Purii emphasize the value of interdisciplinary, practice-oriented philosophy courses that promote self-development and responsible citizenship beyond traditional exam-focused learning.

Keywords: Sustainable Happiness, Well-Being, Beauty, Interdisciplinary Education, Environmental Ethics, Practice-Oriented Learning, Social Responsibility

Uliana Lushch-Purii, PhD, Associate Professor, Post-Doctoral Fellow of Ivan Franko National University of Lviv, Co-founder of The Ukrainian Institute for Happiness Research:

On behalf of the co-hosts and participants of our conference, I’d like to thank you for your partnership over the past six years. We are very happy to have you with us again this year.

I would like to ask a question on your very interesting course you had in fall semester 2024 which is called “[Sustainable Happiness](#)”. Can you please share how you created this course, what were the main ideas you wanted to outline in this course?

Dan Haybron:

It was 2 years ago when I co-taught this course with my colleague ecologist [Gerardo Camilo](#) for biology students. The course is about sustainability in the environmental sense and how quality of life and environmental responsibility can

often go hand in hand. The course is aimed at exploring ways to address both environmental problems and issues of well-being and happiness at the same time. This course evolved from environmental ethics. Much of my interest in the environment and in happiness is intertwined.

One of the things that motivates many happiness researchers is the trend to move beyond GDP — beyond a purely monetary focus. Even though some countries are getting richer and inequality is growing, we still enjoy a very high material standard of living by historical standards — and yet well-being is declining.

In 2021, according to the Centers for Disease Control and Prevention (CDC), 25% of young women aged 18 to 24 in the United States reported making suicide plans that year, and the rate of suicidal ideation was even higher.

I have colleagues at Harvard, and they reported to me that many of their students feel trapped. This is Harvard University — the most privileged students are being educated there — and yet they feel trapped, as though they don't have a choice. I ran a similar test with my students this fall in the “Sustainable Happiness” class here in the Midwest at a Jesuit Catholic university. It's a good school, and we have great students, even though it is not as intense as Ivy League colleges. However, many of my students — perhaps most of them — said they feel trapped too. And so, we are clearly doing something wrong.

Hurting the environment is also making life worse.

So, how can we pursue good lives more effectively? That is what motivated me to create this course: to help students see that taking care of the environment can actually be beneficial for their well-being.

Uliana Lushch-Purii:

What was the feedback of your students about the course? What conclusions did they share?

Dan Haybron:

It was an interesting experience. I don't think I've ever seen more growth among students in one of my classes. It was really satisfying. They had to write a number of just personal reflections about various topics relating to happiness and sustainability. A part of the focus of the class was also practice: how can you be happier? I suggested them several happiness exercises they could try their own, and they were supposed to write about their experience of practicing happiness at the end of the semester. Their conclusions were really. It was the most satisfying teaching experience I've had. They came out of it thinking very differently from the beginning.

The challenge was that there was a lot of material you have to cover because the course is interdisciplinary and includes the following topics: biodiversity,

climate change, economics, collective action problems, the philosophy of happiness, the psychology of happiness, and also more specific topics like, urban planning, which I think is very important, how we design our communities, the spaces we live in.

Within philosophy of happiness topic we read some ancient philosophy, more recent philosophy on happiness, and also, ethics and moral theory. Ethics and moral theory are crucial as they are the background for three pillars of happiness: 1) sustainability for the environment, 2) the others happiness or well-being, 3) morality and justice. I don't think we get to focus on being happy ourselves unless we're fulfilling our responsibilities to our neighbors.

We also decided to focus during the course on local issues in Saint Louis in area. We talked about climate change, the global picture, and biodiversity loss, but it's overwhelming, when you're talking about the whole world, and you just look at right here, just 2 or 3 blocks from our classroom is North Saint Louis, which is one of the poorest, high crime neighborhoods areas in the country. It's really awful. The root cause is in historical racism and segregation in Saint Louis. It's a shame but that also makes us a good laboratory for thinking about these issues.

So I'm happy with the basic structure of the course and that students have an opportunity of covering that many topics in one class. They were very engaged and they did a group project. They united into groups and each group had to take on a problem of sustainable happiness in Saint Louis, for instance, walkable neighborhoods or parks. The students just did some of the best work I've seen.

I think that the students are used to having a list of things they are supposed to have learned and pass the final exam. But I eliminated a final exam. I really wanted them to come out with a new perspective, and to kind of pick up what worked for them, what was most useful for them, not what they need to pass the exam. What I wanted for them is to come out equipped to lead better lives themselves and be better citizens of the world, and of the country. Their main goal in this course was to learn how to have a good life and be responsible. So indeed, it's a very satisfying course to teach.

That really sounds great, because indeed, particularly in the Ukrainian educational system, a large part of philosophy courses lacks practice-oriented and practice-oriented topics. They are often far too theoretical. So, when a philosophy course can actually integrate theory with practice and focus on applying this knowledge, that is really, really valuable. And this internal motivation for students, you've mentioned, not being exam-oriented, but driven by self-development and gaining new perspectives on happiness and on one's own life – that is truly wonderful.

When we first started teaching Environmental Ethics, the philosophical questions where: what is the moral standing of ecosystems, biodiversity of plants, if any? The literature covering these questions is really abstract. We studied works

of an ecologist Aldo Leopold that helped to start environmental philosophy and land ethics. The value of beauty was elaborated there.

I increasingly think that beauty, especially in American culture, is underappreciated, and I don't mean physical beauty. In my view, anything that's genuinely good has beauty. A person that isn't good, I don't think of as a beautiful person.

During our course, the students were talking a lot about beauty in nature especially and in their lives, and, that was really nice cause I thought they would just think that was matter of taste.

Also, we're very lucky to get a couple of guest speakers like John De Graaf, who's a filmmaker, also an author of a new book and a new documentary (which I'm about to watch any day now) *America the Beautiful*, and he's been really emphasizing the importance of beauty as something people can come together on.

Uliana Lushch-Purii:

In the last semester, were you teaching your course to biology students, or was it a different faculty?

Dan Haybron:

This time, it was a real mix this time.

The environmental ethics course was originally developed for conservation biology students. Because Doctor Camilo – my colleague, found that when you're actually out in the field doing conservation work, like he did a lot of work in Central America and South America – you have to engage with governments and persuade them to protect some forest, for example, and you've got to be able to make ethical and moral arguments. But you don't learn that with science. Scientific training is about data, even though everybody knows that ethics matters, but scientific training. So our course was intended to fill in this gap.

Last semester that was really a mix of students, and, in the group projects, what I tried to do is arrange the group so that it would be a mix: natural sciences, social sciences, and humanities. So that they had different perspectives from the students all kind of feeding into how do we deal with this social problem that requires all three types of discipline.

Uliana Lushch-Purii:

That's truly fantastic! I'd like to briefly share that, in 2023, I introduced a course on the philosophy of happiness in the Faculty of Philosophy at Ivan Franko National University of Lviv, where I'm currently completing my post-doctoral fellowship. This course was designed for master's students and covered interdisciplinary topics, including ancient Greek theories of happiness, the economics of happiness, moral philosophy, and forward-looking perspectives such as transhumanism and posthumanism. We explored how these different approaches

conceptualize happiness and what the future might hold for the notion of a happy person. Additionally, we analyzed films related to happiness, which added an engaging dimension to the course. I taught this course for two semesters, and it was a very rewarding experience. I strongly believe that academia should continue moving forward with more courses like this, offering students diverse perspectives and approaches from various professors. The initiative to develop courses on happiness is truly inspiring because it allows us to share our knowledge and motivate students to explore their own perspectives and gain practical insights that are meaningful for their lives — beyond just preparing for exams or meeting quantitative benchmarks, which is often the focus in traditional university education. So, I’m very pleased to see such courses being offered in different countries, and I believe they have great potential to enrich education globally.

Dan Haybron:

That’s great! One of the things I really like about our field is that most people work in it seem to be interdisciplinary, as you certainly are. I just think that's wonderful and at the same time it's hard to do in academic career because it's difficult to publish an interdisciplinary paper in journals. But it’s great that in universities we have an opportunity to reach our students with interdisciplinary integrative approaches.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.11>

Tetyana HURLYEVA

*Ph.D. in Psychology, Leading Researcher,
H.S. Kostyuk Institut of Psychology
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

SELF-TRUST AS AN INTERNAL RESOURCE OF A HAPPY PERSONALITY: REFLECTIONS ON THE TOPIC

Abstract. The article discusses the issue of self-trust as an internal resource of personality in achieving happiness. It is noted that the resource state in general depends on the feeling of happiness that fills, harmonizes, and elevates a person, making them capable of creative achievements, overcoming challenges, striving, and realizing the meaning of life. At the same time, the resources of the personality determine the feeling of happiness. Thus, self-trust makes it possible to realize oneself and one's life plans, activates the individual's movement from awareness and outlining intentions to confident actions in their implementation, and has a developmental significance for the personality and its relationships with the world. Self-trust is the life support that sustains, balances, and motivates a person to be happy. Its close connection with such properties as responsibility, autonomy, criticality, resilience, etc., is emphasized. It is that inner strength that helps to survive, endure, and establish oneself as a personality in the most critical moments of life, in a state of uncertainty in life, and in the information space. The article discusses reflection and analysis of one's own experience in finding the positive in trusting relationships with other people and nature. The expediency of techniques for improving and harmonizing the psychological state (meditation, physical activity, grounding techniques, etc.), and the role of information, the spoken and written word in the development of self-trust are emphasized. It is concluded that self-trust develops when a person is aware of their steps in achieving success and personal happiness, and is surrounded by people whose thoughts and behavior help happiness transition from the desired to the realm of the real and achievable.

Keywords: self-trust, personality resources, happiness, subject, motivation, meaning of life, information, psychological assistance.

Тетяна ГУРЛЄВА

*кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник,
Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук
України (Київ, Україна)*

ДОВІРА ДО СЕБЕ ЯК ВНУТРІШНІЙ РЕСУРС ЩАСЛИВОЇ ОСОБИСТОСТІ: РОЗДУМИ НА ТЕМУ

Особистісні ресурси є визначальним фактором повноцінного життя людини, формуючи її як ресурсну, перспективну особистість, що володіє потенціалом для становлення та безперервного розвитку і здатна свідомо й активно залучати власні

можливості. Така людина характеризується енергією та мотивацією вирішувати як будь-які щоденні справи, так і готовністю долати труднощі життя і вимальовувати далекосяжні перспективи власного розвитку, свого благополучного майбутнього.

Особливу увагу сучасні психологи надають таким ресурсам особистості, як життєстійкість, стресостійкість, саморегуляція, саморозвиток, самореалізація, соціалізація, комунікація (Л. Карамушка, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.). До особистісних ресурсів належать індивідуальні цінності і смисли, які забезпечують особистість орієнтирами для свідомого та відповідального вибору відповідних цілей, способів реалізації своїх потреб і бажань, що складають певний резерв, який дозволяє активно функціонувати, бути суб'єктом власного життя [3, с. 22]. Завдячуючи дотриманню вищих цінностей і смислів, людина усвідомлює висхідний рух свого розвитку та вдосконалення свого буття [1; 2]. Власна суб'єктність як активна життєва позиція, відповідальність, орієнтація на життєстверджуючі цінності є затребуваною як особистісний ресурс, необхідний для гідної відповіді на виклики сьогодення [4].

Дослідники розділяють зовнішні і внутрішні ресурси. Зовнішній ресурс – це енергія, яку ми черпаємо ззовні та за допомогою якої здатні відновлюватися (матеріальні цінності, соціальні статуси і зв'язки; сім'я, друзі, хобі, робота, музика, спорт, природа, їжа тощо). Внутрішній ресурс – це енергія, яку ми черпаємо у собі, він дає поштовх, енергію і внутрішню силу (Ю. Липій, А. Куріцина та ін.). Це – наші сильні сторони, психічний особистісний потенціал (самоповага, самоконтроль, життєві цінності, оптимізм, бажання, віра, мотивація, характер, здібності, установки, навички тощо), все те, що допомагає людині зсередини, робить особистість незламною у ситуаціях небезпеки (Л. Карамушка, Н. Чепелева, О. Штепа та ін.).

Ресурсний стан, що являє собою сукупність фізичних, психоемоційних, інтелектуальних, душевних та духовних сил і енергії, а також злагодженість у міжособистісних відносинах, детермінується відчуттям екзистенційного щастя, котре іманентно наповнює, гармонізує та підносить індивіда, обумовлюючи його здатність до креативних звершень, долаття перешкод і активної боротьби. Втім, ресурси особистості певною мірою обумовлюють відчуття і переживання людини себе як щасливої. На щастя впливає зокрема довіра до себе, яка і робить можливим здійснення себе і планів свого життя, активує рух людини від усвідомлення і окреслення задумів – до впевнених дій з їх реалізації. Довіра до себе є однією з тих життєвих опор, яка підтримує, збалансовує і спонукає людину бути щасливою.

Довіра до себе є стрижневою якістю суб'єкта, цьому важливому психологічному феномену присвячені праці багатьох закордонних і вітчизняних учених (Дж. Боулбі, Е. Еріксон, Н. Кравець, Д. Лисенко, Н. Савелюк, Г. Циганенко, С. Шевченко та ін.). Довіра виступає першопричиною ставлення до себе як до суб'єкта свого життя (В. Татенко) [1].

Довіра до себе, як інтегральна характеристика суб'єкта, демонструє тісний кореляційний зв'язок (що є підґрунтям забезпечення внутрішньої цілісності та гармонії суб'єкта) з низкою фундаментальних властивостей і якостей, до яких належать: відповідальність, автономність, критичність, креативне самовизначення, життєстійкість, психологічне благополуччя та інші релевантні атрибути, іманентно

зумовлюючи прогресивний розвиток особистості та її системних взаємодій із навколишнім світом. В різних сферах життя довіра до себе виявляє себе в різній мірі, що говорить про її багатовекторність, гнучкість і плинність, спроможність до розвитку, зміцнення, вдосконалення.

Довіра до себе є тією внутрішньою силою, яка допомагає вижити, вистояти, ствердитися як особистість, як людина в найкритичніші моменти життя, а також у стані невизначеності у плані особистому і своєї країни, в різнонаправленому інформаційному просторі під час війни. Так, скажімо, в чому може виражатися довіра до себе стосовно споживання медіаінформації, убезпечення себе від деструктивної маніпуляції? Інформаційний потік здатен набувати деструктивного характеру, позбавляючи суб'єкта відчуття стабільності, особливо коли репрезентує загрозову та безнадійну перспективу розгортання подій, що потенційно призводить до фрустрації, когнітивного паралічу та істотного обмеження конструктивної діяльності. Але людина здатна протидіяти цьому, заборонити собі послуговуватись такою інформацією або джерелом її отримання, а знаходити ті повідомлення і звістки, які є протидією хворобливій та руйнівній інформації.

Отже, індивід, який довіряє собі, свідомо конструює систему психологічного захисту від деструктивного інформаційного впливу, набутий досвід якого може бути надалі екстрапольовано на аналогічні кризові ситуації. Тобто індивід «сам від себе приймає допомогу», бо може впевнено сказати: «Я зміг тоді це зробити і зможу надалі. Я довіряю собі!». В такому разі доречно говорити про рефлексію, аналіз власного позитивного досвіду, наприклад, знаходити позитив у довірчих стосунках з навколишнім світом (іншими людьми, тваринами, з природою взагалі), які можна асоціювати з любов'ю, дружбою, щирою симпатією, взаємодовірою, взаємодопомогою. Довіра до себе усвідомлюється, фіксується, зміцнюється і може поширюватися на інші сфери життя, в яких індекс довіри до себе може бути різним.

Мотивація розуміння і зміцнення довіри до себе як якості залежить як від самої людини, від стосунків з оточенням, так і від наданої їй професійної психологічної допомоги. Так, наприклад, існує велика кількість технік, які створило людство, для покращення і гармонізації фізичного і психічного стану. Це – медитація, йога, будь-яка фізична активність, техніки заземлення, дихання, якими зараз активно користуються і які засвідчили свою ефективність на практиці. Вченими рекомендовані техніки, що спрямовані на формування компетентностей, пов'язаних зі збереженням і зміцненням психічного здоров'я, безпечної поведінки у надзвичайних ситуаціях [5, с. 20-30]. Практична психологія пропонує певні підходи, практики, методики, які допомагають людині відновити власний психоемоційний стан, віднайти втрачені ресурси (З. Кісарчук, Л. Сердюк, В. Москаленко, В. Панок та ін.).

Завдяки рекомендованим практикам людина виводить себе із стану невизначеності, тривоги, стресу (я стою, я дихаю, відчуваю розслаблення, знаходжу заспокоєння тощо). Коли людина виходить із стану скутості, неозначеності бодай на рівні фізіології, то вона отримує відчуття задоволення, радості, щастя, а отже вчиться довіряти собі бути щасливою у тій чи іншій ситуації, в певних умовах і станах, опираючись на власний позитивний досвід. Самоспостереження за власними внутрішніми процесами, думками і відчуттями, допоможе глибше пізнати себе і

підібрати для себе найбільш ефективні індивідуальні інструменти впливу на свій стан і згармонізувати його.

Довіра, взаємодопомога, людяність та інші цінності посилюють значення смислу жити взагалі і здатності жити повноцінним життям зокрема. Важливою є установка індивіда на те, що «Я хочу жити», «Я хочу бути щасливим!». В. Франкл показав, що перебуваючи в концтаборі, виживали саме ті люди, які хотіли жити. Тобто, не дозволяти собі занепадати духом, підтримувати інших у такому ставленні до ситуації зокрема і до життя взагалі, яке характеризується надією, сподіваннями на краще, налаштовувати себе на активність у досягненні власних планів, фіксація отриманих результатів і тих особистісних, внутрішніх зусиль, які було спрямовано на їх досягнення. Оцінка свого досвіду як позитивного і надійного дає людині відчуття довіри до себе, власних думок, намірів і дій. Згодом В. Франкл писав : «Я бачив сенс свого життя в тому, щоб допомагати іншим побачити сенс життя», адже, що тільки-но людина знаходить сенс свого існування, вона отримує сили, щоб здолати будь-які випробування [6]. Ці слова наголошують на важливості самопомоги і допомоги іншим людям відкривати смисл свого буття і прямувати шляхом його здійснення.

Важливо сказати про Слово – яке дане і в буденному житті самому собі та іншим людям, і в будь-яких засобах масової інформації. За допомогою слова, вимовленого або написаного, людина може бути занурена у деструктивні інформаційні потоки, що спричиняє когнітивну дезорієнтацію та втрату ціннісних орієнтирів, або ж, навпаки, на неї можна чинити позитивний вплив, де слово виступає потужним інструментом трансформації її психоемоційного стану. Інформація, слово створюють смисли і цінності (або поле для їх формування) і сприяють протидії викликам сучасності, руху особистості до щасливого вирішення життєвої ситуації. Адже щастя це не лише «рівна поверхня океану», а також стан боріння і переборення, отримання важливих результатів завдяки власним переконанням, відповідальному вибору, аналізу набутого досвіду [2]. Дане самому собі слово, обіцянок собі та їх дотримання зміцнює довіру людини до себе. Крім того, мовлення є дзеркалом особистості, демонструє того, хто звертається до світу. Як писав давньогрецький філософ Сократ: «Заговори, щоб я тебе побачив». Слово особистості, підкріплене інтонацією та мімікою, здатне як завоювати довіру, так і надихнути слухача вірою у себе та свій вибір, життєвий орієнтир.

Отже, можна сказати, що довіра до себе є внутрішнім ресурсом щасливої особистості. Довіра до себе дає надію і натхнення людині впоратися з будь-якою складною ситуацією в житті і вийти на рівень благополуччя і розвитку. Усвідомлення власних успіхів, конкретних кроків у досягненні особистого щастя, а також підтримка оточення сприяють зростанню довіри до себе, яка охоплює все нові сфери життя, перетворюючи омріяне щастя на реальність. Довіра до себе зміцнюється, коли людина своїми діями і поведінкою сприяє безупинному руху любові, взаємодовіри, взаємодопомоги, спільних з іншими людьми творчих злетів і досягнень.

Література

1. Гурлева Т.С. Довіра в опосередкованому спілкуванні: психологічна допомога особистості в кризових умовах. *Актуальні проблеми психології. Консультативна психологія і психотерапія*, 14 (3). 2018. С. 191-213. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716097/>
2. Гурлева Т.С. Подолання як відблиск щастя в умовах війни: мат-ли IV міжнародної наукової конференції «Щастя і сучасне суспільство», 20-21 березня 2023 р. Львів, Україна. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738295/1/Hurlieva_2023_OVERCOMING_AS_REFLECTION_OF_HAPPINESS.pdf
3. Даценко О. А. Психологічний ресурс особистості як наукова парадигма. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31(70). № 4. С. 22–27. URL: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/4_2020/5.pdf
4. Журавльова Н.Ю., Гурлева Т.С. Ціннісно-смістова сфера особистості як ресурс у попередженні психологічного вигорання в умовах війни. *Професійне та емоційне вигорання учасників освітнього процесу під час кризових і трансформаційних процесів: матеріали всеукр. наук.-пед. підвищення кваліфікації*, 1 січня – 11 лютого 2024 р. Львів– Торунь: Liha-Press, 2024. С. 46-50. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740226/>
5. Розвиток компетентностей, пов'язаних із збереженням і зміцненням психічного здоров'я, безпечної поведінки у надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації / Авт.: Я.М. Омеляченко, З.Г. Кісарчук, Т.С. Гурлева, Л.О. Гребінь, Н.Ю. Журавльова, Л.І. Литвиненко, О.Г. Ярошенко, О.М. Слюсаренко, Ж.В. Таланова, О.М. Отич / За ред. Я.М. Омеляченко, Ж.В. Таланової, 2024. 37 с. URL: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-42-7>
6. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу: психолог у концтаборі. Вид-во КСД. 2020. 160 с.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.12>

Răzvan Gh. V. IONESCU

*Romanian Academy, School of Advanced Studies of the Romanian Academy,
Doctoral School of Economic Sciences, National Institute for Economic Research
"Costin C. Kirițescu", Institute of National Economy*

Mirela PANAIT

*PhD Habil., Associate Professor, Vice Dean, Faculty of Economic Sciences, Petroleum -
Gas University of Ploiesti (Romania), Romanian Academy, Institute of National
Economy (Bucharest, Romania)*

PUBLIC PERCEPTION OF CLIMATE CHANGE AS A DRIVER OF CHANGE IN THE EUROPEAN ENERGY SECTOR

Abstract. This paper explores how public perception and climate activism influence the pace and coherence of energy and environmental legislation in the European Union. It argues that increasing public pressure, driven by the visible impacts of climate change, has the potential to accelerate the EU's traditionally slow and complex legislative process toward achieving its decarbonization goals. Using both qualitative and quantitative methods, the study assesses current progress and identifies key drivers of the green transition.

Keywords: European Union, Climate change, Public perception, Energy transition, Environmental policy, Decarbonization

Environmental and energy legislation in the European Union is a good example of the complexity inherent in its bureaucratic system. The Union strives to balance the diverse energy needs and environmental goals of its 27 member states, each with its own national interests, languages, and legal systems. The EU's Green Deal, for instance, aims to make Europe the first climate-neutral continent by 2050, but achieving this goal requires a coordinated effort across multiple levels of governance. The decision-making process in the EU is highly complex and involves a multitude of institutions such as the European Commission, European Parliament, and European Council, each playing distinct roles in proposing, debating, and implementing legislation. This bureaucratic complexity often results in lengthy negotiations and compromises among member states before new legislation can be passed.

Unfortunately, the ever more pressing issue of climate change waits for no one and does not care for geopolitics, the economy, national interests, or political processes. The impacts of a warmer world are becoming more apparent with each passing year. Europe is particularly vulnerable to the effects of climate change and is warming faster than any other continent, at nearly twice the global average rate.

The effects of climate change have not gone unnoticed by European citizens, who demand stronger and faster action against major greenhouse gas emitters in general and the fossil fuel industry in particular. Environmental protests across the continent have become more numerous in recent years, as the number of climate change fueled natural disasters has increased. The voices calling for the decarbonization of the energy sector have become louder and more numerous and can no longer be ignored by the governing bodies of the European Union. But is this enough to kick the EU’s slow bureaucratic machine into high gear?

The aim of this paper is to examine how public perception of climate change and its effects can help drive faster and more coherent change in the European energy sector by motivating EU leaders to strive harder to achieve the desired goals of decarbonization and greenhouse gas reduction. The paper uses a mix of qualitative and quantitative analysis to assess the current progress of the green transition and identify its future drivers.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.13>

Tamar KANASHVILI

PhD, Associated Professor

Business and Technologies University (Tbilisi, Georgia)

HAPPINESS AND EDUCATION SYSTEM

Abstract. This study examines the relationship between education and student well-being, emphasizing how educational practices, assessment methods, and school culture influence life satisfaction. Findings suggest that student-centered learning environments, holistic curricula, and supportive teacher-student relationships significantly enhance emotional and psychological well-being. The paper advocates for integrating well-being as a core educational goal to foster both academic success and long-term happiness.

Keywords: Education, Educational frameworks, Happiness, Student Well-Being, Holistic education, Learning environment

A vital component of human existence, happiness and its relationship to education are topics of growing scholarly study. This study looks at how different educational frameworks affect students' general life satisfaction and well-being. An article determines important factors that influence students' emotional and psychological well-being by examining recent research, including instructional tactics, assessment methods, and school corporate culture. The results show that creative curricula, positive teacher-student relationships, and educational systems that prioritize holistic development greatly increase student satisfaction. The study emphasizes how important it is to make well-being a primary educational objective in order to guarantee not only academic achievement but also resilience and long-term fulfillment.

Although education is important for a person's personal and professional growth, its effects go beyond career preparedness and cognitive abilities. A basic human goal is to find happiness, and creating productive learning settings requires an awareness of how education affects well-being. (C., Morris, I., & White, M. et.al., 2024). This article looks at ways to integrate well-being into academic frameworks and investigates how educational practices affect students' satisfaction.

According to research, strict, assessment-based learning approaches may cause students to feel more stressed and less motivated (Seligman et al., 2009). On the other hand, learning settings that are experiential and student-centered, like the Finnish educational system, have been linked to higher levels of intrinsic motivation and student satisfaction (OECD, 2018).

Student involvement and long-term enjoyment are greatly increased when the curriculum fosters independence, creativity, and teamwork (Ryan & Deci, 2000).

Important Elements Affecting Contentment in Educational Pedagogy: Inquiry-based and experiential learning are two examples of interactive, student-driven learning approaches that improve engagement and self-motivation, both of which are closely related to happiness (Fredrickson, 2001).

Evaluation Techniques: Students' mental health suffers and anxiety is increased when standardized testing is used excessively. A more encouraging learning environment is produced by utilizing a variety of evaluation strategies, such as formative tests and peer review (UNESCO, 2024)

Study Climate: Students' general well-being is greatly enhanced by a welcoming and inclusive learning atmosphere where they are treated with respect and feel supported (Durlak et al., 2021).

Policymakers should take into account the following to encourage happiness in education:

- Including wellness initiatives that prioritize stress reduction, emotional intelligence, and mindfulness.
- Implementing alternate evaluation techniques and moving away from overly extensive standardized testing.
- Improving lecturers preparation programs to make student involvement and emotional support a priority.
- Promoting educational settings that encourage individuality, creativity, and social engagement.

In conclusion, a successful educational system should put students' emotional and psychological health first in addition to imparting knowledge. Happiness and contentment throughout life can be greatly increased by implementing student-centered lecturers, a variety of assessment methods, and supportive school environments. Longitudinal studies should be investigated in future research to evaluate the long-term effects of educational reforms that prioritize well-being.

References

1. Curren, R., Boniwell, I., Ryan, R. M., Oades, L., Brighouse, H., Unterhalter, E., Kristjánsson, K., de Ruyter, D., Macleod, C., Morris, I., & White, M. (2024). Finding consensus on well-being in education. *Theory and Research in Education*, 22(2), 117-157. <https://doi.org/10.1177/14778785241259852>
2. Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2021). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432.
3. Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.

4. OECD. (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. OECD Publishing.
5. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
6. UNESCO. (2024). Why the world needs happy schools: global report on happiness in and for learning. 111pages. DOI: <https://doi.org/10.54675/NPEQ5495>
7. Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K., & Linkins, M. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education*, 35(3), 293-311.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.14>

Olena KOSTIUCHENKO

*Doctor of Psychological Sciences, Professor
Kyiv National University of Culture and Arts (Kyiv, Ukraine)*

RESOURCE POTENTIAL OF OLFACTORY THERAPY IN THE ACQUISITION OF HAPPINESS

Abstract. The article considers the concept of "happiness" in the socio-psychological direction, which includes the categories of psychological well-being, psychological balance, the integral components of which are positive emotions, a sense of harmony, enthusiasm for life, the ability to adapt in interaction with environmental factors that are reflected by a person within himself. Psychological well-being is defined as a balance between positive and negative affects, life satisfaction, the presence of a positive mood and the absence of negative emotions, as an integral indicator of the degree of human orientation towards the realization of the main components of positive functioning, as well as the degree of realization of this orientation, which is subjectively manifested in the feeling of happiness, satisfaction with life and oneself. The resource potential of olfactotherapy based on essential oils in identifying the components of happiness is substantiated, namely: restoration, acquisition of psychological balance of the integral system; stable functioning and effective, natural compensation of external influences; ability to cope with emotions, to live them; awakening of hidden emotions; finding joy in life; providing energy for feeling oneself, one's own Body, one's true needs and desires, restoring connection with one's "higher self", etc.

Keywords: happiness, psychological well-being, psychological balance, olfactory therapy, essential oils, resource

Олена КОСТЮЧЕНКО

*доктор психологічних наук, професор
Київський національний університет культури і мистецтв
(Київ, Україна)*

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛЬФАКТОТЕРАПІЇ У НАБУТТІ ЩАСТЯ

У соціально-психологічному напрямку «щастя» розглядається як основний вимір людського досвіду, що включає позитивний емоційний настрій, задоволення життям, оптимізм і високу самооцінку [2]. При цьому слід зауважити на значенні емоційного стану, який віддзеркалює внутрішню задоволеність своїм існуванням, повнотою життя і реалізацією свого призначення. До змісту поняття «щастя» належать категорії психологічного добробуту, психологічного балансу та психологічної рівноваги, невід'ємними складниками якого є позитивні емоції, відчуття гармонії, захоплення життям, здатність до пристосування при взаємодії з факторами середовища, які рефлексуються людиною всередині себе з урахуванням ієрархічної сукупності цінностей і благ, що розділяються соціумом [4; 5]. Поняття добробуту розглядається як баланс між позитивним і негативним афектами,

задоволеність життям, присутність позитивного настрою та відсутність негативних емоцій (гедоністичний підхід), як особистісне зростання, як повнота самореалізації в конкретних життєвих умовах і обставинах (евдемоністичний підхід), як інтегральний показник ступеня спрямованості людини на реалізацію головних компонентів позитивного функціонування, а також ступень реалізованості цієї спрямованості, яке суб'єктивно виявляється у відчутті щастя, задоволеності життям і собою.

У надзвичайних умовах реальної дійсності щойно щось впливає на організм ззовні (це сприймається як стрес), якісь тонкі зв'язки всередині можуть порушуватися: слабшати, розриватися. У такі моменти з'являється дисбаланс однієї протилежності, одного з елементів стосовно інших, і організм намагається компенсувати це всіма можливими способами. Тобто зовнішні дії починають порушувати цілісність системи (наш гомеостаз). У разі дисбалансу, людина перестає нормально функціонувати, може зазнавати занепаду сил, все «валиться з рук», у неї відсутнє бажання щось робити. У такому стані можуть бути постійні конфлікти з іншими людьми, невдоволення собою, роздратування чи страхи, пригнічений стан. Протягом усього цього процесу людина намагається відновити всі структури, що постраждали, але якщо внутрішніх ресурсів на це не вистачає, то так чи інакше відбувається процес травмування організму. І стан лише погіршується. Заблоковані емоції або зовнішні події не дозволяють повноцінно відчувати всю радість життя. Тоді немає енергії, сил та/або навіть бажань.

Відповідно виникає необхідність у розробці, доборі, реалізації різних способів збалансування, зокрема способів саморегуляції психологічних станів. Психологічний баланс визначаємо як здоровий стан цілісної системи, що складається з багатьох елементів, коли вона може стабільно функціонувати й ефективно, природно компенсувати зовнішні впливи; стан рівноваги між внутрішнім і зовнішнім світом, коли на енергетичному, фізичному та духовному рівнях відчувається гармонія. Коли людина перебуває в стані рівноваги (балансу), її життя рівно «тече», а всі життєві процеси відбуваються у злагоді один з одним. Тільки в такому стані приймаються правильні рішення, здійснюються чіткі правильні дії, здатні принести реальну користь. У точці балансу / стані рівноваги відновлюється зв'язок з внутрішнім «Я», виявляється мудрість, інтуїція та ресурс, здатність жити, творити, любити, бажати та діяти. Це означає, що його найголовніші потреби задоволені і є ресурси для спілкування, взаємодії, досягнення поставленої мети. Цей стан можна назвати ресурсним. У ресурсному стані відчувається свобода, впевненість у власних силах, здатність справлятися зі своїми емоціями, проживати їх, знаходити радість у житті.

У формуванні власного образу «Я-щасливий» та стану щасливості на різних рівнях (фізичному, емоційному, раціональному, соціальному, духовному) ресурсним потенціалом володіє сенсорно-перцептивна сфера особистості [1]. Наразі нюх і запах дедалі більше привертають до себе увагу вчених і фахівців із різних галузей наукового знання, інтенсивно розвиваються такі галузі, як: ароматерапія – наука про використання летких ароматних речовин з лікувальною та профілактичною метою; ароматологія – наука про пахучі речовини; одорологія (клінічна, риміналістична) – наука про сприйняття запахів; аромакологія

(«соціальна психологія запахів») – вплив запахів на життя людини в соціальному світі; аромамаркетинг – наука, що вивчає вплив на емоційний стан людини ароматів природного та штучного походження з метою спонукання її до дії. Таким чином, світ запахів і його відчуття людиною становлять як науковий, так і практичний інтерес, який протягом уже багатьох століть реалізується в людських взаєминах, пов'язаний і з комерційними аспектами цієї проблеми, і з реалізацією проєктів, спрямованих на гарантування безпеки людей, збереження їхнього здоров'я, і звідси, з відображенням у повсякденному житті кожної людини всього багатства світу ароматів.

Процес нюху (від лат. Olfactus) є одним з основних способів пізнання зовнішнього світу і його відображення в нашій свідомості, є єдиним відчуттям, пов'язаним з лімбічною системою – «емоційним мозком» [3]. Вплив ольфактотерапії на основі ефірних олій (ЕО) можна пояснити на рівні молекул, що впливають на нервову систему, сприяючи виробленню гормонів і нейромедiatorів. Однак для людини більш значущими є нові відчуття й емоції, які, можливо, ніколи не відчувала, а також справжня палітра можливостей для покращення якості свого життя, а саме набуття: концентрації й ясності розуму, спокою і релаксації, заземлення та гармонії. ЕО, ольфактотерапія й ароматерапія є природним і найбільш доступним екологічним способом відновлення природного балансу в організмі. Вдихаючи аромат, ми вдихаємо ароматичні молекули рослини, які, проникаючи через ніс, взаємодіють із нюховими рецепторами, розташованими на слизовій оболонці в носі. Для кожної ароматичної молекули є «свій» рецептор, який відкриває шлях до лімбічної системи головного мозку людини. Саме ця частина мозку відповідає за емоції, почуття, спогади, особливо ті, які пов'язані із сильними переживаннями. Оскільки наш мозок зберігає всю інформацію, починаючи з внутрішньоутробного періоду нашого розвитку, більшу частину якої ми не пам'ятаємо і не усвідомлюємо, багато роботи (змін) відбувається на підсвідомому рівні. Таким чином, аромат здатний пробудити спогади, допомогти прожити та прийняти пригнічені почуття та емоції. Це дає колосальні ресурси та свободу для життя та подальшого розвитку.

Ольфактотерапія використовує цей канал для пробудження прихованих емоцій. Ароматичні молекули рослини сприятливо впливають (за умови правильного використання якісних ЕМ) на 3-х рівнях: фізичному (ароматичні молекули через легені потрапляють у кров, всмоктуються в кров, як молекули кисню, і поширюються по всіх органах і системах людини); психоемоційному (через лімбічну систему головного мозку); енергетичному (високі вібрації). Найшвидша і помітна дія відчувається на нервову систему, і психоемоційний стан. Ефірні олії у делікатній взаємодії з підсвідомістю дозволяють виявити ці «блоки», м'яко і дуже дбайливо реалізувати потреби або «провести» людину до стану, в якому вона здатна зробити це сама. Ресурсна олія, яку людина обрала сама, наповнює її, надає сил, що дозволяє відчути Себе, своє Тіло, свої справжні потреби та бажання, відновити зв'язок зі своїм «вищим Я», можливо, знайти своє призначення, пережити вікові та/або екзистенційні кризи. Одні олії активізують і бадьорять, інші, навпаки, сприяють розслабленню. А є унікальні олії – індикатори, які показують, чого найбільше зараз потребує організм. Після того, як людина прожила емоції, настає полегшення та звільнення «простору» для нових інтересів та вражень.

Перелічимо деякі аспекти психоемоційного впливу ефірних олій (ЕО) за описами провідних ароматологів, ароматерапевтів: ЕО Рожевого дерева здатне «обійняти» як мама або бабуса і заповнити потребу в материнському коханні; ЕО Сандалу дає підтримку й опору батька; есенцію апельсина можна назвати олією позитиву, знімає напругу і наповнює радістю; ЕО Лавра благородного – для здобуття впевненості (як ключ, що відкриває двері до нових можливостей, допомагає долати страхи та дозволяє насолоджуватися життям у повній мірі), дбайливо підштовхує почати діяти і рухатися до своєї мети та до успіху, допомагає концентрації і пам'яті, розвиває натхнення та творчі здібності, дає віру у власні сили, приносить спокій і підтримує нервову систему; ЕО Равінтсари – як ковток свіжого повітря, допомагає заспокоїти розум і зосередитися на "тут і зараз", щоб усвідомити глибину проблеми, дає відчуття впевненості, опори, надійності та вкоріненості, повертає ясність мислення; ЕМ Чорної ялини вивільняє та підтримує енергію (фізичну та розумову), коли настає час діяти, дає відчуття підтримки; ЕО Майорана – для розслаблення та зняття напруги, що у свою чергу сприяє кращій концентрації; підбадьорливий аромат ЕО М'яти перцевої м'яти допомагає пробудити розумові здібності та покращити пам'ять; ЕО Базилика допомагає прояснити думки та покращити сприйняття; Яскравий і свіжий запах ЕО Лимона не лише бадьорить, а й очищує розум від непотрібних думок; ЕО Ладана допомагає зосередитись на поточному моменті; ЕО Розмарина покращує когнітивні функції та допомагає зосередитися на завданнях.

Отже, обґрунтовано місце і роль ольфактотерапії в оптимізації психічних станів людини, визначено ресурсний потенціал ольфактотерапії на основі ефірних олій у набутті позитивних емоцій, відчуття гармонії, захопленні життям, посиленні здатності до пристосування при взаємодії з факторами середовища. Природна компенсація зовнішніх впливів; стан рівноваги між внутрішнім і зовнішнім світом, коли на енергетичному, фізичному та духовному рівнях відчувається гармонія виявляється у ресурсному стані, при якому відчувається свобода, впевненість у власних силах, здатність справлятися зі своїми емоціями, проживати їх, знаходити радість у житті, що по суті є невід'ємними складниками щастя.

Література

1. Костюченко О. В. Перцептивні складники щастя. Щастя та сучасне суспільство: збірн. матер. III міжн.наук. конф. (Львів, 20.03 22). Львів : СПОЛОМ, 2022, 115–119.
2. Argyle M. The Psychology of Happiness; 2nd Edition. London, 2013. 288 p.
3. Howard, J., Plailly, J., & Grueschow, M. et al. (2009). Odor quality coding and categorization in human posterior piriform cortex. *Nat Neurosci*, 12, 932–938.
4. Lambert L., Lomas T., van de Weijer, M. P. et al. Towards a greater global understanding of wellbeing: A proposal for a more inclusive measure. *International Journal of Wellbeing*. 2020, 10 (2), 1–18.
5. Schiffrin, H., Nelson, S. Stressed and happy? Investigating the relationship between happiness and perceived stress. 2010. *Journal Happiness Study*. 11 (1), 33–39.

Ladislav KOVÁČ

*Doctor of Sciences, Professor, Department of Biochemistry, Faculty of Natural Sciences,
Comenius University (Bratislava, Slovakia)*

HUMANITY ON THE THRESHOLD OF 2025

Abstract. As the world approaches the quarter-century mark of the 21st century, humanity faces mounting existential challenges, including geopolitical tensions, climate change, and spiritual disintegration. While myths once bound societies and helped manage existential fears, modern civilization, driven by technological and economic systems beyond individual control, exposes the limitations of human rationality. Intellectuals, once the guardians of societal balance, are increasingly sidelined in a fragmented, polarized, and disinforming world. Despite political inaction and market-driven resistance to change, a radical transformation in values—from materialism to sustainability and spiritual depth—is essential to avoid collapse. The text calls for intellectual courage, mythological awareness, and collective responsibility to steer civilization away from disaster.

Keywords: Human nature, Mythophilia, Climate crisis, Intellectual responsibility, Technological civilization, Societal transformation

The coming year 2025 will mark the end of the first quarter of the 21st century. These have not been idyllic years. Pope Francis declared already in 2014 that the state humanity is in can be considered a fragmented (piecemeal) World War III.

Since then, new local conflicts have been erupting like volcanoes in different parts of the globe. The Russian takeover of Ukraine in February 2022 has started a new Cold War between Russia and the united West. Another cold war is also on the horizon – between the US and China. There is an increasing danger that these cold wars will escalate into a 'hot' war with the use of nuclear weapons. It is no wonder that people feel threatened by the impending doom. What does biology have to say about this?

Humans are mytophilic animals

It is to be expected that bestselling books describing the apocalypse will soon become fashionable, and that they will be written not only by science fiction writers but also by scientists. But it is in the nature of living systems pursuing their own preservation that they do not admit themselves to be destroyed. Of the large number of animal species, humans are so far the only animals that know that they must die. Out of fear of death, humans have created myths, first just a belief in an afterlife, later sophisticated ideas about the persistence of the individual human being through the life's work created by them. Humans are mytophilic animals. They stick to their myths. They see in the threat to their myth a threat to their own life. The myth is an effective "social glue" that binds the followers of the same myth into strongly solidary groups. As an outgrowth, mythophilia also includes our predilection for creating and listening to stories as they are offered to us today by the mass media.

Twenty-three centuries ago, a few wise individuals in ancient Greece initiated the transition "from myth to Logos," giving birth to science and a belief in the power of human

reason. Science and its associated technology have brought humanity to the state of modern civilization today. In the 18th century, the Enlightenment protagonists of continental Europe, enchanted by the advances of science, held that when the light of science penetrated the darkness of ignorance and prejudice, there would be a universal consensus of all. People would see things the same way: as they really are. Most Enlightenment thinkers shared the view of the philosopher Nicolas Condorcet that human amendment had no limits. In the 19th century, Karl Marx, inspired by the Enlightenment, concluded that just as Isaac Newton had formulated the mechanical laws of nature in the 17th century, which science had used to benefit mankind, he had discovered the "economic law of the movement of society" and this should be used "for the scientific management of society". Based on Marx's doctrine, the gigantic social experiment of communism was carried out in the 20th century to test European rationalism.

The limitations of human rationality

The experiment of communism has failed. The rationality of the individual human has been shown to be limited; human nature, the product of Darwinian natural selection, of which mytophilia is a part, is immutable. The critic of communism, the economist Friedrich Hayek, stated long before communism fell, "We never made our economic system. We were not intelligent enough to do it." And this applies not just to economy, but to all the institutions of society. They have their autonomous dynamics. They are perhaps smarter than us. We can generalize Hayek: We did not create our technical civilization. It happened to us.

We didn't create democracy either. It happened to us. Today, universal suffrage leads to the illusion that the dynamics of society are decided by all citizens. This is not so. Long before the birth of democracy, two categories of people had a prominent position in small human societies: chiefs and shamans. Gradually, the function of chiefs was taken over by politicians and the function of shamans by intellectuals. The balance between human nature and the developing society was ensured by intellectuals: philosophers, artists, scientists. They generated ideas that became the spiritual foundations of society and maintained its stability.

We may be entering a time in which the tension and contradiction between unchanging human nature and technical civilization will peak. One year ago, in January 2024, the World Economic Forum published the "Global Risks Report 2024". Disinformation topped the list of threats for the next two years. Experts have warned that their proliferation creates polarisation that can lead to violence, and that governments may slip into censorship and domestic propaganda to tackle the problem.

The spiritual foundations of society

The spiritual foundations of society are beginning to crumble. People are beginning to resort to 'herd identities' and loyalty to strong and confident leaders. Such leaders, once democratically elected, use new technologies of power to turn liberal democracy into a caricature of democracy, euphemistically referred to as 'directed', 'managed' or 'technocratic' democracy.

We do not have to go far. And in 2025 we will see the bleak fate of American democracy.

The dominance of artificial intelligence and robotization, the rise of job insecurity, the looming threat of climate change, and social networks with their creation of a "post-truth world" are rapidly replacing the traditional fear of God and eternal damnation. Even the fear of an all-powerful state or social ostracism get feebler. An instructive lesson is the case of the French economist Thomas Piketty, who rose to fame in 2013 with his groundbreaking book "Capital in the 21st Century". In it, he proposed his "useful utopia": to reduce economic inequality and to ensure that vast wealth does not end up in the hands of a small minority of the hyper-rich, progressive taxation must be introduced globally. When he realised that he was not going to see his utopia through, he published his new manifesto "Time for Socialism", as a book in 2021. If the collapse of communism did not convince the educated economist, how could it convince others who continue to dream of an ideal world?!

Is it left as the only option to resign oneself to any reasonable changes? Just to enjoy the world as the 2008 and 2009 atheist campaign bus signs in the UK advised: 'There's probably no God. Now stop worrying and enjoy your life.' And should we consider unprincipledness in the form of "ontological pragmatism" or undisguised cynicism as the other two options? No. For both are nothing more than "denatured religion." Human cannot escape their mythophilic nature.

Here I stand, I can't do otherwise

In the 1920s, the French philosopher Julien Benda published a book called "La trahison des clercs", which was published under the title "The treason of the intellectuals" in English and "The treason of the educated" in Czech translation. If we understand the mission of the "intellectuals" to be the function performed by shamans in primitive societies, as I have defined it in this essay, can we speak of a "betrayal of the intellectuals" in the 1920s? In a century of social networking, of the data deluge, of the overcrowding of communicative space by an overabundance of scribes, of pollution by verbal and visual waste? When we can ironically state that "everything has already been said, but not yet by everyone"?

I think the mission of intellectuals becomes even more important. It just takes intellectual honesty and humility. But also courage. If we are all mythophiles, what the economist Joseph Schumpeter said is true: 'To be aware of the relative value of one's convictions, yet to cling tenaciously to them, is what distinguishes a civilised man from a barbarian'. It means defending one's own right, but also the right of other people, to one's own opinion and treating intellectual disputes as a game. With both respect for the rules of the game and the courage to punish those who break those rules. It means being able to look into the harsh light of truth, however blinding it may be. And, conversely, not to look for something under the lamp with the excuse that we only see something there, and not to be afraid to search in the darkness of ignorance and prejudice. To believe that by the algebraic addition of the diverse beliefs of fallible individuals, humanity arrives at a higher collective wisdom.

"Here I stand, I cannot do otherwise," Lutherans quote Martin Luther.

Humanity faces a tremendous challenge

What happens in the world are one-way moves, unidirectional, determined by a basic law of nature: every step forward involves an increased consumption of usable energy. This is how the evolution of our species has taken us from primitive origins to technical civilisation: today, high energy consumption is causing a climate crisis, the accumulation of material waste and the loss of biodiversity. The warming of the planet is causing the drying up of the soil in Africa and Asia, the melting of glaciers in the polar regions and the rise in ocean levels. It has triggered a migration tsunami: people are fleeing endangered areas and seeking refuge in countries where they can still live. This increases global political tensions enormously.

Confused politicians are looking for illusory solutions: the US is building walls to keep migrants out. When it comes to stopping the planet from heating up, the European Union is indulging in an illusion, formed in 2019 in the European Green Deal, to "transform the EU into a fair and successful society, with a modern and competent economy, in which economic growth is decoupled from resource consumption". However, in this formulation, it is a return to the idea of *perpetuum mobile*, which science has long refuted. At a meeting of world policymakers on climate change mitigation in Paris in 2016, an agreement was reached that the warming of the planet must not increase by more than 1.5°C by the end of the 21st century. But before the end of the first quarter of this century, measurements show that we are already close to that agreed maximum.

In doing so, the first condition for mitigating the warming of the planet should be a radical reduction in material consumption. But this would mean a substantial intervention in the world of values, a global substitution of material values for spiritual values. An asceticism of both material and data. We have only a few years, perhaps two decades, to bring about such a radical social and cultural transformation.

At the recent Leaders' Summit held on 12 and 13 November 2024 in Baku, Azerbaijan, on the margins of the 29th United Nations Conference on Climate Change (COP 29), the President of the European Council, Charles Michel, declared: 'We must choose the instinct of self-preservation over collective suicide. And to take action that will lead to a just and inclusive transformation.' "The EU is up to the challenge", he said. If only it could. But there was no mention of the need to curb individual consumption in the final declaration of the conference – politicians must secure their voters by promising prosperity.

Fortunately, the intellectuals among the scientists are more realistic. Already in 1992, the American physicist and Nobel Prize winner Henry W. Kendall wrote a document entitled 'The World Scientists' Warning to Humanity', which was signed by some 1,700 leading scientists, including 104 Nobel Prize winners. In 2017, its new form was signed by as many as 15,364 scientists calling for human population size planning and drastic reductions in personal consumption of fossil fuels, meat, and other resources. Books are coming out proving that political negligence, an economy based on insatiable consumption of commodities, and neglect of concern for the fate of future generations has brought humans to a tipping point beyond which human civilization threatens to collapse. Artificial intelligence chatbots state unequivocally that reducing consumerism must be one of the key steps to mitigate the climate crisis.

But the market, an institution with its own dynamics, will not allow this. Friedrich Hayek wrote as early as in 1944 that "the one thing that democracy cannot bear without disintegrating is the inevitability of a substantial reduction in the standard of living in times of peace, or even just of long-term economic stagnation". The market, whose main driving force is maximisation of profit, is parasitic on the human mythophilia. The incredibly primitive level of entertainment offered today by private television stations, with violence, murders, and sex, shows what the dynamics of the market are imposing on us today. The entertainment industry is a significant accelerant in the disintegration of the spiritual foundations of society.

In the 21st century, the human species is facing a challenge that it has never encountered in its history.

Biographic data: 1. This paper was published in Slovak in 2025 in the weekly *Týždeň*, No.3, pp. 32-34. 2. The author, Ladislav Kováč, DrSc. is Professor emeritus at Comenius University, Bratislava, Slovakia. Born in 1932, he graduated in Biochemistry at Charles University, Prague and became teacher and founder, and later Head, of the Department of Biochemistry at the Faculty of Natural Science of Comenius University. In the purges that followed the Soviet invasion of Czechoslovakia in 1968, he was dismissed from the university, and worked as a clinical chemist at the Psychiatric hospital in Pezinok (1970-1976) and researcher at an Institute of farm animals in Ivanka pri Dunaji (1976-1989). After the collapse of communism he served as Minister of Education, Youth and Sports of the Slovak Republic (1989-1990) and Ambassador of Czechoslovakia at UNESCO, Paris (1990-1992), and eventually resume his position at Comenius University. He was visiting professor of universities in Bordeaux, Buenos Aires, Dortmund, Ithaca, Stockholm and Paris, and of Konrad-Lorenz Institute for Evolution and Cognition Research at Altenberg. His domains of research have been bioenergetics, molecular biology of cellular membranes, and cognitive biology.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.16>

Oleksandra LIASHENKO

Doctor of Economic Sciences

Luhansk Taras Shevchenko National University (Poltava, Ukraine)

THE ECONOMICS OF HAPPINESS IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Abstract. This study examines the impact of artificial intelligence (AI) on the economics of happiness, which is defined as an interdisciplinary approach to assessing human well-being, taking into account not only material but also non-material factors. The key aspects of AI's influence on happiness—economic, social, and psychological—are analyzed. Particular attention is given to the potential of AI technologies in enhancing productivity, advancing personalized education, improving healthcare services, and automating routine tasks. At the same time, the study considers challenges related to the unequal distribution of AI benefits, job displacement risks due to automation, and the impact of digital technologies on social interactions. The paper emphasizes that the effective integration of AI into the economics of happiness requires a balanced approach focused on improving quality of life rather than solely on economic growth. The conclusions highlight the importance of regulation and the strategic implementation of AI technologies to ensure overall societal well-being.

Keywords: economics of happiness, artificial intelligence, well-being, automation, social impact, digital technologies.

AI has the potential to be a powerful tool for reducing stress and improving quality of life. However, to ensure that AI contributes to increasing happiness, its development must be guided by a balanced approach that prioritizes human well-being alongside technological progress. The economics of happiness in the age of AI requires a harmonious balance between technological capabilities and human values to ensure growth that makes people genuinely happier. The economics of happiness explores how material and non-material factors influence human well-being. Unlike traditional economic indicators like GDP, it considers subjective well-being, social connections, and health (Easterlin, 1974; Layard, 2005). Research confirms that beyond a certain income level, happiness depends more on non-material aspects than financial prosperity (Kahneman & Deaton, 2010). Artificial intelligence (AI) is reshaping modern perceptions of well-being by boosting productivity and living standards (Brynjolfsson & McAfee, 2014; Schwab, 2016). However, automation poses challenges such as job displacement and growing social inequality (Frey & Osborne, 2017; Manyika et al., 2017). Despite these risks, AI enhances personalized education, healthcare, and social welfare, contributing to overall well-being (Luckin, 2018; Topol, 2019). The social and psychological impact of AI is evident in digital assistants, adaptive learning, and "emotional AI," which helps mitigate loneliness (Parviainen et al., 2021; Esteva et al., 2019). However, over-reliance on technology remains a concern, as excessive dependence on AI companions may reduce real-life social

interactions (Smith & Anderson, 2018; West, 2018). To ensure AI contributes to increasing happiness, its implementation must be balanced and focused on improving quality of life rather than solely driving economic growth (Bostrom, 2014; Danaher, 2019). Future policy decisions should integrate economic and ethical considerations to maximize AI's benefits while minimizing its risks (World Economic Forum, 2023).

The economics of happiness is a field of economic research that focuses on how material and social factors influence well-being and the subjective perception of happiness. Unlike traditional economics, which primarily measures success through GDP and income, the economics of happiness offers a broader set of indicators. Key measures include subjective well-being (self-reported life satisfaction), indices such as the World Happiness Index or Gross National Happiness, as well as health, social connections, and environmental factors. Research shows that once a basic level of material well-being is achieved, further income growth has a diminishing impact on happiness—this phenomenon is known as the Easterlin paradox. Instead, the quality of human relationships, health, and sense of purpose play a more significant role: happiness appears to be less linked to income levels and more to social interactions and non-material factors.

Artificial intelligence (AI) is rapidly transforming traditional concepts of well-being and quality of life. Previous economic models assumed that technological progress would automatically enhance well-being through increased productivity and income. Indeed, AI-driven innovations have already become a key driver of economic growth, improving labor productivity, per capita income, and overall living standards. At the same time, widespread digitalization raises new questions: does economic growth facilitated by AI guarantee an increase in subjective happiness? How does automation affect feelings of security and self-fulfillment? Experts offer mixed forecasts regarding the impact of the digital era on human well-being. On the one hand, many believe that digital technologies expand human potential and will generally bring more benefits than harm to quality of life. On the other hand, about a third of surveyed experts express concerns that “digitalization” may negatively impact mental health and happiness. Thus, there is a need to explore how AI development affects the economics of happiness—both positively and negatively—across different aspects.

The development of artificial intelligence has a multifaceted impact on various components of well-being—economic, social, and psychological. Let's examine each of these aspects separately.

In the economic sphere, AI's impact manifests through automation and changes in the labor market, employment structures, and access to resources. AI implementation in industry and services increases production efficiency and may lower the cost of goods and services, theoretically improving consumers' material well-being. Analysts estimate that AI adoption could boost global GDP by trillions of dollars and accelerate economic growth. However, the flip side of automation is job displacement: algorithms and robots are taking over not only routine but also highly skilled tasks. Some projections suggest that AI could displace up to 300 million jobs worldwide by 2030.

Job loss negatively affects subjective well-being, as employment provides not only income but also social interactions and a sense of purpose. Researchers note that work offers not just material benefits (which can theoretically be compensated, for example, by universal basic income) but also psychological ones—self-esteem, life purpose—which are much harder to replace. In the short term, automation may lead to rising unemployment

and anxiety about the future, reducing happiness levels. In the long term, new employment sectors related to AI may emerge, but this requires large-scale worker retraining and adaptation of educational systems. Thus, AI's economic impact on happiness is dual: on the one hand, AI technologies enhance productivity and societal well-being, while on the other, they create challenges for employment and the fair distribution of material benefits.

Artificial intelligence is radically transforming key sectors such as education, healthcare, and social welfare—areas that directly shape quality of life and social well-being. In education, AI enables personalized learning: adaptive learning programs adjust to students' needs and pace, improving engagement and academic performance. Research confirms that AI-based adaptive learning technologies enhance students' emotional well-being and academic results. In other words, AI can reduce student stress by providing individualized support and feedback in education.

In healthcare, AI is already demonstrating significant positive effects on people's well-being. Medical AI assists doctors in making faster and more accurate diagnoses, predicting disease risks, and selecting optimal treatment methods. For example, computer vision algorithms have learned to detect cancer signs in scans faster than human doctors, while decision-support systems recommend personalized treatment plans. These advancements directly affect the quality and longevity of life. Innovative AI-driven neurotechnologies offer hope for restoring lost bodily functions—for instance, brain-computer interfaces are beginning to restore speech and movement abilities to paralyzed patients, significantly improving their quality of life. Additionally, wearable devices and mobile applications powered by AI monitor users' health and encourage healthy habits, promoting both physical and mental well-being.

AI also plays a crucial role in social welfare: governments can use algorithms to more effectively distribute social assistance and identify those in need. Experts note that AI can drastically improve the efficiency of public services—from education and healthcare to social protection. For example, in the social sector, AI-driven systems are already used to assess citizens' needs, make decisions on assistance allocation, and monitor aid delivery. If properly configured, such systems reduce bureaucracy and ensure more targeted support, increasing fairness and trust in society. Thus, AI development in the social sphere has the potential to significantly enhance human capital, health, and social security—factors that have the greatest impact on people's happiness.

Artificial intelligence is increasingly integrated into people's daily lives through digital assistants, smart services, and even "emotional AI", directly influencing psychological well-being and emotional comfort. Digital assistants (such as Siri, Alexa, and Google Assistant) take on small routine tasks—from scheduling to smart home management—thereby saving time and reducing user stress. According to research, using an AI-based personal assistant has increased people's sense of productivity and overall life satisfaction due to time savings. In other words, automating daily tasks through AI allows people to accomplish more with less effort and stress, positively impacting happiness levels, especially among busy individuals. These assistants are available 24/7, enhancing feelings of comfort and security.

Moreover, modern personalized AI services can anticipate user needs. For example, streaming platforms and news feeds use recommendation algorithms to curate content tailored to individual preferences, increasing enjoyment of leisure activities. However,

excessive content filtering may reduce diversity of experience and create “filter bubbles”, potentially limiting personal growth.

AI has the potential to be a powerful tool for reducing stress and improving quality of life. However, to ensure that AI contributes to increasing happiness, its development must be guided by a balanced approach that prioritizes human well-being alongside technological progress. The economics of happiness in the age of AI requires a harmonious balance between technological capabilities and human values to ensure growth that makes people genuinely happier.

References

1. Autor, D. H. (2015). *Why are there still so many jobs? The history and future of workplace automation*. **Journal of Economic Perspectives**, 29(3), 3–30. <https://doi.org/10.1257/jep.29.3.3>
2. Bostrom, N. (2014). *Superintelligence: Paths, dangers, strategies*. Oxford University Press.
3. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
4. Brynjolfsson, E., Rock, D., & Syverson, C. (2021). *Artificial intelligence and the modern productivity paradox: A clash of expectations and statistics*. **The Review of Economics and Statistics**, 103(4), 759–774. https://doi.org/10.1162/rest_a_01023
5. Danaher, J. (2019). *Automation and utopia: Human flourishing in a world without work*. Harvard University Press.
6. Easterlin, R. A. (1974). *Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence*. In P. A. David & M. W. Reder (Eds.), **Nations and households in economic growth** (pp. 89–125). Academic Press.
7. Esteva, A., Robicquet, A., Ramsundar, B., Kuleshov, V., DePristo, M., Chou, K., ... & Dean, J. (2019). *A guide to deep learning in healthcare*. **Nature Medicine**, 25(1), 24–29. <https://doi.org/10.1038/s41591-018-0316-z>
8. Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). *The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?* **Technological Forecasting and Social Change**, 114, 254–280. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.08.019>
9. Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). *High income improves evaluation of life but not emotional well-being*. **Proceedings of the National Academy of Sciences**, 107(38), 16489–16493. <https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107>
10. Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a new science*. Penguin Books.
11. Luckin, R. (2018). *Machine learning and human intelligence: The future of education for the 21st century*. UCL Press.
12. Manyika, J., Chui, M., Miremadi, M., Bughin, J., George, K., Willmott, P., & Dewhurst, M. (2017). *A future that works: Automation, employment, and productivity*. McKinsey Global Institute.
13. Parviainen, J., Koski, A., & Taiminen, K. (2021). *Wearable technology and data-driven healthcare: Ethical and social implications*. **Technology in Society**, 64, 101479. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101479>

14. Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*. Crown Business.
15. Smith, A., & Anderson, J. (2018). *AI, robotics, and the future of jobs*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2018/12/10/ai-robotics-and-the-future-of-jobs/>
16. Topol, E. (2019). *Deep medicine: How artificial intelligence can make healthcare human again*. Basic Books.
17. West, D. M. (2018). *The future of work: Robots, AI, and automation*. Brookings Institution Press.
18. World Economic Forum. (2023). *Future of jobs report*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>

<https://doi.org/10.31108/7.2025.17>

Serhii MAKSYMENKO

*Doctor of Sciences in Psychology, Professor Academician of NAES of Ukraine,
Director of H.S. Kostiuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

A PERSON IN DIGITAL CHAINS: HOW AI CHANGES SELF-PERCEPTION AND SPIRITUALITY

Abstract. Artificial intelligence (AI) is radically transforming not only work processes and communication but also human self-perception and spiritual development. Algorithms influence self-esteem formation, lowering self-acceptance levels and creating the phenomenon of the "digital mirror." AI's impact on creativity is also ambiguous: it can both stimulate creativity and promote algorithmic thinking. The genetic-creative method offers an approach that helps preserve the uniqueness of human thought in the digital age. Balancing technological progress and human potential is a key challenge for modern society.

Keywords: artificial intelligence, self-perception, digital mirror, creativity, spirituality, genetic-creative method.

Сергій МАКСИМЕНКО

*доктор психологічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
директор Інституту психології імені Г.С. Костюка
НАПН України (Київ, Україна)*

ЛЮДИНА В ЦИФРОВИХ КАЙДАНАХ: ЯК ШІ ЗМІНЮЄ САМОСПРИЙНЯТТЯ І ДУХОВНІСТЬ

Анотація. Штучний інтелект (ШІ) кардинально змінює не лише робочі процеси та комунікацію, а й самосприйняття людини та її духовний розвиток. Алгоритми впливають на формування самооцінки, знижуючи рівень самоприйняття та породжуючи феномен «цифрового дзеркала». Вплив ШІ на творчість також неоднозначний: він може як стимулювати креативність, так і сприяти алгоритмічному мисленню. Генетико-креативний метод пропонує підхід, що допомагає зберегти унікальність людського мислення в цифрову епоху. Баланс між технологічним прогресом та людським потенціалом є ключовим викликом сучасного суспільства.

Ключові слова: штучний інтелект, самосприйняття, цифрове дзеркало, творчість, духовність, генетико-креативний метод.

Штучний інтелект (ШІ) все глибше інтегрується в повсякденне життя, змінюючи не лише спосіб роботи, комунікації та споживання інформації, а й самосприйняття людини та її духовність. Ми живемо у світі, де алгоритми прогнозують наші бажання, підбирають контент відповідно до наших уподобань і

навіть впливають на емоційний стан. Виникає питання: наскільки глибоко ці зміни торкаються нашої особистості і чи не стаємо ми заручниками цифрових технологій?

Самосприйняття людини в епоху III проходить через випробування і трансформацію. Соціальні мережі, що працюють на основі алгоритмів, формують певні образи ідеального життя, до яких людина несвідомо прагне. Це породжує феномен «цифрового дзеркала» – коли людина оцінює себе не через власні почуття та реальний досвід, а через призму схвалення аудиторії. Кількість лайків, коментарів і поширень перетворюється на критерій самооцінки, що може призводити до психологічної залежності та зниження рівня самоприйняття. Дослідження, проведені в межах культурно-історичної теорії, підтверджують важливість генетичного підходу, що враховує саморозвиток і динаміку творчості. Розвиток креативності не може бути замкнутим у межах традиційних моделей стимул-реакції або спрощеного використання алгоритмів. [1]

III також змінює нашу духовність. Традиційно духовність була сферою індивідуального пошуку істини, самопізнання та зв'язку з вищими цінностями. Проте в епоху цифрових технологій ці процеси все частіше делегуються алгоритмам. Люди довіряють штучному інтелекту навіть у питаннях морального вибору: від релігійних чат-ботів, які дають поради, до цифрових медитаційних практик, створених за допомогою алгоритмів. Але чи може штучний інтелект справді замінити людський духовний пошук? Штучний інтелект трансформує не лише спосіб спілкування та роботи, а й самоприйняття людини, її уявлення про творчість та духовний розвиток. Одним із ключових підходів до збереження унікальності людського мислення є генетико-креативний метод, який дозволяє організувати творчий процес так, щоб людина не просто адаптувалася до цифрового середовища, а й формувала власний унікальний простір. [2]

Цей методологічний підхід передбачає спільну творчу діяльність дослідника та суб'єкта, що дозволяє фіксувати динаміку креативних проявів. У контексті стрімкого розвитку III це надзвичайно важливо, оскільки технології можуть як стимулювати, так і пригнічувати творчість. Алгоритми здатні підбирати контент, автоматизувати творчі процеси і навіть генерувати мистецькі твори, проте вони не можуть повністю замінити людський креативний потенціал, який базується на суб'єктивному досвіді, емоціях і духовному самовираженні.

Використання генетико-креативного підходу у взаємодії людини з технологіями відкриває нові можливості для аналізу змін у самоприйнятті. Людина, взаємодіючи зі штучним інтелектом, ризикує втратити усвідомлення власної унікальності, поступово звикаючи до алгоритмічного мислення. Це особливо актуально в освіті та професійній діяльності, де автоматизовані системи пропонують готові рішення, знижуючи потребу у самостійному мисленні.

Швидке поширення III також впливає на духовність, змінюючи традиційні підходи до самопізнання та особистісного розвитку. Раніше духовні практики передбачали усамітнення, рефлексію та індивідуальне осмислення світу, тоді як сьогодні цифрові технології пропонують алгоритмічно згенеровані медитації, автоматизовані поради і навіть віртуальних духовних наставників. Це створює ризик втрати глибини духовного пошуку, заміни його на механічне споживання інформації. [3]

Генетико-креативний метод дозволяє переосмислити роль людини у цифрову епоху, зберігаючи її здатність до самостійного творчого і духовного розвитку. Він інтегрує наукові дослідження та практичну діяльність, поєднуючи аналітику, креативність і етичні принципи. Важливо, щоб освіта і суспільні практики формували навички критичного мислення, самостійного вибору і гармонійної взаємодії з технологіями.

У майбутньому роль людини не повинна зводитися до об'єкта алгоритмів. Вона має залишатися центральним суб'єктом творчості та духовного розвитку, а технології – інструментом, що допомагає реалізовувати потенціал особистості, а не замінює його. Тільки за такої умови ми зможемо уникнути цифрових кайданів і зберегти справжню сутність людини у світі, який швидко змінюється під впливом штучного інтелекту. У контексті впливу штучного інтелекту на самосприйняття і духовність, організаційно генетико-креативний метод може відігравати ключову роль у збереженні автентичного людського досвіду. Цей підхід полягає у створенні значущих подій у групах або шкільних класах, що стимулює не лише інтелектуальний, а й емоційний розвиток учасників. В умовах, коли цифрові технології замінюють безпосереднє спілкування та впливають на соціальну взаємодію, актуалізація творчих потенціалів через живу участь у колективних подіях стає критично важливою. [4]

III здатний аналізувати дані, пропонувати рішення і навіть створювати художні або наукові твори, однак він не може відтворити глибину людського переживання, натхнення чи радості від спільної творчості. Організаційно генетико-креативний метод дозволяє компенсувати цей недолік, забезпечуючи простір для самовираження, рефлексії та розвитку критичного мислення. Важливо, що учасники освітнього процесу не лише набувають знань, а й відчувають задоволення від взаємодії, що позитивно впливає на їхнє психологічне здоров'я.

Впровадження цього методу в умовах активного використання штучного інтелекту може стати ефективним інструментом для підтримки балансу між технологічним прогресом і людською сутністю. Він сприяє розвитку креативності, формує навички самостійного мислення і допомагає уникнути ризиків, пов'язаних із пасивним споживанням інформації, яку пропонують алгоритми. У такий спосіб сучасна освіта має шанс не лише адаптуватися до цифрової епохи, а й сприяти гармонійному розвитку особистості, забезпечуючи її духовну та емоційну рівновагу. [5]

Важливо розуміти, що технології самі по собі не є ані добром, ані злом – все залежить від того, як їх використовують. Людина не повинна втрачати контроль над власною ідентичністю, довіряючи їй лише цифровим системам. Важливо критично мислити, зберігати баланс між віртуальним та реальним, а також використовувати технології як інструмент для саморозвитку, а не як заміну власному духовному шляху.

Штучний інтелект уже змінює світоглядні орієнтири людства, але саме від нас залежить, чи залишимося ми вільними у своєму виборі, чи дозволимо технологіям повністю визначати нашу реальність.

Література

1. Інформаційно-психологічні засади ментального протистояння російській агресії в гібридній війні : науково-експериментальне дослідження/ С. Максименко, М. Назар. Київ: Видавництво Людмила, 2024. 165 с.
2. Максименко С.Д., Гришко О.Д., Психологічний супровід і психічне здоров'я: навчальний посібник. Том. 2 / С.Д. Максименко, О.Д. Гришко. Київ: Видавництво Людмила, 2024. 468 с.
3. Максименко С.Д. Методологічні принципи конструювання модульного психологічного супроводу і психічного здоров'я : навчальний посібник. Том. 1 / С.Д. Максименко. Київ: Видавництво Людмила, 2024. 718 с.
4. Максименко С.Д., Л.М. Деркач, Ю.Б. Ірхін. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2024. 572 с.
5. Максименко С.Д. Медична психологія: підручник / за редакцією академіка С. Д. Максименка. Том 2. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 520 с.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.18>

Iryna MOISEENKO

*Doctor of Economic Sciences, Professor
Merito University in Wrocław (Wrocław, Poland)*

FEATURES OF UTILIZING THE HAPPINESS POTENTIAL AT THE ENTERPRISE LEVEL IN UKRAINE

Abstract. This study explores the integration of Ukrainian spiritual leadership principles into modern human resource management (HRM). Drawing on the ideas of Skovoroda, Sheptytsky, and Havrylyshyn, it examines how their values can enhance employee engagement, ethical decision-making, and corporate culture. The research highlights the need for intergenerational exchange to adapt these principles to contemporary challenges, emphasizing mentorship and institutional support.

The study introduces a model of spiritual leadership within HRM, aligning with global best practices while maintaining a distinctly Ukrainian perspective. It addresses the role of HR professionals in fostering ethical leadership, emphasizing personal development and community-oriented management. The findings suggest that organizations applying these principles experience higher employee satisfaction and long-term sustainability.

This paper contributes to leadership studies by offering a practical framework for integrating spiritual leadership into HR strategies. It advocates for education, policy-making, and corporate initiatives that reinforce ethical leadership rooted in Ukrainian cultural and philosophical traditions. Ultimately, the research calls for a renewed focus on spiritual leadership as a key component of effective HRM, bridging historical wisdom with contemporary organizational needs.

Keywords: Employee well-being, corporate happiness, spiritual leadership, generational theory, workplace productivity, corporate culture

Ірина МОЙСЕЄНКО

*доктор економічних наук, професор
Університет «Меріто» у Вроцлаві (Вроцлав, Польща)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЩАСТЯ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

У сучасному світі питання добробуту та щастя персоналу набувають дедалі більшого значення для ефективності діяльності підприємств. Дослідження свідчать, що рівень щастя працівників безпосередньо впливає на продуктивність, лояльність та інноваційний потенціал організацій. У країнах із розвинутою економікою впроваджуються нові моделі управління, які враховують психологічні та емоційні аспекти праці, проте в Україні ці підходи залишаються малодослідженими та недостатньо використовуваними на практиці.

Актуальність вивчення використання потенціалу щастя на рівні підприємства обумовлена необхідністю адаптації як до сучасних управлінських

стандартів та підвищення конкурентоспроможності так і врахування психо-емоційного стану в умовах війни. Зростаючий рівень стресу, професійного вигорання та низької мотивації працівників є ключовими викликами для бізнесу в Україні, що потребують нових підходів до формування корпоративної культури. Врахування факторів щастя персоналу може сприяти підвищенню продуктивності праці, зниженню рівня плинності кадрів та покращенню організаційної культури підприємства.

Незважаючи на зростаючий інтерес до теми корпоративного щастя у світі, в Україні існує низка проблем, що ускладнюють її впровадження:

- відсутність комплексного підходу – більшість підприємств не мають чіткої стратегії щодо забезпечення емоційного добробуту персоналу;
- недостатня обізнаність керівництва – менеджери часто не розглядають рівень щастя працівників як важливий фактор ефективності підприємства;
- низький рівень залученості персоналу – відсутність мотиваційних механізмів, що сприяють емоційній задоволеності працівників;
- вплив економічних і соціальних факторів – обстріли, кризові явища, інфляція та нестабільність створюють додаткові труднощі для розвитку моделей підтримки щастя.

Таким чином, виникає необхідність формування нових моделей управління, орієнтованих на підтримку щастя працівників, що передбачають використання сучасних технологій, адаптивних методик мотивації та врахування психологічних факторів у корпоративному середовищі. Розробка таких підходів сприятиме сталому розвитку підприємств та загальному покращенню якості робочого життя в Україні.

Численні дослідження довели позитивний вплив більш щасливого стану працівників на економічні показники бізнесу (збільшення обсягів продажів і продуктивності праці, зниження плинності кадрів, скорочення кількості лікарняних і т. ін.) [1,2]). Поняття Well-being прямо перекладається як "благополуччя", а насправді має багато значень: здоров'я, відчуття щастя, комфорт, безпека, добробут, успішність, захист, процвітання, удача, успіх, зиск, поєднуючи все те, що є важливим для людини на робочому місці [2]. Поняття щастя може розглядатися як суто управлінська категорія, пов'язана із продукуванням, вибором, прийняттям і ухваленням тих чи інших управлінських рішень[3].

Згідно з теорією позитивної психології, щастя – це не лише емоційний стан, а комплексне явище, що включає емоційне, когнітивне та поведінкове благополуччя. У контексті підприємства щастя працівників формується через задоволеність роботою, відчуття значущості та підтримку колективу.

Дослідження показують, що компанії, які інвестують у благополуччя працівників, отримують підвищену продуктивність, зниження рівня вигорання та меншу плинність кадрів. Щастя та благополуччя працівників взаємопов'язані у різних вимірах:

- економічний вимір: згідно з моделями організаційної поведінки, працівники з високим рівнем благополуччя демонструють більшу ефективність та продуктивність, що, у свою чергу, сприяє економічній стабільності підприємства;

- психологічний вимір: щасливі працівники мають нижчий рівень стресу, кращу ментальну стійкість та здатність адаптуватися до складних умов, що є критичним у воєнний час;
- соціальний вимір: у компаніях із розвинутою системою благополуччя формується міцна підтримуюча культура, яка сприяє кооперації та підвищенню морального духу.

Війна в Україні суттєво вплинула на чинники благополуччя працівників та породила такі порушення:

- економічні: втрата робочих місць або скорочення зарплат; нестабільність на ринку праці; відсутність доступу до фінансових резервів компаній для підтримки персоналу;
- психологічні: високий рівень стресу через невизначеність майбутнього; вигорання через надмірне навантаження та необхідність адаптації до нових умов; психоемоційний тиск через особисті втрати або безпосередню загрозу життю.
- соціальні: погіршення: комунікації через розподіл команд (міграція, мобілізація тощо); зниження довіри до роботодавців через вимушені скорочення або відсутність підтримки.

В умовах війни підприємства повинні адаптувати стратегії управління персоналом, акцентуючи увагу на підтримці емоційного стану співробітників, розвитку програм соціальної відповідальності та створенні нових економічних можливостей. Важливою залишається гнучкість у роботі, розвиток корпоративної культури підтримки та впровадження кризових HR-стратегій, а також програм використання інтелектуального потенціалу персоналу [5].

Використання потенціалу щастя для підтримки працівників може включати: гнучкі умови праці (віддалена робота, адаптивні графіки); програми ментального здоров'я (психологічна підтримка, тренінги); фінансову допомогу (гранти, підтримка переселенців); підвищення корпоративної культури довіри та підтримки.

Новий підхід до формування системи благополуччя працівників передбачає використання основ теорії духовного лідерства українців та теорії поколінь для підвищення рівня корпоративної культури.

Модель системи благополуччя працівників передбачає використання таких положень української теорії духовного лідерства та теорії поколінь.

1. Духовне благополуччя як основа добробуту: баланс між особистими цінностями та корпоративною культурою; впровадження програм розвитку внутрішньої гармонії та емоційного інтелекту; підтримка ініціатив, що сприяють особистісному зростанню.
2. Міжпоколінний обмін та адаптація традицій у сучасному світі: молодь (покоління Z та Alpha) прагне усвідомленої роботи та самореалізації; покоління X і Y – носії практичного досвіду, готові до менторства; старше покоління – носії традицій, що можуть бути інтегровані у сучасні стратегії управління.
3. Практики впровадження духовного лідерства у HR-сфері: запровадження корпоративної етики на основі національних цінностей; розвиток соціальної відповідальності бізнесу через підтримку громад; упровадження принципів справедливості, довіри та партнерства.

Уточнене поняття добробуту як духовного благополуччя включає розуміння та розвиток:

- досвіду січлення життя – повернення до гармонії та відновлення після криз;
- справжню любов – усвідомлення власної цінності та повагу до інших;
- незмінний спокій – психологічну стійкість перед викликами;
- гармонію – єдність із собою, природою та суспільством.

Сучасне формування світогляду благополуччя повинно враховувати необхідність поєднання етнокультурних, історичних та сучасних чинників. А саме

- етнокультурні традиції – філософію "сродної праці", глибокий зв'язок з природою, громадське служіння.
- історичні уроки – приклади лідерства Сковороди, Шептицького, Гаврилишина як дороговкази для нинішніх викликів.
- сучасні реалії – необхідність адаптації традицій до теорії поколінь, гнучкість та інновації у корпоративній культурі на основі використання інтелектуального, емоційного та соціального потенціалу та капіталу.

Таким чином, поєднання духовного лідерства, української філософії та сучасних HR-підходів допоможе створити модель системи благополуччя, яка не лише підвищить ефективність підприємств, а й сприятиме гармонійному розвитку суспільства [5].

Структура моделі представлена в таблиці.

Структура моделі духовного лідерства в системі добробуту персоналу

Рівень	Ключові аспекти	Практичні заходи
Духовний	Сенс роботи, довіра, усвідомленість	"Сродна праця" (Сковорода), відкритий діалог, рефлексія, волонтерство
Психологічний	Стійкість, підтримка, лідерство	Психологічна допомога, менторство, стресостійкість, турботливе лідерство
Соціальний	Командна єдність, взаємопідтримка	Гнучкі графіки, командні ініціативи, наставництво між поколіннями, сімейна інтеграція
Економічний	Стабільність, соціальна відповідальність	Захист зарплат, фонди допомоги, перекваліфікація, справедливий розподіл ресурсів

Джерело: сформовано автором

Для забезпечення психологічної стійкості та емоційної підтримки рекомендується впровадити: програми психологічної підтримки: доступ до корпоративних психологів, групові тренінги з емоційної стійкості; менторство та підтримка від керівництва: персоналізовані зустрічі з лідерами, які допомагають працівникам знаходити сенс і мотивацію; розвиток лідерських навичок серед працівників: навчання стресостійкості та кризовому менеджменту; принцип "турботливого лідерства": керівники як підтримка, а не контроль.

Запровадження корпоративної етики на основі національних цінностей передбачає формування моральних норм та принципів, що відповідають культурним традиціям і менталітету українського суспільства. До основних заходів можна віднести розробку кодексу корпоративної етики, проведення тренінгів із морального лідерства та підвищення рівня корпоративної культури через інтеграцію національних традицій у бізнес-процеси. Дослідження компаній у США та Японії підтверджують, що наявність чіткої корпоративної етики сприяє підвищенню рівня довіри серед працівників та їхній більшій залученості в робочий процес.

Розвиток соціальної відповідальності бізнесу через підтримку громад через реалізацію соціальних проєктів, спрямованих на допомогу місцевим громадам, екологічних ініціатив та освітніх програм. Важливим аспектом є залучення працівників до волонтерської діяльності, що сприяє формуванню почуття причетності до суспільно значущих процесів та підвищенню загального рівня задоволеності роботою. Досвід скандинавських країн показує, що соціально відповідальні компанії мають вищий рівень утримання персоналу та кращі економічні показники завдяки позитивному іміджу серед громадськості.

Упровадження принципів справедливості, довіри та партнерства включає відкриту комунікацію між керівництвом та персоналом, чесне оцінювання роботи, можливість кар'єрного зростання та створення атмосфери взаємної підтримки. Важливо впроваджувати механізми діалогу, регулярні зустрічі з керівництвом та внутрішні корпоративні платформи для обміну думками та пропозиціями. Такі заходи підвищують рівень довіри між працівниками та компанією, що позитивно впливає на загальну ефективність підприємства. Дослідження компаній у Німеччині та Канаді підтверджують, що застосування принципів відкритості та партнерства в управлінні значно знижує рівень плинності кадрів та підвищує інноваційний потенціал організації.

Така модель системи підтримки добробуту і щастя персоналу дозволяє підприємствам не тільки зберегти ефективність у складних умовах війни, а й розвивати людяне, відповідальне та стійке корпоративне середовище. Впровадження модифікованої моделі Well-being дозволяє отримати такі результати: збільшення психологічної стійкості працівників та їхньої готовності до викликів; підвищення продуктивності та залученості завдяки відчуттю сенсу роботи; формування міцної корпоративної культури підтримки та довіри; підвищення рівня використання інтелектуального потенціалу персоналу.

Література

1. Ruggeri, K., Garcia-Garzon, E., Maguire, Á. et al. (2020). Well-being is more than happiness and life satisfaction: a multidimensional analysis of 21 countries. *Health and Quality of Life Outcomes*. № 18 (1). P. 192–198.
2. Vartanova O. Well-being in corporate management: key models and impact on economic behavior DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-3>
3. Lyashenko Olexandra "Degree" of Happiness: Management Aspect In *Happiness And Contemporary Society : Conference Proceedings Volume* (Lviv, March, 20-21, 2020). Lviv: SPOLOM, 2020. P. 149-153.
4. Пекар В. Різноманітний менеджмент. Еволюція мислення, лідерства та керування. Харків: "Фоліо", 2016. – 172 с.

5. Moiseienko I., Dronyuk I., Klapchuk M. (2023) Fuzzy Analysis Approaches to Intellectual Potential Modeling in Micro Business. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies, vol 159. Springer, Cham.2023;159:25-34, doi:10.1007/978-3-031-24468-1_3.

Olufemi A. OWOADE

*Bachelor of Science, Master of Science in Sociology
Department Of Political Science/ International Relations
Kola Daisi University (Ibadan Nigeria)*

ROLES OF WOMEN IN BUILDING PEACE, CONFLICT RESOLUTION AND HAPPINESS IN NIGERIA’S CONFLICT AREAS

Abstract. United Nations Organisation outlined measures for promoting women’s participation in peace and development efforts through the forward looking strategies for advancement of women participation for conflict resolution and peace building, especially in conflict areas. The purpose of the research is to show how women in Nigeria’s conflict areas have contributed and could increase their contribution to conflict resolution and peace building .The research investigates the following, nature of conflict and insecurity challenges in Nigeria, how women and girls are affected and how they constitute asset or obstacle to peace and happiness in society. Using the content analysis research method the research found the occurrence of sexual and gender based violence in conflicts and insecurity situations in Nigeria. Parties to conflicts and insecurity benefit strategically from the subjugation of women .The research concluded and showed through its recommendations how women can continue to resolve conflicts and build peace in conflict areas in line with the third goal of the United Nations Organisations’ Forward Looking Strategies for advancement of women’s participation for conflict resolution and peace building .

Key words: conflict, happiness, women

Introduction

The United Nations declaration of year 1975, as the international year for women represents a significant milestone in the definition of important roles of women in the global society. It laid the foundation for the emergence of framework for global action plans, ratification and adoption of numerous action plans by government of countries and world institutions to integrate women interest into development programmes .The Beijing conference declaration in 1995 adopted 12 critical areas of concern . Of the 12 critical areas of concern, three are very relevant to this study. They are critical areas of concerns, (iv) Violence against women, (v) Women and armed conflict and (vii) women in power and decision making. (UN women, 2023).

Women, Conflicts And Insecurity In Nigeria

The nature of conflict related and security challenges facing Nigeria today is more complex than in the past. (ONSA Report, 2019). The terrorist activities of Boko Haram include attack on police and military facilities, churches, Mosques, public markets and schools. The attack and capture of 276 school girls from Chibok in Borno state and thereafter the capture of girls and women increased. They were used for operational duties such as acting as spies for the insurgent groups for suicide bombings and also for bearing of children as future Jihad fighters. The coercion of women also included forceful conscription. However, women are more of victims than accessories or perpetrators of

acts of conflicts and insecurity. Hundreds of women and girls in conflict and insecurity affected areas of Nigeria had been traumatized by abduction, sexual abuse, forced marriages, loss of loved ones and livelihood.

Extremist groups in particular benefit strategically and financially from the subjugation of women. Boko Haram target women and girls to generate payment through ransom among other tactical purposes such as exchange of abducted girls and women for prisoners and to lure security forces to an ambush. Also kidnapped girls are used for suicide attacks (Bigio and Vogelstein, 2019). Furthermore, Sexual violence is used to enforce population / communal compliance, displace communities from strategic locations and create general instability in society. Nigeria Demographic health survey estimates that 44.4% of girls and women aged 15-49 years in Adamawa state have experienced physical, emotional or sexual violence in their life time. Also stigmas that accompany sexual violence marginalize girls and women in many ways, including marital relationship break down and loss of marriage prospects. Off springs of girls captured by Boko Haram and children born of rape frequently experience discrimination and social exclusion.

Forward-Looking Strategies for Advancement of women Participation for Conflict Resolution and Peace Building.

Gender, conflict resolution and the building of peace is an interdisciplinary area of study that straddles gender studies, peace and conflict studies among other disciplinary perspectives whereby gender is explained as an obstacle or asset to peace and happiness in the society. The forward looking strategies highlight three goals of the United Nations decade for women (1976-1985). The three goals are equality, development and peace. The forward looking strategies are to create awareness of the ways these global issues affect the lives of women.

RECOMMENDATION

This study acknowledges ways women in conflict areas have contributed to conflict resolution and peace building and recommends how women by their activities as individuals and group can increase happiness and peace in Nigerian society and the world at large.

Women should mediate in inter communal tensions and help build early warning systems to identify and resolve potential conflicts (Bunche, 2023). Women should help ameliorate root causes of conflicts and insecurity such as poor governance, corruption, poverty, youth unemployment and environmental degradation. Furthermore, women in the family and community are strategically positioned to identify early signs of violent radicalization and conflict disposition among their family and community members. Women can use their emotional pull on their children and husbands and other affines, to dissuade them from acts of violence, conflicts and crimes. The increase in numbers of women security personnel involved in conflict and insecurity resolution would increase trust between communities and the state (Hall, 2020).

Conclusion

In conclusion the promotion of women rights and roles in the prevention and resolution of conflicts and in peace building is a good example of women's involvement in the security sector envisaged by the forward looking strategies. The United Nations Security Council Resolution (UNSCR) 1325 on women, peace and security stressed the importance of women's role, equal participation and full involvement in this area and

urged states to increase women’s representation to all levels of the decision making process for the resolution of conflict, promotion of security and peace building.

References

1. Bigio ,Jamille and Vogelstein , Rachel 2019 .Women and Terrorism . Hidden Threats, Forgotten partners .Discussion Paper and Publication of Council on Foreign Relations. New York .www.cfr.org/report/women-and-terrorism .Accessed 22/09/2024
2. Bunche ,Ralph.2023 Report on Nigeria. Global Centre For the Responsibility to protect .Institute For International Studies .New York .www.globalr2p.org Accessed on 25/09/2024
3. Hall, Lucy, 2020 The role of Women in Terrorism, Security Women .New York .www.securitywomen.org Accessed 30/09/2024
4. National Security Strategy: 2019 A report by the office of the National Security Adviser to the president. Federal Republic of Nigeria.
5. United Nations Security Council Report 2021: Pursuant to Resolutions 1267 (1999), 1989 (2001) and 2253 (2015) .
6. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs 2023 .Changing the stories of gender based violence survivors in Adamawa State .www.Reliefweb.int/report/Nigeria/changing-stories-gender-based-violence-survivors-adamawa-state .Accessed 1/10/2024

<https://doi.org/10.31108/7.2025.20>

Olena PETASIUK

PhD in History, Associate Professor

Department of Modern History of Ukraine

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

A HAPPY HUMAN BEING AS THE HIGHEST CULTURAL VALUE

Abstract. A human being, his life, security, the right to happiness are the values that provide humanity with progressive and sustainable development. The desire of people to improve themselves, the environment, and society, the desire to live meaningfully and happily has always historically been the stimulus for civilizational development. The goal of culture corresponds to the highest purpose of reason: to make all people happy. During the Age of Enlightenment model of culture, the understanding of happiness was that people should live in harmony with the demands of their nature. Jean-Jacques Rousseau characterized the civilization of his time as a consequence and source of social inequality. Kant faced the problem of how to save the face of culture from those social sores that Rousseau bitterly reflected on. Kant directed his critical mind towards morality. If a person treats himself with respect, then he must treat other people with the same respect. This position of the thinker is the essence of his humanistic concept. There is nothing more valuable for a person and society than the person himself and his desire to live happily in this contradictory, yet holistic world.

Keywords: human being, cultural value, Age of Enlightenment model of culture, happiness

Олена ПЕТАСІЮК

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ЩАСЛИВА ЛЮДИНА ЯК НАЙВИЩА КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ

У центрі усього сущого знаходиться людина, її життя, безпека, права та свободи – це і є ті цінності, опора на які забезпечує людству поступ. Загальнолюдські цінності, які не просіюються у ході світового розвитку та супроводжують людину цивілізаційними магістралями, по суті є антропоцентричними. Усі матеріальні та духовні форми культури водночас фігурують як цінності. Це зrealізовані людьми ідеї у процесі пізнання самих себе, довкілля та суспільства. Так само як стимулом цивілізаційного розвитку виступало бажання людей удосконалювати себе, довкілля, суспільство, інакше кажучи бажання жити осмислено та щасливо, тобто стан цілковитого задоволення життям [1].

Ще з 18 ст., яке стало століттям інтелектуального штурму ідеї культури, ідеологи французького Просвітництва намагалися вивести образно кажучи «універсальну формулу щастя» на усі часи. Вона полягає у наступному. Мета

культури відповідає найвищому призначенню розуму: зробити усіх людей щасливими. У просвітницькій моделі культури розуміння щастя полягає у тому, щоб люди жили у гармонії із запитамі своєї природи, тобто адекватно оцінювали власні можливості (інтелектуальні, соціальні, економічні тощо); відповідно не виставляли для себе завищених вимог; виконували на певний момент те, що по силі. Якщо людина неадекватно себе сприймає, ставить зависоку планку для себе, а підстави для того, щоб її перестрибнути, відсутні, то маємо звідси «болючі падіння», життєві драми та трагедії. Невігластво, яке просвітники вважали причиною усіх людських бід, це не тільки неосвіченість, але і також невміння чи небажання мати адекватну самооцінку.

Сенс культури, за німецьким мислителем Й. Г. Гердером, реалізується у гуманізації людини та суспільства. В ідеї права людини на щастя у цьому світі полягає увесь пафос Гердерівського розуміння культурно-історичного процесу. Міцним дисонансом оптимізму просвітників пролунала критика культурних основ суспільства, натхненником якої став французький просвітник Ж.-Ж. Руссо. Він характеризував сучасну йому цивілізацію як наслідок та джерело соціальної нерівності. За ним, суспільний прогрес має місце, але він глибоко суперечливий та не ідеальний. Зростання освіченості, на погляд Руссо, не тотожне зростанню людської мудрості. Дивлячись на сучасні глобальні проблеми людства, з ним важко не погодитись. Як і на сьогодні, скорочення нерівності виступає однією із глобальних цілей досягнення сталого розвитку, який передбачає вирівнювання рівня якості життя населення різних країн та його подальше зростання [2].

Вихід із колізії між людським ідеалом та «гримасами цивілізації» пробували знайти у своїх культурологічних програмах багато наступних поколінь мислителів, поміж яких був Іммануїл Кант, родоначальник німецького класичного ідеалізму. Перед ним постала проблема, як врятувати обличчя культури від тих соціальних язв, про які з гіркотою розмірковував Руссо. Свій критичний розум Кант спрямував у бік моралі. На основі виділення її унікальних характеристик він дійшов важливого висновку: якщо ми сприймаємо моральні принципи як властивості або свідчення нашого розуму, то у силу цього ми повинні добровільно виконувати моральні приписи, а не як неприборкані тварини з-під палиці. Розвиваючи далі концепцію, Кант доводить, що моральні вчинки може здійснювати тільки вільна людина. Внутрішня свобода людини – міра її самоповаги та гідності. Якщо вона з повагою ставиться до самої себе, то з такою повагою повинна ставитися і до інших людей (категоричний імператив). У цьому положенні мислителя – суть його гуманістичної концепції. Людина – найвища культурна цінність, і будь-які спроби приниження та поневолення особистості з економічних, політичних, ідеологічних міркувань є нелюдськими, а отже антикультурними.

Сенс культури полягає у тому, що її суб'єктом і водночас цінністю виступає людина та її гуманістичні прагнення. Історії невідомі більш видатні відкриття, бо для людини та соціуму немає нічого більш цінного, ніж сама людина та її бажання жити щасливо у цьому сповненому протиріч, проте цілісному світі.

Література

1. Щастя. *Словник.* *UA.* URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D1%89%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F>
2. Сталий розвиток. *Ecolabel.org.ua.* URL: <https://www.ecolabel.org.ua/stalij-rozvitok>

<https://doi.org/10.31108/7.2025.21>

Félix PUIME GUILLÉN

PhD in Economics, Associate Professor

Business Department, University of A Coruña (A Coruña, Spain)

HOW A LEGISLATIVE POLICY IN SPAIN HAS REDUCED TRAFFIC DEATHS AND INCREASED CITIZEN HAPPINESS

Abstract. This work evaluates the impact of the legislative policy of Royal Decree 970/2020, published on November 11, 2020, in the Official State Gazette (BOE). This reform aims to create a road safety model for reducing accidents in urban areas in Spain, aligned with European Union policy and World Health Organization recommendations, with the goal of reducing the number of fatalities and serious injuries in traffic accidents. The speed limit measures of 20 km/h, 30 km/h, and 50 km/h have been implemented in 60% of urban roads in total. To carry out the evaluation, a cost-benefit analysis is applied to quantify the results obtained from the impact of the implemented policy. The established speed limit measures have increased road safety and reduced accidents in urban areas in Spain in 2022.

Keywords: traffic accidents, cost-benefit analysis, speed, accident costs, urban areas

1. Introduction.

Traffic accidents in developed countries are considered one of the main problems. In 2017, a total of 509 people died in Spanish cities. Of these people, 80% corresponded to the group of users that make up the so-called vulnerable collective (pedestrians, cyclists, motorcyclists, and moped users). Experience has shown that speed reduction has a direct effect on reducing the accident rate of vulnerable road users without increasing traffic congestion; motor vehicles in their urban journeys do not exceed average speeds that are generally higher than 20 km/h in urban centers. (BOE No. 297, 2020). According to BOE No. 297, the risk of dying because of being run over is reduced by at least 5 times if the speed of the impacting vehicle is 30 km/h compared to one traveling at 50 km/h. Therefore, the speed of transport is directly related to the possible damage to the health of the person hit.

Because of the above, Article 50 of the General Traffic Regulations has been modified through the legislative policy Royal Decree 970/2020, establishing speed limit measures of 20 km/h, 30 km/h, and 50 km/h on 60% of urban roads in total. According to BOE No. 297, changes in the general regulations for urban traffic have been implemented to achieve a positive impact on reducing road accidents, especially in vulnerable groups. In addition, it ensures achieving fluidity in travel on major city avenues and reducing the negative impact on air quality in cities.

To carry out the assessment of the impact of the implemented policy and verify if the objectives stated in the national official gazette have been met, this study applies cost-benefit analysis with before-after evaluation of the costs associated with traffic accidents. The study uses road accident data from the statistical yearbooks of accidents from the Directorate General of Traffic (DGT). The external costs that are essential to quantify the size of the impact of vehicle use are calculated according to the INFRAS study (2004).

The legislative policy came into force on January 2, 2021; the years that corresponded to carry out the before-after evaluation are 2020 and 2021. However, these years have been discarded due to the possible bias of influence from the COVID-19 pandemic of 2020-2021. Consequently, the years selected for the before-after evaluation are 2019 and 2022, which are closest to the years of implementation of Royal Decree 970/2020 to avoid probable influences.

This work is divided into 3 sections. Section 2 analyzes the methodology for evaluating the impact of legislative policy. Section 3 performs the cost-benefit analysis of the impact and the before-after evaluation of the results after implementing the Royal Decree. Additionally, in the same part, the results are presented by municipalities in Spain in the Benefit/Cost ratio (2022/2019). Finally, conclusions are observed according to the evaluation results in section 4.

2. Methodology.

Despite the complexity of assessing the costs associated with traffic accidents, it is necessary to quantify the overall impact on a country's economy to evaluate the possible benefit of prevention policies. This impact is represented by the value of a good that has been destroyed by a road accident: years of life generating income and consumption for the economy; the well-being lost by someone being seriously injured; administrative costs (police, judge, etc.), material and health damages related to the accident. All the components mentioned above constitute the social cost of an accident.

On the other hand, it is necessary to include costs that are derived from the use of vehicles: air and noise pollution, climate change, and other factors not included in the previous ones. These costs are referred to in the study as external costs associated with accidents.

Upon obtaining the values of the costs associated with road accidents, cost-benefit analysis (De Rus, 2004) is used with the before-after method to compare the results of accident rates before and after the implementation of public policy.

2.1. Cost-benefit analysis

Cost-benefit analysis is a tool to compare the benefits of a policy with its associated costs. This method helps to make informed decisions and maximize benefits while minimizing risks. To do this, all costs associated with traffic accidents are calculated in the years before and after the implementation of the legislative policy. Consequently, the net benefit is quantified by subtracting costs from benefits, and the cost-benefit ratio is calculated through the formula $B/C = NPV/PVC$, where

NPV - the net present value of the total net benefits obtained by implementing the policy,

PVC - the present value of the costs of investment in the implemented policy.

Under simplifying conditions, the NPV and PVC tend to be approximately their annual value divided by the discount rate i (Pereira, 2008).

$$NPV = \frac{B}{1+i} + \frac{B}{(1+i)^2} + \frac{B}{(1+i)^3} + \dots \approx \frac{B}{i},$$

$$PVC = \frac{C}{1+i} + \frac{C}{(1+i)^2} + \frac{C}{(1+i)^3} + \dots \approx \frac{C}{i},$$

where i – the discount rate.

$$\frac{B}{C} = \frac{B/i}{C/i}$$

2.2. Estimation of the social cost of accidents.

To evaluate public policies implemented in the field of road safety using cost-benefit analysis, it is necessary to quantify the overall impact represented by the monetary value of destruction in traffic accidents. According to FITSA's (2008) classification, the components for calculating the benefit associated with the prevention of traffic accidents are administrative costs, medical costs and material damages, costs associated with victims, and production losses

To quantify the costs associated with accident victims, the following values are used:

- Value of Statistical Life (VSL) (reflects the maximum sum of benefits that a life could contribute to a given society).
- Monetary valuations of health losses associated with minor and serious injuries (these represent the monetary value of non-fatal injuries).
- Quality-Adjusted Life Year (QALY): This includes the monetary value quantifying health losses experienced by accident victims in a unit that combines quality and lifetime.

According to Abellán Perpiñán et al. (2011), the Value of Statistical Life (VSL) reflects the maximum sum of benefits that a life could contribute to a given society. De Blaeij et al. (2004) state that human losses are associated with 50% to 90% of fatal traffic accidents. In the research conducted by Abellán Perpiñán et al. (2011), the VSL was estimated analogously to Carthy et al. (1999) through the application of the so-called Chained Contingent Valuation/Standard Gamble Method. To calculate the benefit of accident prevention in the case of a fatality, medical and ambulance costs are added to obtain a Value of Preventing a Fatality (VPF).

Another human cost of a traffic accident is a seriously or slightly injured victim. To quantify the Monetary Value of a Non-Fatal Victim (MVNFV), it is necessary to reflect the maximum amount of money that society is willing to pay to reduce the rate of injuries (WTP). Additionally, costs associated with loss of production and medical expenses must be added to conclude the Value of preventing a serious or minor injury (VPSI and VPMI respectively).

Administrative costs reflect the expenses associated with the work of police, judges and lawyers, and insurance companies in managing accidents. In this study, administrative costs are not included due to the scarcity of data.

Material damages include the costs of repairing vehicles involved in accidents plus the costs of repairing damages caused to roads. According to UNESPA data, the average value of material damages associated with traffic accidents is 962 euros for the year 2021.

Social cost	Value, euro/unit	
	2011	2021
VSL (Value of Statistical Life)	1.300.000	1.447.232
VPF (Value of Preventing a Fatality)	1.400.000	1.558.557
Monetary valuation of health losses associated with minor injuries (MVHLaMI)	5.000	5.566
Value of preventing a minor injury (VPMI)	6.100	6.791
Monetary valuation of health losses associated with serious injuries (MVHLaSI)	183.500	199.357
Value of preventing a serious injury (VPSI)	224.411	243.803
QALY (Quality-Adjusted Life Year)	53.600	64.320
Material damages		962

*Table 1. The cost associated with traffic accidents involving victims, Spain.
Source: Statistical Yearbook 2021; Abellán Perpiñán et al. (2011).*

2.3. Estimation of the external costs of accidents.

To quantify the total external costs of vehicle use, excluding congestion costs, data from the INFRAS (2004) study was used. Percentages were used to reflect the contribution of each impact component to total costs minus congestion. In urban areas, the impact of vehicle use is explained through the following components: noise and air pollution, climate change, and other urban effects.

In cities, traffic is the main source of air pollution. Emissions of carbon dioxide, nitrogen oxides, and harmful particles are responsible for global warming and human health damage. However, for particles and nitrogen dioxide, their negative effect decreases depending on the emission location and does not add to other emissions as occurs with carbon dioxide. Vehicle speed is related to greenhouse gas emissions (GHG, mainly carbon dioxide) and local pollutants (carbon monoxide, nitrogen oxides, and harmful particles). Nitrogen oxide emissions decrease with speed reduction. However, particle emissions may increase when reducing speed due to poorer combustion at lower temperatures or due to congestion in urban areas.

Noise pollution affects citizens' well-being and health, causing stress-related diseases, sleep disturbances, anxiety, etc. According to the Ministry of Health, noise is the second most important factor of environmental disease burden in Europe, only after air pollution. The importance of this component increases over time due to urban growth and increased citizen mobility demand.

Other components of external costs are urban effects such as loss of green spaces, waste management, light pollution, etc. For these and other previously mentioned issues, it is important to include the direct and indirect expenses caused by vehicle use in urban areas of a city. Therefore, the value of an accident consists of the sum of social and external costs associated with a road accident and its victims.

Table 2 presents the percentages of external costs associated with traffic accidents (social cost 100%). By quantifying social costs, monetary values of external costs related to accidents are obtained.

Component of cost	%
Social cost of accidents	100
Noise pollution	25,9
Air pollution	105,6
Climate change	72
Urban effects	6,3

Table 2. Percentages of social and external costs associated with traffic accidents involving victims.

Source: Own elaboration based on INFRAS (2004).

3. Cost-benefit "before-after" study of the legislative policy of Royal Decree 970/2020, published on November 11, 2020 in the Official State Gazette (BOE).

The legislative policy came into force on January 2, 2021; the years that corresponded to carry out the before-after evaluation are 2020 and 2021. However, these years have been discarded due to the possible bias of influence from the COVID-19 pandemic of 2020-2021. Consequently, the years selected for the before-after evaluation are 2019 and 2022, which are closest to the years of implementation of Royal Decree 970/2020 to avoid probable influences. Table 3 presents the components of social costs and material damages associated with traffic accidents that occurred in 2019 in monetary values for the year 2021.

	Quantity	VPH total, €	VPMI total, €	VPSI total, €	QALY total, €	Material damages total, €
Fatalities	519	808.891.083				
Serious injuries	4.310			1.050.790.930	277.219.200	
Minor injuries	79.338		538.784.358			
Material damages	66.741					64.204.842
Total accidents in 2019:						2.739.890.413

Table 3. Calculation of the social cost associated with traffic accidents involving victims in 2019 (base year 2021, euros), Spain. Source: Own elaboration based on Statistical Yearbook of Accidents 2019 and 2021, DGT; unespa.es.

According to Table 3, the costs of accidents in 2019 amount to 2.739.890.413 euros, which is considered as the lost benefit due to road accidents.

Table 4 presents the components of social costs and material damages associated with traffic accidents that occurred in 2022 in monetary values for the year 2021.

	Quantity	VPH total, €	VPMI total, €	VPSI total, €	QALY total, €	Material damages total, €
Fatalities	473	737.197.461				
Serious injuries	4.610			1.123.931.830	296.515.200	
Minor injuries	74.530		506.133.230			
Material damages	64.616					62.160.592
Total accidents in 2022:						2.725.938.313

Table 4. Calculation of the social cost associated with traffic accidents involving victims in 2022 (base year 2021, euros), Spain. Source: Own elaboration based on Statistical Yearbook of Accidents 2021 and 2022, DGT; unespa.es.

According to Table 4, the costs of accidents in 2022 amount to 2.725.938.313 euros, which is considered as the lost benefit due to road accidents.

Table 5 presents the components of external costs and social costs (including material damages) associated with traffic accidents that occurred in 2019 and 2022 in monetary values for the year 2021.

Component of cost	%	2019	2022
Social cost of accidents	100	2.739.890.413	2.725.938.313
Noise pollution	25,9	709.631.617	706.018.023
Air pollution	105,6	2.893.324.276	2.878.590.859
Climate change	72	1.972.721.097	1.962.675.585
Urban effects	6,3	172.613.096	171.734.114
Total social and external costs associated with traffic accidents:		8.488.180.499	8.444.956.894

Table 5. Calculation of social and external costs associated with traffic accidents involving victims in 2019 and 2022 (base year 2021, euros), Spain. Source: Own elaboration based on Statistical Yearbook of Accidents 2019, 2021 and 2022, DGT; unespa.es, INFRAS (2004).

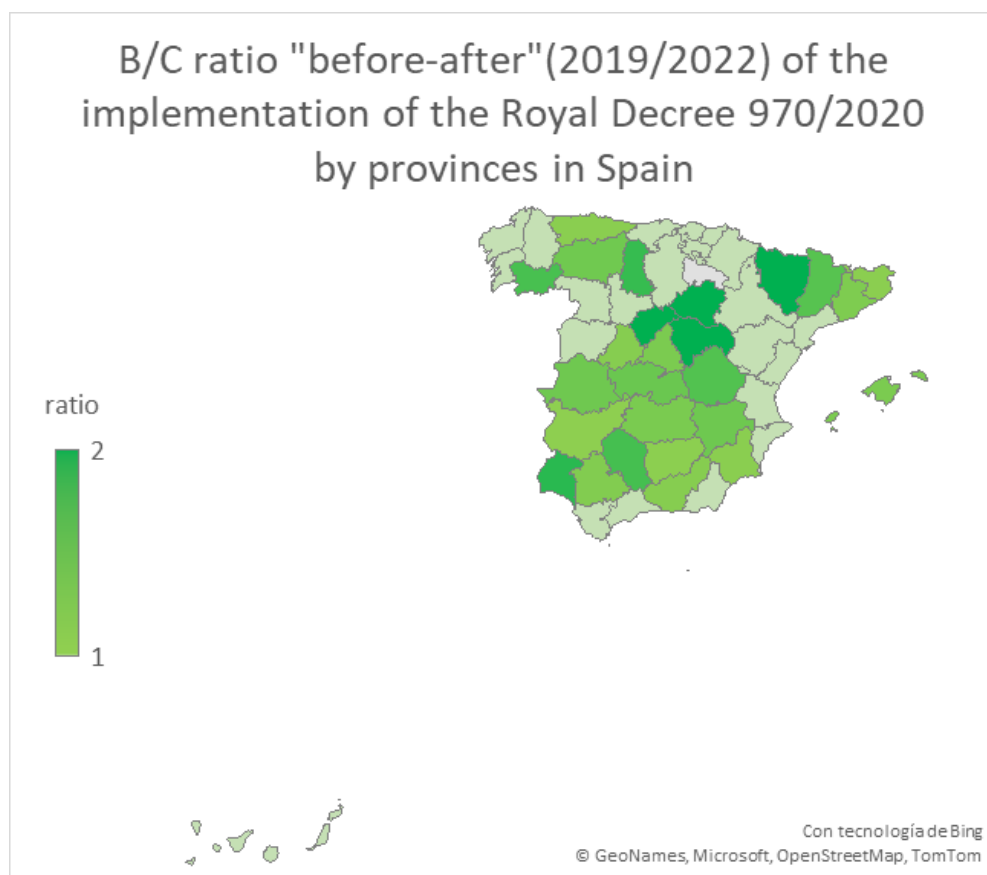
According to Table 5, the social and external costs of accidents in 2019 amount to 8.488.180.499 euros, and in 2022 – 8.444.956.894 euros. For the before-after cost-benefit calculation, the total costs (social and external) of accidents in 2019 are considered as the benefit; the total costs (social and external) of accidents in 2022 are considered as the cost.

$$\frac{B}{C} = \frac{2019}{2022} = \frac{8.488.180.499}{8.444.956.894} = 1,005 > 1$$

The result of the cost-benefit analysis indicates the viability of the implemented policy: a positive effect is observed. To visualize the effect of Royal Decree 970/2020, B/C ratios have been calculated for all Spanish provinces, which can be observed in Graph 1 and Table 6.

Araba/Álava	Albacete	Alicante/Alacant	Almería	Ávila	Badajoz	Balears (Illes)
0,901552755	1,243584364	0,971474226	0,691524718	1,08148162	1,026696425	1,159704787
Barcelona	Burgos	Cáceres	Cádiz	Castellón/Castell	Ciudad Real	Córdoba
1,139774532	0,572051611	1,241092435	0,944524183	0,677010018	1,161499341	1,527102305
Coruña (A)	Cuenca	Girona	Granada	Guadalajara	Gipuzkoa	Huelva
0,799030822	1,437680554	1,047548136	1,080456318	2,680101471	0,766175795	1,719106593
Huesca	Jaén	León	Lleida	Rioja (La)	Lugo	Madrid
2,219439058	1,044269526	1,230327719	1,40442007	0,941539255	0,905022364	1,159231938
Málaga	Murcia	Navarra	Ourense	Asturias	Palencia	Palmas (Las)
0,976644978	1,054588299	0,937383737	1,509941229	1,058065337	1,632145698	0,845142968
Pontevedra	Salamanca	Santa Cruz de Tenerife	Cantabria	Segovia	Sevilla	Soria
0,927382956	0,288957829	0,987485214	0,51757654	4,190933006	1,110267631	3,385148172
Tarragona	Teruel	Toledo	Valencia/València	Valladolid	Bizkaia	Zamora
0,95104216	0,192381547	1,273287137	0,691238455	0,671349423	0,83617418	0,878918946
Zaragoza	Ceuta	Melilla				
0,746115604	1,877966487	0,639208857				

Table 6. B/C ratio of the implementation of the legislative policy Royal Decree 970/2020 by provinces in Spain. Source: Own elaboration based on Statistical Yearbook of Accidents 2019, 2021 and 2022, DGT; unespa.es, INFRAS (2004).



Graph 1. B/C ratio of the implementation of the legislative policy Royal Decree 970/2020 by provinces in Spain. Source: Own elaboration based on Statistical Yearbook of Accidents 2019, 2021 and 2022, DGT; unespa.es, INFRAS (2004).

Graph 1 shows in which provinces the modification of traffic regulations has had a positive effect. The results obtained allow us to conclude the effectiveness of the implemented policy and its positive effect in most of Spain. However, a null effect of Royal Decree 970/2020 is observed in one-third of the Spanish territory, which requires additional measures to ensure compliance by citizens with the implemented regulations.

4. Conclusions

The costs of traffic accidents in Spain in 2022 oscillate around the value of almost 8.445 million euros. These costs represent a significant burden for Spanish society. However, the results obtained indicate a positive trend in the modification of Article 50 of the General Traffic Regulations through the legislative policy Royal Decree 970/2020, establishing speed limit measures of 20 km/h, 30 km/h, and 50 km/h in 60% of urban roads in total. Overall, the legislative policy has had a positive effect in most Spanish provinces. In areas where the implemented measures have not achieved the expected effect, additional policies need to be implemented through public administration investments to guarantee and improve road safety in urban areas.

According to data from the World Health Organization, the situation in Europe is positive as the mortality rate from traffic accidents is decreasing. Furthermore, speed has a direct relationship with the survival of pedestrians in collisions (OECD and ITF, 2011). In a pedestrian collision at 48 km/h, 45% of pedestrians die, while at 32 km/h, only 5% die (ETSC, 1995)³. According to Nilsson's "Power Model" (2004), reducing the average speed by 5% decreases injury accidents by 10% and fatal accidents by 20%. Studies from the University of Valencia on major sources of pollution indicate that there is no optimal speed for reducing pollution, but rather a range of speeds to avoid accelerations and decelerations.

In conclusion, according to traffic accident studies, the importance of speed control is evident, as excessive speed is the major cause of road accidents. For this reason, all measures that tend to reduce speed, such as the modification of the General Traffic Regulations, speed bumps, fixed and mobile radars, have good effectiveness in preventing road accidents. However, according to data from countries with speed limit 30 km/h of urban areas, the impact of the new road traffic model achieves its greatest positive effect in the long term. Therefore, it is necessary to implement additional policies through public administration investments to guarantee and improve road safety in urban areas in the short term, with the introduction of periodic evaluations to identify the achieved objectives of the implemented programs.

References

1. AEC (2006): Libro Verde de la Seguridad Vial. Asociación Española de la Carretera; Madrid
2. Alfaro, J.L.; Chapuis, M.; Fabre, E. (eds.) (1994): COST 313. Le coût socioéconomique des accidents de la route. Luxembourg; Office des Publications des Communautés Européennes.
3. Alvarez, O.; Cantos P. y R. Pereira (2007): "Precios óptimos en el transporte interurbano por carretera". Revista de Economía Aplicada (en prensa), pp. 1 a 28,
4. Anuario estadístico de accidentes, DGT, 2019
5. Anuario estadístico de accidentes, DGT, 2021
6. Anuario estadístico de accidentes, DGT, 2022
7. Bless; I. B. (2000): "Killing speed", Injury Prevention, pp. 163-165.
8. Chisvert, M.J. (2000): Calidad y representatividad de los datos de accidentes de tráfico: Revisión, estudio del caso español y desarrollo de propuestas para la mejora de los sistemas de recogida y tratamiento de información sobre accidentalidad. Tesis Doctoral. Universidad de Valencia
9. Christie, S.M., Lyons, R.A., Dusten, F. D. y Jones, S. J. (2003): "Are mobile speed cameras effective? A controlled before and after study". Injury Prevention, pp.302-306
10. Comisión Europea (2000): Prioridades de la seguridad vial de la UE. Informe de la situación y clasificación de acciones. COM (2000) 125 final. Bruselas: Comisión Europea.

11. Comisión Europea, (2001): Libro Blanco. La política de transportes de cara al 2010: La hora de la verdad. COM 2001-370 final. Bruselas; Comisión de las Comunidades Europeas.
12. Corbett, C. (1995): "Road traffic offending and the introduction of speed cameras in England: the first self-report survey", *Accident Analysis and Prevention*, vol. 27,nº3, pp. 345-354.
13. De Blaeij, A.; Florax, R.; Rietveld, P.; Verhoef, E. (2003): "The Value of statistical Life in road Safety: a Meta-Analysis". *Accident Analysis and Prevention*, vol. 35, nº 6, pp. 973-986.
14. De Rus, G. (2004): *Análisis coste-beneficio*, 2ª edición, Barcelona: Ariel. Dirección General de Tráfico, (varios años) : *Anuario Estadístico de Accidentes*. Madrid, Dirección General de Tráfico.
15. Dings, J.M.W., P. A. Janse, B. A. Leurs y M.D. Davidson (1999): *Efficient prices for transport – Estimating the social costs of vehicle use*, Delft, CE
16. Dings, J.M.W., M.D. Davidson y M. N. Sevenster (2003): *External and infrastructure costs of road and rail traffic – analysing European studies*, Delft, CE
17. ECMT (1998): *Efficient Transport for Europe. Policies for Internalisation of External Costs*. Paris, OECD Publications.
18. ECMT (2006). *Gestión de velocidad*. Recuperado el 29 de enero de 2015 de <http://www.internationaltransportforum.org/Pub/pdf/06SpeedES.pdf>
19. Elvik, R. (2000): "How much do road accidents cost the national economy". *Accident Analysis and Prevention*, vol. 32-6, pp. 849-851.
20. Elvik, R. (2001): "Cost benefit analysis of road safety measures: applicability and controversies". *Accident Analysis and Prevention*, vol. 33-1, pp. 9-17.
21. Elvik R. y T. Vaa (eds.) (2004): *The Handbook of Road Safety Measures*. Amsterdam, Elsevier.
22. ETSC, (1997): *Transport Accidents Costs and the Value of Safety*. Brussels:European Transport Safety Council.
23. Gómez-Ibañez, J. y J. Meyer (1993): *Going private: the international experience with transport privatization*. The Brookings Institution, Washington, D.C.
24. INE (varios años): *Anuario Estadístico de España*. Instituto Nacional de Estadística.
25. INFRAS/IWW (2000): *External Cost of Transport*. UIC
26. INFRAS/IWW (2004): *External Cost of Transport. Update Study. Final Report*. Zurich/Karlsruhe.
27. INTRAS, Universidad de Valencia, "Zonas 30"
28. FITSA, *El valor de la seguridad vial*, 2008.
29. M. M. Morales Suárez-Varela García (I), A. García Rodríguez *EVALUACION RESIDENTES DE LOS EFECTOS DEL RUIDO AMBIENTAL EN EL CENTRO HISTORICO SOBRE LOS DE VALENCIA*, Rev.San Hig Pub.1992:239-244
30. Miller, T. D. (2000): "Variations between Countries in Values of Statistical Life".
31. *Journal of Transport Economics and Policy*, volume 34, part 2, pp.169-188.

32. Nellthorp J, T. Sansom, P. Bickel, C. Doll y G. Lindberg (2001): Valuation Conventions for UNITE, UNITE (Unification of accounts and marginal costs for Transport Efficiency). Deliverable 5 Annex 3, ITS, University of Leeds, Leeds.
33. Nilsson, G. (2004). Traffic safety dimensions and the Power Model to describe the effect of speed on safety. Bulletin 221. Lund Institute of Technology, Department of Technology and Society, Traffic Engineering, Lund
34. OCDE e ITF (2011). Peatones: seguridad vial, espacio urbano y salud. Resumen. Recuperado el 29 de enero de 2015 de <http://www.internationaltransportforum.org/pub/pdf/11PedestrianSumES.pdf>
35. OECD, (2002): Safety on roads. What's the Vision?. Paris: OECD.
36. Peltzman, S. (1975): "The effects of automobile safety regulation". Journal of Political Economy 83(4), pp.677-726
37. Pereira, R. (2005): "El coste social de los accidentes de tráfico en España". Carreteras, nº 142, pp. 64-76.
38. Pereira; R. (2007): "Aspectos económicos de los accidentes de tráfico en Galicia", Revista Galega de Economía, vol. 16 nº 2, pp. 157-176.
39. Pilkington (2003): "Speed cameras under attack in the United Kingdom", Injury Prevention, 9, 293-294.
40. Real Decreto 970/2020 publicado 11.11.2020: BOE-A-2020-13969.
41. UNESPA <https://www.unespa.es/portal-de-transparencia/cuentas-anuales/>
42. Trawen, A.; Maraste, P.; Persson, U., (2002): "International comparaison of costs of a fatal casualty of road accidents in and 1999". Accident Analysis and Prevention, vol.34, pp. 323-332.
43. Viscusi, W.K. (1993): "The Value of Risks to Life and Health". Journal of Economic Literature, Vol. XXXI, December 1993, pp. 1912-1946.
44. Viscusi, W. K. y J. E. Aldy (2003): "The Value of a Statistical Life: A Critical Review of Markets estimates Throughout the World". The Journal of Risk and Uncertainty, vol. 27:1, pp. 5-76.
45. West, R. (1998): "The effect of speed cameras on injuries from road accidents". British Medical Journal, 316, pp. 5-6.
46. Zaragoza, A. (2005): "Teoría de la homeostasis del riesgo subjetivo". Carreteras, nº142, pp. 21-34.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.22>

Oksana SMORZHEVSKA

PhD In History, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

HAPPINESS IN OLEKSANDR BOGOMAZOV'S ART

Abstract. From an unusual angle, I propose to look at the creative heritage of the outstanding Ukrainian avant-garde artist, the founder of cubo-futurism, Oleksandr Bogomazov. He not only created works of art, but also explored the essence of art, searching for the origins of emotions, dynamics, and the impulse to life in it. His paintings, sketches, graphics, and sketches are permeated with dynamics, energy, and a deep inner world, which reflects his unique vision of happiness.

Oleksandr Bogomazov, as a representative of cubo-futurism, reflected the dynamics of contemporary life. His paintings, such as «Tram» (1914), convey a sense of movement, speed, and energy, which can be interpreted as an expression of happiness from progress and development. He depicted work as a creative and dynamic process, where the movement and energy that arise during work are depicted as a feeling of happiness from the process. An example is his famous «Sawmillers» (1925). The artist sought to express the inner world of a person, their emotions and experiences. He used color and light as powerful means of expressing emotions, creating a feeling of joy and optimism. His paintings, which depict his wife Wanda and daughter Yaroslava, resonate with an incredibly intimate and poignant happiness.

Keywords: avantgarde art, cubo-futurism, happiness, Oleksandr Bogomazov.

Оксана СМОРЖЕВСЬКА

кандидат історичних наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

ЩАСТЯ В ТВОРЧОСТІ ОЛЕКСАНДРА БОГОМАЗОВА

Авангардне образотворче мистецтво першої третини ХХ ст. залишило яскравий слід в історії культури як світової, так і України. Воно стало свіжим струменем в розміреному мистецькому житті того періоду. Україна подарувала світові такі імена, як Казимир Малевич, Олександра Екстер, Олександр Архипенко, Давид Бурлюк та багато інших. Вітчизняні митці-авангардисти, пропустивши крізь себе новації західних колег, створили власні естетичні концепції, обґрунтувавши нові авангардні напрями у мистецтві (архипенктура О. Архипенка, кубофутуризм О. Богомазова, неовізантинізм М. Бойчука, супрематизм К. Малевича).

Варто наголосити, що соціально-політична ситуація, яка склалася в Україні в перші десятиліття ХХ ст., вплинула на появу таких видів авангардного мистецтва, які не мали аналогів у країнах Західної Європи, а саме – агітаційно-масове мистецтво (О. Богомазов, О. Екстер, А. Петрицький), виробниче мистецтво (К. Малевич), конструктивістська сценографія (В. Меллер, А. Петрицький).

Одне з провідних місць серед цієї плеяди творчих особистостей належить Олександрові Богомазову. Він увійшов до історії українського образотворчого мистецтва як один з основоположників національного кубофутуризму. Відомий О. Богомазов не лише як художник та педагог-новатор, а й визначний теоретик образотворчого мистецтва. Художник стверджував, що увесь попередній досвід розвитку образотворчого мистецтва насправді – дуже поверхневий, недостатній для розуміння сутності краси, лінії і форми. У рукописі 1916 р. «Окремі нотатки щодо мистецтва» О. Богомазов виклав своє розуміння сутності мистецтва, втілення в ньому понять трагічного і радісного. На думку митця-новатора, справжня творчість – це не наслідування, повторення, копіювання, а рух, динамізм, політ фантазії, оскільки у природі не існує застиглих форм, поділу на «чорне» і «біле». О. Богомазов закликав митців відмовитися від усталених поглядів на оточуючий світ: «<...> спробуйте хоча б на хвилинку забути свої звичайні, традиційні поняття про речі <...>, вдумайтесь найглибше в ті відображення, які отримає ваша душа від споглядання об'єкту <...> Ви помітите спочатку, як сильно збліднуть ваші звичайні уявлення: вишня – дерево, жасмин – квітка і т.д. <...> ви помітите приховану пульсацію життя цих речей, ви побачите щось значно більш живе, більш глибоке, вінчане таємничою обручкою Ритму <...>» [2, 175].

Митець закликав утриматися від нищівної критики паростків авангардного образотворчого мистецтва, оскільки саме воно динамічно розвивається, повною мірою розкриваючи і талант художника, і глибинну сутність оточуючого світу. Художник вбачав основне завдання митця не в тому, щоб ретельно передати на полотні реалістичне відображення того чи іншого об'єкта, а відтворити глибину зображення на психологічному рівні, змусити глядача пережити різноманітні емоції (від трагізму, передчуття чогось поганого, до радості). І виразити об'єкт таким чином можливо лише пропускаючи крізь душу митця всю гамму почуттів та переживань, виливаючи їх на полотні в лініях, формах, кольорі. Лише таке мистецтво, за задумом О. Богомазова, здатне змусити людину думати, діяти, жити повноцінним життям, як того вимагали бурхливі події першої третини ХХ ст. Таке розуміння значення образотворчого мистецтва актуальне і в наші дні. Таким чином, ми бачимо, що О. Богомазов досліджував мистецтво як психологічний чинник впливу на людину.

Отже, Олександр Богомазов виділив три необхідні складові існування мистецтва:

1. вольовий імпульс до творчості (вплив оточуючого світу);
2. творчий імпульс митця (бажання, воля до творчості, поштовх для чого дає вольовий імпульс);
3. матеріал (фіксація мистецького твору; в народній творчості це може бути також усна традиція).

У своїх невідправлених листах до дружини, Ванди Монастирської-Богомазової, Олександр Костянтинович наголошує на необхідності писати полотна не задля «хорошого етюд», а для того, «щоб на один крок стати ближче до Краси». Автор говорив про свою любов до мистецтва, оскільки саме в ньому вбачав своє «духовне існування» [3, спр. 198, арк. 4, 12,]. Описане у листах дозволяє нам зрозуміти, наскільки глибоко митець вболівав за долю мистецтва, за місце художника в світі, його роль в житті суспільства.

Свої теоретичні розробки Олександр Богомазов втілював у полотнах. Він усе життя прагнув збагнути глибинний зміст природи – дерев, квітів, вітру, вогню. Разом з тим в його творчості знайшли відображення й урбаністичні мотиви. Його також надихали українські, вірменські, азербайджанські, фінляндські народні художні традиції. Він захоплювався творчістю В. Ван-Гога, П. Гогена, Е. Дега, К. Моне. О. Богомазов уважно вивчав новітні мистецькі досягнення і закордонних митців, про що зокрема, свідчить наявність в архівних документах та матеріалах різноманітних вирізок, виписок з книг, періодичних видань з помітками та коментарями художника. Окрім теоретичної та практичної діяльності в галузі образотворчого мистецтва, Олександр Богомазов також писав вірші, грав на кількох музичних інструментах. Ще за тиждень до смерті професор Олександр Костянтинович Богомазов читав лекції студентам художнього інституту. З життя видатний митець пішов 3 червня 1930 р., похований на Лук'янівському кладовищі [1].

Олександр Богомазов у своїй творчості відображав щастя через призму динаміки, енергії та внутрішнього світу. Він не прагнув до зображення традиційних образів щастя, а шукав нові форми та засоби вираження. Митець, як представник кубофутуризму, відображав динаміку сучасного йому життя. Його картини, такі як «Трамвай» (1914), передають відчуття руху, швидкості та енергії, що можна трактувати як вираження щастя від прогресу та розвитку. Художник-новатор прагнув до вираження внутрішнього світу людини, її емоцій та переживань. Він використовував колір та світло як потужні засоби вираження емоцій. Його яскраві кольори та контрастні світлотіні створюють відчуття радості та оптимізму. Олександр Богомазов часто зображував працю як творчий та динамічний процес. У його роботах, таких як знамениті на увесь світ «Пилярі» (1925), рух та енергія, що виникають під час праці, зображені як відчуття щастя від процесу. Наймовірно інтимно-щемливим щастям віддують його картини, де зображені дружина Ванда та донька Ярослава.

Творчість Олександра Богомазова є не лише відображенням часу, у якому він жив і творив, а й глибоким дослідженням сутності мистецтва та його впливу на людину.

Література

1. Морі, Є. (2022). Цього дня у 1930 році помер «український Пікассо» Олександр Богомазов. *Суспільне. Культура*, 3 червня. URL: <https://suspilne.media/culture/136273-cogo-dna-u-1930-roci-pomer-ukrainskij-pikasso-oleksandr-bogomazov/>
2. Смержевська, О. (2009). Авангардне мистецтво України: національні та західноєвропейські впливи (перша третина XX ст.). *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті*. Випуск 7. С. 171-181. URL: <http://www.ndhistory.dp.ua/index.php/NDP/article/viewFile/223/218>
3. *Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМУ)*. Ф. 360, оп. 1. – Богомазов Олександр Костянтинович, український художник. Теоретик мистецтва і художній педагог. Інв. №

3045/2, 60 с., спр. 165, 14 арк., спр. 191, 23 арк., спр. 198, 25 арк., спр. 232, 14 арк., спр. 234, 2 арк., спр. 241, 9 арк., спр. 242, 8 арк., спр. 244, 2 арк.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.23>

Adi Edlira SUBASHI KAHANI

*PhD student, Senior expert on internationalization of higher education, recognition of foreign academic qualifications, human capital development and project management,
Researcher at University of Salento (Lecce, Italy)*

Eglantina HYSA

*PhD, Full Professor in Development Economics, Expert in Accreditation of Higher Education Institutions, Expert Evaluator of Horizon Europe (European Commission)
PhD Supervisor at University of Salento
Independent Researcher (Brussels, Belgium)*

RETHINKING LINGUISTIC NORMS IN GLOBAL ACADEMIA: THE ROLE OF CULTURE AND AI IN SHAPING THE FUTURE OF ENGLISH IN HIGHER EDUCATION

Abstract. The drive for internationalization in higher education has accelerated over the past two decades, reshaping how universities teach, collaborate, and move knowledge across borders. Central to this transformation are not only institutional partnerships and student exchange programs, but the more subtle and powerful roles of language, literature, and culture. These elements shape how students understand the world and how universities construct global learning spaces.

English has taken on the role of academic *lingua franca*, simplifying international communication. Yet, its dominance raises complex questions about equity, inclusion, and cultural diversity. At the same time, we're witnessing rapid developments in artificial intelligence (AI) that promise to radically alter how we think about access, communication, and language learning in higher education. Against this backdrop, the European Higher Education Area (EHEA) has set a clear goal: by 2030, at least 20% of graduates should have studied or trained abroad (European University Association, 2023). To reach this target, we must reconsider whether English alone can carry the weight of internationalization, or whether a more multilingual, AI-supported approach is needed.

Keywords: Internationalisation, Artificial Intelligence, EHEA

The Rise of English: Efficient but Exclusive?

There's no denying that English has helped open academic doors. It allows students from vastly different regions to meet on common linguistic ground and has become the go-to language for scientific publishing, international conferences, and cross-border curricula. Universities have responded to this demand by rapidly expanding English-medium instruction (EMI) programs, even in countries where English isn't a national language.

But while this model offers clear advantages, it also brings unintended consequences. For many students, especially from economically disadvantaged backgrounds, the expectation to master academic English can become a gatekeeper rather than a bridge. It can marginalise those who don't have access to quality English instruction,

and it often reinforces a cultural hierarchy where Anglophone perspectives dominate scholarly discourse.

Linguist Robert Phillipson describes this as a form of “linguistic imperialism,” where English-speaking norms and institutions extend their influence globally, often at the expense of local languages and knowledge systems (Phillipson, 2009). This tension forces us to ask: is the reliance on English helping internationalisation, or is it narrowing the field?

The Value of Local Languages: Beyond Token Inclusion

While English might remain the primary international academic language for now, it’s essential to consider the role that local and regional languages can play—especially in fostering bilateral or regional mobility.

There are many successful examples: Spanish supports exchanges across Latin America and Spain, and French underpins academic mobility throughout Francophone Africa and parts of Europe. These shared linguistic spaces make academic exchange more accessible, often connecting students with cultural and intellectual traditions that feel more relevant and personal.

Moreover, studying in a local language allows for richer immersion. It deepens cultural understanding and fosters longer-lasting academic ties. If universities and governments supported local-language programs as much as they invest in EMI, we might see a more equitable distribution of mobility—one that doesn’t depend so heavily on English proficiency.

AI as a Game-Changer: Not a Threat, but a Tool

Just as the language debate reaches a critical point, AI is emerging as a powerful force that could shift the balance. We’re already seeing real-time translation tools becoming more accurate and accessible. Apps like DeepL and Google Translate, once unreliable for academic work, are now integrated into classrooms and support services. Their quality isn’t perfect, but it’s improving fast.

AI isn’t just helping with translation, it’s reshaping how students learn languages, prepare for mobility, and engage with academic content. Adaptive platforms like Duolingo use AI to tailor lessons to individual needs, speeding up language acquisition. Chatbots and writing tools can assist non-native speakers in structuring essays or emails, reducing the anxiety that often comes with academic communication in a second language.

In short, AI has the potential to level the playing field. It can support multilingual education without placing the full burden of fluency on students. It can help universities offer courses in multiple languages, supported by real-time translation and cross-linguistic feedback. For institutions struggling to increase student mobility, especially among underrepresented groups, AI could be the missing link.

Toward the EHEA 2030 Target: New Thinking Needed

The EHEA’s goal of 20% mobility by 2030 is ambitious but achievable if institutions are willing to rethink the mechanics of internationalisation. A purely English-based model, while efficient, will not be enough to meet this target in an inclusive way.

What’s needed is a shift toward multilingual mobility pathways, supported by digital tools and tailored preparation. AI can support language learning, cultural training, and even virtual mobility where students engage in international experiences without leaving their home institutions. These models are especially crucial in a post-pandemic world where not every student can afford (or wants) to study abroad long-term.

Universities can also invest more in exchange programs between countries that share a common language or cultural ties. These kinds of bilateral partnerships can be more meaningful, often resulting in deeper academic collaboration and long-term networks. AI can support these efforts by easing translation, automating paperwork, and helping students adapt quickly to new environments.

Conclusion

Language, literature, and culture are not just accessories in higher education internationalization, they're its core. While English has allowed institutions to scale their global reach, its dominance also creates blind spots and barriers. Local languages, when treated not as nostalgic remnants but as assets, can play a powerful role in broadening access and making mobility more equitable.

AI, meanwhile, offers a practical and scalable way to support this shift. Rather than fearing that it will replace human learning, universities should embrace AI as a tool to reduce friction, personalise education, and support students as they navigate new linguistic and cultural spaces.

If Europe truly wants to meet its 2030 mobility target, it must move beyond English-only thinking. The future of internationalisation is multilingual, digitally enabled, and culturally inclusive. And with the right policies and tools in place, it's well within reach.

References

1. European University Association. (2023). *Going beyond the 20% student mobility benchmark*. <https://www.eua.eu/publications/briefings/going-beyond-the-20-student-mobility-benchmark.html>
2. Phillipson, R. (2009). *Linguistic Imperialism Continued*. Routledge.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.24>

Halyna TERESHKEVYCH (s. Diogena)

*PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Ukrainian Studies and Philosophy
Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Lviv, Ukraine)*

Ostap MORAVETSKYY

*lecturer at the Department of Ukrainian Studies and Philosophy
Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Lviv, Ukraine)*

BLISS AS A SYNONYM OF HAPPINESS

Abstract. The article examines the realization of God's promise through the life, death, and Resurrection of Jesus Christ, and in particular through His Beatitudes. It is emphasized that it is in Christ that the beatitudes find their fullness, for He is the model of true happiness, which consists in unity with God. At the same time, it is emphasized that the Commandments of the Decalogue have not lost their significance, remaining the basis of the moral law for all humanity. They constitute a kind of "Constitution of Humanity", which defines ethical guidelines and serves as a guide for building a harmonious society. Thus, the Beatitudes and the Decalogue are two integral aspects of God's moral law, which leads man to salvation and true happiness. The connection between the beatitudes and the pursuit of happiness, which is a natural vocation of man, laid by God in his heart, is analyzed. The purpose of the beatitudes is examined in detail, which includes entering the Kingdom of God, contemplating God, participating in His nature, receiving eternal life, being adopted by God, and remaining in the Lord's rest. It is emphasized that true beatitude, granted in eternal life, is a supernatural grace that a person receives from God as a selfless gift.

Keywords: Beatitudes, happiness, Sermon on the Mount, Kingdom of God, God's promises.

Галина ТЕРЕШКЕВИЧ (с. Діогена)

*к. держ. упр., доцент, доцент кафедри українознавства та філософії
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, (Львів,
Україна)*

Остап МОРАВЕЦЬКИЙ

*викладач кафедри українознавства та філософії
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, (Львів,
Україна)*

БЛАЖЕНСТВО ЯК СИНОНІМ ЩАСТЯ

Мораль Старого Завіту ґрунтувалася на двох основних заповідях любові: до Бога і ближнього. Старий Завіт готував людей до приходу Христа. Божа обітниця зреалізувалася вповні в житті, смерті та Воскресінні Христа та Його Заповідях Блаженств. Водночас Заповіді Декалогу не втратили актуальності дотепер і цілком

справедливо їх вважають загальнолюдським моральним законом, або Конституцією людства.

Нагірна проповідь – віддзеркалення нової моральності. Заповіді блаженств – це продовження і завершення Божих обітниць від часів Авраама. Блаженства відповідають прагненню щастя, яке Бог вклав у людське серце. Мета блаженств: Боже Царство, бачення Бога, участь у Божій природі, вічне життя, усиновлення, відпочинок у Господі.

Блаженство вічного життя є надприродним Божим даром.

Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Небесне Царство (Мт. 5:3). Життя Христа спростовує старозавітне розуміння Божого Благословення (Різдво, дитячі роки, проповіді Ісуса Христа тощо). Життя у Бозі, незалежність від багатств, творення добрих діл, очищення серця, смиренність та любов Бога понад усе є змістом виразу "Блаженні вбогі духом...". Щастя християнина – це усвідомлення залежності від Бога, служіння Господу, єднання з Ним.

Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені (Мт. 5:4). Християнське розуміння плачу, смутку означає пізнання своїх гріхів та безумовної Божої любові, потребу в прощенні та зціленні, відкритість на потреби інших людей.

Блаженні лагідні, бо Землю успадкують вони (Мт. 5:5). Любов до кожної людини є безцінним Божим даром. Боже Царство поширюється на Землі за зразком Христа: "бо Я лагідний і покірний серцем". Успадкування Землі розглядається як відновлення гармонії і повноти життя з Богом.

Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть (Мт. 5:6). Цілковита та безумовна вірність Істині й значимість терпеливо знесеного страждання за Нї в ім'я Христа є найвищими духовними цінностями. «Христос – Дорога, Правда і Життя» (Ів. 14:6).

Блаженні милостиві, бо вони помилені будуть (Мт. 5:7). Золоте правило – "не роби іншим того, чого не хочеш, щоб зробили тобі". У Святому Письмі питання милостині має важливе значення. Христос навчає: «Те, що ви зробили одному з братів Моїх найменших, те ви Мені зробили» (Мт. 25:40). «Милості хочу, а не жертви» (Ос. 6:6; Мт. 9:13). «Милосердя перевищує суд» (Як. 2:13). «А хто має достаток на світі, й не бачить брата свого в недостаті, та серце своє зачинає від нього, то як Божої любові перебуває в такому?» (1 Ів. 3:17). Реалізація милосердя понад усе та солідарність з потребуєчими є невід'ємними складовими справжньої гуманності.

Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога (Мт. 5:8). Богословське розуміння "серця" полягає в його очищенні від гріхів, духовного прозріння, переживанні справжнього покаяння, наверненні, відновленні, розпізнанні Бога в подіях повсякденного життя та відчутті щастя від примирення та повернення близькості з Богом.

Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть (Мт. 5:9). Встановлення миру в серці людини з Богом та ближніми через покаяння та примирення совісті свідчить про те, що ворог Бога стає Його сином, а Божий Син – Брат усього людства.

Блаженні переслідувані за правду, бо їхнє Небесне Царство (Мт. 5:10). Жити правдою за будь-яких умов означає бути щасливим, а слухати голосу своєї совісті – слухати голосу Святого Духа.

Блаженні ви, коли вас будуть зневажати ради Христа (Мт. 5:11). "Горе вам, як усі люди про вас говоритимуть добре" (Лк. 6:26). Прийняття терпіння в спокої серця ради

Ісуса Христа свідчить про єднання людини з Богом у відкупительній жертві Христа на Голготі.

Ми можемо бути свідомі нашої убогості, не повинні її заперечувати, тому що всемогутній Бог на нашій стороні. Можемо приймати терпіння, не мусимо ставати зачерствілими, адже Бог нас потішить. Ми можемо бути лагідні, не повинні утверджуватися силою, тому що Господь Бог вже для нас призначив простір життя. Можемо спрямувати увесь наш голод і спрагу до справедливості, не повинні журитися про земні потреби, оскільки Бог нам запевнює повноту життя. Можемо простити нашим боржникам і бути милосердними, ми не повинні бути замкнені і закриті, в страху звернені на нашу особисту користь, тому що Бог щедрий до нас. Можемо бути чисті серцем, позначені тільки Божою волею, не повинні журитися про інше, позаяк Бог нас обдарує своєю безпосередньою зустріччю з Ним. Можемо старатися про мир, не повинні відплачувати образи і кривди, тому що Бог нас приймає в Свою родину. Можемо зносити відкинення аж до тієї міри, щоб бути вбитими, ми не повинні піддатися тиску зі сторони людей, щоб спастися, адже всемогутній Бог на нашій стороні.

Висновок. Блаженства є Євангелієм, Доброю Новиною для людей зі сторони Бога.

Література

1. Святе Письмо Старого та Нового Заповіту [повний переклад, здійснений за єврейськими, арамейськими та грецькими текстами]/ пер. о. І. Хоменка. Львів: Місіонер, 2008. 1460 с.
2. Барщевський Тарас. Блаженства – добра новина. Львів: Катехитично-педагогічний інститут Львівської богословської академії, 2010. 104 с.
3. Терешкевич Галина (с.Діогена). Основи християнської етики та моралі. Методичні поради для проведення практичних занять з вибіркової дисципліни для студентів 1 курсу, галузі знань 22 «Охорона здоров'я» всіх спеціальностей. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2024. 88 с.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.25>

Oksana VOLOSHYNA

*PhD Candidate, Department of Psychology, Ivan Franko National University of Lviv,
Public Organization “Institute for Sleep Disorders and Psychotrauma”, Sleep
Laboratory, Medical Center “Ehokor”, Private Enterprise “Oksana Voloshyna’s Center
for Somnotherapy” (Lviv, Ukraine)*

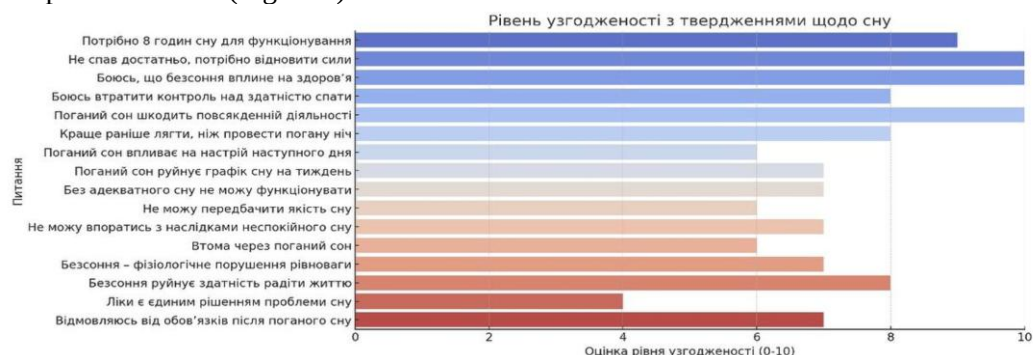
“MIS” AS THERAPEUTIC SLEEP: AN INNOVATIVE APPROACH TO SLEEP DISORDERS AND RECOVERY FROM STRESS AND TRAUMA

Abstract. In modern sleep medicine, neuropsychology of sleep, and psychotraumatology, increasing attention is being given to methods that promote deep nervous system recovery without pharmacological intervention. Sleep is critically important for regulating the psycho-emotional state, neuroplasticity, and adaptation to stress (Walker, 2017). Patients with post-traumatic stress disorder (PTSD), trauma-associated sleep disorders (TASD), and combat insomnia experience disturbances in rapid eye movement (REM) sleep, which impairs the natural process of memory integration and nervous system restoration (Van der Kolk, 2014).

The Integrative Somnotherapy Method (MIS) is a unique technology that models natural sleep mechanisms in a conscious state, providing therapeutic effects for patients with PTSD, sleep disorders, trauma-related sleep disturbances, nightmares, chronic stress, pain syndromes, medical conditions, and other clinical concerns. Research indicates that active engagement with resource memory and neuroplastic mechanisms of the brain facilitates profound restructuring of traumatic reactions without deep immersion in traumatic memories or the risk of retraumatization.

Keywords: Integrative Somnotherapy Method (MIS), therapeutic sleep, combat insomnia, trauma-associated sleep disorders (TASD), nightmares, quality of life, questionnaire analysis

Introduction. An analysis of sleep-related questionnaire data is presented in the form of a graph, illustrating respondents’ agreement with statements about the impact of sleep on their lives (Figure 1).



(Figure. 1)

Findings:

- The highest scores were given to statements regarding the importance of 8 hours of sleep, recovery from sleep deprivation, and fears of negative consequences of insomnia.
- High scores were also noted for concerns about sleep control and the impact of poor sleep on daily functioning.
- The lowest level of agreement was recorded for statements suggesting the necessity of medication to manage sleep problems.

The Integrative Somnotherapy Method (MIS) proposes a unique approach to treating sleep disorders, trauma-related disorders, stress, pain, and various medical conditions by recreating the natural sleep mechanism in a conscious or semi-conscious state. This allows for the activation of the same neuroplastic processes occurring during NREM and REM sleep phases but within a controlled therapeutic setting.

Methods and Mechanisms

MIS is based on the following scientific principles:

1. Polyvagal Theory (Porges, 2011): Activation of the parasympathetic nervous system through extended breathing regulates stress levels and induces a state of safety.
2. Neuropsychology of Trauma (Van der Kolk, 2014): MIS enables the brain to complete the trauma cycle using the same mechanisms activated during REM sleep, without requiring re-experiencing trauma.
3. Somatic Memory Processing (Levine, 1997): Integration of bodily sensations in therapy facilitates the transformation of trauma-associated physiological responses.
4. Imagery and Visualization Therapy (Holmes et al., 2005): Engaging with internal imagery and metaphors enhances sensory integration and fosters the development of new resource-based memory.
5. Hypnotherapy: In MIS, hypnotherapy is used to simulate the sleep-onset state, allowing individuals to transition into relaxation and reduced conscious control. However, unlike classical hypnosis, the patient's consciousness remains in an observer mode, enabling the integration of resourceful processes.

During MIS sessions, patients enter a state of deep physiological relaxation, similar to the initial stages of sleep. Eye movement activation (similar to REM phase) and micro-dissociative states facilitate the brain's natural integration of traumatic experiences in a safe mode.

Clinical Cases:

Case 1: Military Personnel with TASD (Trauma-Associated Sleep Disorders)

Patient: 35-year-old former prisoner of war diagnosed with combat insomnia, PTSD-related sleep disorder, and recurrent nightmares.

Symptoms:

- Frequent awakenings, fear of falling asleep (sleep perceived as a life-threatening state—signs of combat insomnia), PTSD-related nightmares, difficulty waking up, chronic fatigue, headaches.
- GAD-7 anxiety test: High anxiety level (18).
- Nightmares: 7 times per week, frequent awakenings (hourly), high tension levels (10/10).
- **Quality of life (WHO-5 well-being index): Low life satisfaction and emotional comfort (5).**

- PHQ-9 Depression Screening: 15–19 points—high depression level (18).

Therapeutic Process:

MIS was applied over 10 sessions, focusing on resource-oriented therapy and neuroadaptation via therapeutic sleep mechanisms.

Results:

- Improved sleep duration: From 2–3 hours per night to 6–7 hours.
- Reduction in nightmare frequency: From 7 times per week to 1 time per week.
- Stabilization of anxiety levels: From 15 to 2.
- **WHO-5 well-being index: Increased to 19 points (moderate well-being).**
- PHQ-9 Depression Screening: Reduced to 4 (minimal depression).

Case 2: Oncology Patient with Chronic Insomnia:

Patient: 55-year-old university lecturer, oncology patient in remission, experiencing claustrophobia and nocturnal panic attacks.

Symptoms:

- Prolonged sleep onset (3–4 hours), frequent awakenings, high anxiety about health condition.
- GAD-7 anxiety test: High anxiety level (20).
- **WHO-5 well-being index: Low life satisfaction and emotional comfort (2).**
- PHQ-9 Depression Screening: 18 points—high depression level.

Therapeutic Process:

MIS was applied, focusing on somatic sensations, fear regulation, and neuroplasticity mechanisms.

Results:

- Reduced sleep onset latency: From 3–4 hours to 30 minutes.
- Reduced nighttime awakenings: From 7–8 per night to 1–2 per night.
- Reduced anxiety levels: From 9/10 to 3/10.
- PHQ-9 Depression Screening: Reduced to 4 (minimal depression or absence of symptoms).
- GAD-7 Anxiety Test: Reduced to 3 (minimal anxiety or absence of symptoms).
- **WHO-5 well-being index: Increased to 9 (moderate well-being).**

Discussion

Key Advantages of MIS

1. No Need for Verbalization:

MIS is particularly valuable for military personnel, as it does not require verbalizing traumatic events, which could risk retraumatization or breach confidentiality related to state or military secrecy. The brain naturally integrates these experiences in a secure mode.

2. Use of Hypnotherapy for Sleep State Simulation in MIS:

Unlike classical hypnosis, MIS employs hypnotherapy not for suggestion or trance induction, but as a means to facilitate natural self-regulation. The transition into a sleep-like state enhances neuroplasticity, integrates sensory experiences, and enables the formation of new resource-based memory networks.

Conclusions

The Integrative Somnotherapy Method (MIS) is an innovative approach that replicates sleep mechanisms for therapeutic recovery. Its effectiveness in PTSD, chronic stress, sleep disorders, pain, and medical conditions is grounded in natural

neurophysiological processes that integrate trauma reactions without retraumatization. MIS challenges traditional treatment paradigms and introduces a new level of therapy based on the brain's inherent mechanisms.

Invitation to Collaboration

MIS demonstrates unique results in sleep recovery, trauma therapy, and pain management. However, global clinical studies are needed to validate its effectiveness. We invite international researchers and medical professionals to collaborate in conducting further research and integrating MIS into sleep medicine, neuropsychology, and psychotraumatology.

References

1. Voloshyna, O. Ye. (2024). *High-quality sleep as the main weapon of the Ukrainian military [in Ukrainian]. Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Philosophical, Sociological and Psychological-Pedagogical Problems of Preparing a Personality for Tasks in Special Conditions" (December 5, 2024). Kyiv: National Defense University of Ukraine, p. 274.*
2. Voloshyna, O. Ye. (2022). *The Integrative Somnotherapy Method. Medicine of the Future [in Ukrainian]. XIX Congress of the World Federation of Ukrainian Medical Societies (SFULT), October 27–29, 2022, Lviv, Ukraine.*
3. Voloshyna, O. Ye. (2024). *Somnotherapy and the Transdiagnostic Approach in the Treatment of Sleep Disorders [in Ukrainian]. XVIII Congress of the World Federation of Ukrainian Medical Societies (SFULT), October 1, 2024.*
4. Holmes, E. A., Arntz, A., & Smucker, M. R. (2007). *Imagery rescripting in cognitive behavior therapy: Images, treatment techniques and outcomes. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 38(4), 297-305.*
5. Levine, P. A. (1997). *Waking the Tiger: Healing Trauma. North Atlantic Books.*
6. Porges, S. W. (2011). *The Polyvagal Theory: Neurophysiological Foundations of Emotions, Attachment, Communication, and Self-regulation. W. W. Norton & Company.*
7. Van der Kolk, B. A. (2014). *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma. Viking.*
8. Walker, M. P. (2017). *Why We Sleep: Unlocking the Power of Sleep and Dreams. Scribner.*

<https://doi.org/10.31108/7.2025.26>

Paulina WOJTYLA-BUCHORA

Professor, head of the health science department of the President Stanislaw Wojciechowski University of Kalisz (Kalisz, Poland)
p.wojtyla-buciora@uniwersytetkaliski.edu.pl

Lucyna KAPKA- SKRZYPCZAK

Professor, professor of the health science department of the President Stanislaw Wojciechowski University of Kalisz (Kalisz, Poland)

Andrzej WOJTYLA

Doctor of medical sciences, professor, rector of the President Stanislaw Wojciechowski Calisia University (Kalisz, Poland)

Oksana HDYRYA

head of the Center for Rehabilitation of Acute Conditions and Restorative Treatment of Children, Communal noncommercial enterprise of Lviv Regional council "CLINICAL CENTER OF CHILDREN'S HEALTHCARE", associate professor of the department of the rehabilitation and alternative medicine, Danylo Halytsky Lviv National Medical University, board member of the Ukrainian Society of Physical and Rehabilitation Medicine, (Lviv, Ukraine)

Andriy BAZYLEVYCH

Doctor of medical sciences, professor, president of the World Federation of Ukrainian Medical Associations, head of the department of propaedeutics of internal medicine, Danylo Halytsky Lviv National Medical University, expert of the Ukrainian Institute for Happiness Research (Lviv, Ukraine)

HAPPINESS AND QUALITY OF LIFE IN MEDICINE AND HEALTHCARE

Abstract. Happiness and quality of life in medicine and healthcare are inextricably linked to the experience of patients and the way the healthcare system responds to their needs. Modern medicine increasingly recognizes that treatment is not only about eliminating the symptoms of diseases, but also about improving the quality of life of patients. This approach assumes a holistic view of the person, taking into account not only the physical aspect, but also the mental and social aspect. In the context of healthcare, quality of life can encompass both the patient's subjective sense of well-being and specific measures such as physical fitness, lack of pain, or ability to perform daily activities. It is worth emphasizing the role of emotional support that the patient receives from medical personnel, which can affect their sense of security and comfort. Patient happiness does not only depend on the effectiveness of treatment, but also on the atmosphere in medical facilities, the availability of care, and relationships with doctors and staff. Supporting patients in difficult moments of life, providing them with empathy and understanding, can significantly improve their quality of life, leading to a greater sense of happiness.

Keywords: happiness, quality of life, healthcare system, society, palliative care, psychological support

Introduction. Happiness and quality of life are concepts that are gaining increasing importance in the context of healthcare and medicine. In the traditional understanding of medicine, health was perceived mainly in physical terms – eliminating symptoms of diseases, treating ailments, restoring body functions to the state before health problems occurred. However, in recent years, more and more attention has also been paid to the psychological and social aspects of patients, which introduces the concept of quality of life and the impact of various medical interventions on it.

Quality of life and health. Quality of life is a subjective assessment of health that includes not only the patient's physical condition, but also their mental, social and emotional well-being. Modern approaches to healthcare are based on a holistic understanding of health that takes into account all these aspects. Studies show that patients who receive comprehensive care that also takes into account their emotional and social needs have better health outcomes and a higher quality of life. Chronic diseases such as diabetes, hypertension or heart disease not only affect the patient's physical condition, but also their mental well-being. The stress associated with the disease, the fear of its progression, the limitations in everyday functioning - all of this can lead to a deterioration in the quality of life. In this context, medicine that focuses solely on treating physical symptoms may prove to be insufficient.

The role of psychology and emotional support in healthcare. Modern medicine relies on the cooperation of various specialists: doctors, nurses, psychologists, therapists and other healthcare workers, who together care for the well-being of the patient. Health psychology is a field that studies the impact of mental factors on physical state and health. The inclusion of psychologists in healthcare teams aims to reduce patients' stress, help them cope with illness and improve their well-being. Studies have shown that patients who receive emotional support have better treatment outcomes. This approach changes the perspective of medicine – it is no longer just about treating a disease, but about comprehensive care for a person. Modern hospitals increasingly offer psychological help, support groups or therapies that help patients cope with emotions such as anxiety, depression or loneliness.

Working with the patient as a partner. The changing approach to the patient – from a treatment object to a healthcare entity – also affects their sense of happiness and quality of life. At the same time, the importance of so-called personalized medicine, which is based on an individual approach to the patient, is growing. In this model, the patient becomes an active participant in the treatment process, having the opportunity to choose a therapy, as well as cooperate with doctors in making health decisions. This approach increases the patient's sense of control over their own health, which has a positive effect on their overall well-being. In addition, adapting treatment to the patient's individual needs, lifestyle, beliefs and expectations affects their satisfaction with health care and improves their quality of life. All of this leads to a higher level of happiness for patients, who feel more comfortable and valued during their treatment.

The impact of palliative care on quality of life. Palliative care is one example of medicine that specifically focuses on improving the quality of life of patients, especially in the final stages of disease. Its goal is not only to relieve pain and other symptoms, but also to provide emotional, mental, and spiritual support. Palliative health care does not focus on treating the cause of the disease, but on improving the patient's comfort, which is crucial for their sense of happiness and quality of life. Studies show that patients receiving

palliative care often experience an improvement in their quality of life – they feel less pain, have better moods and are more satisfied with the treatment process. It is also worth emphasizing that support for the families of palliative patients is equally important – they will help not only in caring for the patient, but also in the process of coping with emotions related to the loss of a loved one.

Summary. Happiness and quality of life in medicine and healthcare are concepts that cannot be ignored, especially in the context of chronic disease treatment, palliative care, or psychological support. A holistic approach to the patient, taking into account both their physical and emotional needs, is crucial to improving the quality of life of patients. Modern medicine places increasing emphasis on these aspects, which contributes to improving treatment results, as well as increasing patient satisfaction and happiness. In the future, we can expect further development of such care methods that will take into account all aspects of a person's life, providing them not only with health, but also with a full life.

Пауліна ВОЙТИЛА-БУЧОРА

*професор, керівник відділу охорони здоров'я Калішського Університету імені
Президента Станіслава Войцехівського (Каліш, Польща)*

Люцина КАПКА-СКШИПЧАК

*професор, професор відділу охорони здоров'я Калішського Університету імені
Президента Станіслава Войцехівського (Каліш, Польща)*

Анджей ВОЙТИЛА

*доктор медичних наук, професор, ректор Калішського Університету імені
Президента Станіслава Войцехівського (Каліш, Польща)*

Оксана ГДИРЯ

*кандидат медичних наук, доцент, завідувач Центру реабілітації гострих станів
та відновного лікування дітей Комунального некомерційного підприємства
Львівської обласної ради «КЛІНІЧНИЙ ЦЕНТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ»,
доцент кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Львівський національний
медичний університет імені Данила Галицького, членкиня правління Українського
товариства фізичною та реабілітаційною медициною (Львів, Україна)*

Андрій БАЗИЛЕВИЧ

*доктор медичних наук, професор, президент Світової Федерації Українських
лікарських товариств, професор кафедри пропедевтики внутрішньої медицини
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, експерт
Українського інституту дослідження щастя (Львів, Україна)*

ЩАСТЯ ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ В МЕДИЦИНІ ТА ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

Анотація. Щастя та якість життя в медицині та охороні здоров'я нерозривно пов'язані з досвідом пацієнтів і тим, як система охорони здоров'я реагує на їхні потреби. Сучасна медицина все більше визнає, що лікування – це не тільки усунення симптомів захворювань, а й покращення якості життя пацієнтів. Такий підхід передбачає цілісне уявлення про людину, враховуючи не лише фізичний аспект, а й психічний та соціальний. У контексті охорони здоров'я якість життя може охоплювати як суб'єктивне відчуття благополуччя пацієнта, так і конкретні

показники, такі як фізична підготовленість, відсутність болю або здатність виконувати щоденні дії. Варто підкреслити роль емоційної підтримки, яку пацієнт отримує від медичного персоналу, що може вплинути на його відчуття безпеки та комфорту. Щастя пацієнтів залежить не тільки від ефективності лікування, а й від атмосфери в медичних закладах, доступності догляду, відносин з лікарями та персоналом. Підтримуючи пацієнтів у важкі моменти життя, забезпечуючи їм співчуття та розуміння, можна значно покращити якість їхнього життя, призводячи до більшого відчуття щастя.

Ключові слова: щастя, якість життя, система охорони здоров'я, суспільство, паліативна допомога, психологічна підтримка

Вступ

Щастя та якість життя — поняття, які набувають все більшого значення в контексті охорони здоров'я та медицини. У традиційному розумінні медицини здоров'я сприймалося переважно у фізичному плані – усунення симптомів хвороб, лікування недуг, відновлення функцій організму до рівня, який був до появи проблем зі здоров'ям. Проте в останні роки все більше уваги приділяється також психологічним і соціальним аспектам пацієнтів, що вводить поняття якості життя та впливу на нього різних медичних втручань.

Якість життя та здоров'я

Якість життя – це суб'єктивна оцінка здоров'я, яка включає не лише фізичний стан пацієнта, а й його психічне, соціальне та емоційне благополуччя. Сучасні підходи до охорони здоров'я базуються на цілісному розумінні здоров'я, яке враховує всі ці аспекти. Дослідження показують, що пацієнти, які отримують комплексну допомогу, що також враховує їхні емоційні та соціальні потреби, мають кращі результати для здоров'я та вищу якість життя. Хронічні захворювання, такі як цукровий діабет, гіпертонія чи хвороби серця, впливають не лише на фізичний стан пацієнта, але й на його психічне благополуччя. Стрес, пов'язаний із захворюванням, страх перед його прогресуванням, обмеження у повсякденній діяльності – усе це може призвести до погіршення якості життя. У цьому контексті медицина, яка зосереджена виключно на лікуванні фізичних симптомів, може виявитися недостатньою.

Роль психології та емоційної підтримки в охороні здоров'я

Сучасна медицина спирається на співпрацю різних спеціалістів: лікарів, медсестер, психологів, терапевтів та інших медичних працівників, які разом дбають про благополуччя пацієнта. Психологія здоров'я – це область, яка вивчає вплив психічних факторів на фізичний стан і здоров'я. Включення психологів до складу медичних команд має на меті зменшити стрес пацієнтів, допомогти їм впоратися з хворобою та покращити їх самопочуття. Дослідження показали, що пацієнти, які отримують емоційну підтримку, мають кращі результати лікування. Такий підхід змінює перспективу медицини – це вже не просто лікування хвороби, а комплексна допомога людині. Сучасні лікарні все частіше пропонують психологічну допомогу, групи підтримки або терапію, яка допомагає пацієнтам справлятися з такими емоціями, як тривога, депресія або самотність.

Робота з пацієнтом як партнер

Зміна підходу до пацієнта – від об'єкта лікування до суб'єкту охорони здоров'я – також впливає на відчуття щастя та якості життя. Водночас зростає значення так званої персоналізованої медицини, яка базується на індивідуальному підході до пацієнта. У цій моделі пацієнт стає активним учасником процесу лікування, маючи можливість обирати терапію, а також співпрацювати з лікарями у прийнятті рішень щодо власного здоров'я. Такий підхід підвищує у пацієнта відчуття контролю над власним здоров'ям, що позитивно позначається на загальному самопочутті. Крім того, адаптація лікування до індивідуальних потреб пацієнта, способу життя, переконань і очікувань впливає на їхню задоволеність медичною допомогою та покращує якість життя. Все це означає вищий рівень щастя для пацієнтів, які почуваються комфортніше та цінуються в процесі лікування.

Вплив паліативної допомоги на якість життя

Паліативна допомога є одним із прикладів медицини, яка спеціально спрямована на покращення якості життя пацієнтів, особливо на останніх стадіях захворювання. Її мета полягає не тільки в полегшенні болю та інших симптомів, але й у наданні емоційної, розумової та духовної підтримки. Паліативна медична допомога зосереджена не на лікуванні причини захворювання, а на покращенні комфорту пацієнта, що має вирішальне значення для відчуття щастя та якості життя. Дослідження показують, що пацієнти, які отримують паліативну допомогу, часто відчують покращення якості життя – вони відчують менше болю, мають кращий настрій і більш задоволені процесом лікування. Також варто підкреслити, що не менш важливою є підтримка сімей паліативного пацієнта – вони можуть допомогти не лише в догляді за пацієнтом, а й у процесі подолання емоцій, пов'язаних із неминучою втратою близької людини.

Резюме

Щастя та якість життя в медицині та охороні здоров'я – це поняття, які не можна ігнорувати, особливо в контексті лікування хронічних захворювань, паліативної допомоги чи психологічної підтримки. Цілісний підхід до пацієнта, враховуючи його фізичні та емоційні потреби, має вирішальне значення для покращення якості життя пацієнтів. Сучасна медицина приділяє все більше уваги цим аспектам, що сприяє покращенню результатів лікування, а також підвищенню задоволеності та щастя пацієнтів. У майбутньому можна очікувати подальшого розвитку таких методів догляду, які будуть враховувати всі сторони життя людини, забезпечуючи їй не лише здоров'я, а й повноцінне життя.

References

1. Kushlev K, Heintzelman SJ, Lutes LD, et al. Does happiness improve health? Evidence from a randomized controlled trial. *Psychol Sci* 2020; 31: 807-821.
2. Steptoe A. Happiness and health. *Annu Rev Public Health* 2019; 40: 339-359.
3. Rizzato M, Di Dio C, Miraglia L, et al. Are you happy? A validation study of a tool measuring happiness. *Behav Sci* 2022; 12: 295.
4. Kim-Prieto C, Diener E, Tamir M, et al. Integrating the diverse definitions of happiness: a time-sequential framework of subjective well-being. *J Happiness Stud* 2005; 6: 261-300.
5. Livingston V, Jackson-Nevels B, Reddy VV. Social, cultural, and economic determinants of well-being. *Encyclopedia* 2022; 2: 1183-1199.

6. Katsumi Y, Kondo N, Dolcos S, et al. Intrinsic functional network contributions to the relationship between trait empathy and subjective happiness. *Neuroimage* 2021; 227: 117650.
7. Muresan GM, Ciumas C, Achim MV. Can money buy happiness? Evidence for European Countries. *Appl Res Qual Life* 2020; 15: 953-970.
8. Frijters P, Beatton T. The Mystery of the u-shaped relationship between happiness and age. *J Econ Behav Organ* 2012; 82: 525-542.
9. Hirschauer N, Lehberger M, Musshoff O. Happiness and utility in economic thought-or: What can we learn from happiness research for public policy analysis and public policy making? *Soc Indic Res* 2015; 121: 647-674.
10. Blanchflower DG, Clark AE. Children, unhappiness and family finances. *J Popul Econ* 2021; 34: 625- 653.
11. Rizzato M, Antonelli M, Sam C, et al. Happiness and socio-demographic factors in an Italian sample: a propensity-matched study. *Healthcare* 2023;11(11): 1557.
12. Abidova A, Alcântara da Silva P, Moreira S. Moderating effects of psychological factors and frequency of experiences in the emergency department: The role of perceived quality of healthcare. *Medicine (Baltimore)* 2023;102(37): e35134.
13. Hajek A, Bock JO, König HH. Association of general psychological factors with frequent attendance in primary care: a population-based cross-sectional observational study. *BMC Fam Pract* 2017; 18:48.
14. Trudel-Fitzgerald C, Millstein RA, von Hippel C, et al. Psychological well-being as part of the public health debate? Insight into dimensions, interventions, and policy. *BMC Public Health* 2019; 19: 1712.
15. Ngamaba KH, Panagioti M, Armitage CJ. How strongly related are health status and subjective well-being? Systematic review and meta-analysis. *Eur J Public Health* 2017; 27: 879-885.
16. Willroth EC, Ong AD, Graham EK, et al. Being happy and becoming happier as independent predictors of physical health and mortality. *Psychosom Med* 2020; 82: 650-657.
17. Goel V, Rosella LC, Fu L, et al. The relationship between life satisfaction and healthcare utilization: a longitudinal study. *Am J Prev Med* 2018; 55: 142-150.
18. Celikel E, Kayipmaz AE, Ozel BA, et al. Social life and happiness analysis of female emergency physician in Turkey. *J Pak Med Assoc* 2020; 70: 1076-1078.
19. Osam K, Shuck B, Immekus J. Happiness and healthiness: a replication study. *Hum Resour Dev Q* 2020; 31: 5-89.
20. Rosella LC, Fu L, Buajitti E, et al. Death and chronic disease risk associated with poor life satisfaction: a population-based cohort study. *Am J Epidemiol* 2019; 188: 323-331.
21. Schneider A, Riedlinger D, Pigorsch M, et al. Self-reported health and life satisfaction in older emergency department patients: sociodemographic, disease-related and care-specific associated factors. *BMC Public Health* 2021; 21: 1440.

<https://doi.org/10.31108/7.2025.27>

Tetyana YESHCENKO

*Doctor of Sciences in Philology, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Studies and Philosophy,
Danylo Halytsky Lviv National Medical University (Lviv, Ukraine)*

THE CONCEPT OF HAPPINESS IN ETHNOCOGNITIVE AND BIBLICAL ASPECTS

Abstract. The article builds an associative model of the axiological concept of «happiness» in the Ukrainian national-linguistic worldview from the standpoint of cognitive linguistics. The biblical manifestations of the concept of «happiness» are highlighted in comparison with ethnolinguistic ones. It is revealed that the Ukrainian national culture has created a unique synthesis of the folk and biblical understanding of happiness. Proverbs that mention God reflect a Christian worldview adapted to folk culture. This synthesis has created a rich spiritual tradition that combines deep religiosity with practical folk wisdom, forming a unique Ukrainian understanding of happiness and its place in human life. Also common is the understanding of the connection between suffering and happiness. This is consistent with the biblical teaching that through suffering comes joy and salvation. At the same time, there are significant differences. Ukrainian proverbs often emphasize the role of fate and chance, while the Bible emphasizes God's providence and plan for each person. Folk wisdom is sometimes more fatalistic, while biblical teaching emphasizes human freedom of choice and the ability to change one's life through faith and repentance. The folk idea of happiness is more earthly, practical, and associated with material well-being, health, fate, and human efforts. The concept of "happiness" in the Bible is spiritual harmony with God, which depends not on external circumstances, but on the inner state of a person and his connection with the Creator. Popular wisdom and the Bible agree in stating that happiness is not only money and success, but also love, work, inner peace, but the Bible emphasizes that true happiness is not temporary pleasure, but eternal joy in God.

Keywords: concept, happiness, cognitive linguistics, linguistic picture of the world, phraseology, biblical meaning of the word, philosophy of language

Тетяна ЄЩЕНКО

*докторка філологічних наук, професорка, членкиня НТШ,
завідувачка кафедри українознавства та філософії,
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
(м. Львів, Україна)*

КОНЦЕПТ «ЩАСТЯ» В ЕТНОКОГНІТИВНОМУ ТА БІБЛІЙНОМУ АСПЕКТАХ

Постановка проблеми. У когнітивній лінгвістиці (філософії мови) ХХІ століття пріоритетною є проблематика, пов'язана з антропоцентричністю

досліджень, пошуком спільного і відмінного під час концептуалізації дійсності певною етнічною спільнотою. Такі категорії, як: «концепт», «концептосфера», «картина світу», «мовна особистість» розширюють межі дослідження мови, яка розглядається не лише у тісних взаємозв'язках із мисленням, свідомістю, пізнанням, але й культурою і світоглядом. Наразі специфіка національного способу мислення постає крізь призму споконвічних українських понять («сумління», «віра», «воля», «пам'ять», «правда», «доля», «щастя» тощо). Кожна з цих категорій має систему первинних і вторинних значень, характеризується широкими асоціативними зв'язками, здатністю виконувати когнітивні функції метафоризації, символізації, персоналізації, посилені можливостями включатися в різноманітні контексти, утворювати стійкі звороти.

Аналіз наукових праць. Ретельне вивчення наукових джерел з окресленої проблеми засвідчило: на теренах вітчизняної науки з'явилася низка праць, в яких їх автори: 1) викладають наслідки системного дослідження картини світу, передусім її етнокультурної площини, що акумулює багатовіковий людський досвід і є потужним засобом впливу на індивідуума та соціум (В. Жайворонок, Н. Слухай, В. Манакін); 2) тлумачать концепт як лінгвально-ментальний феномен, що виявляє особливості мовомислення, поведінкових стереотипів людини – представника певного етносу (А. Вежбицька, Т. Радзівська, В. Кононенко); 3) аналізують концептуальні конгломерати – концептосфери (О. Селіванова). Концепт «щастя» був об'єктом вивчення з позицій когнітивного, логічного, культурологічного та семантико-психологічного підходів. Так, фахівці з лінгвокультурології розглядають особливості об'єктивації концепту «щастя» в ономаціологічному аспекті на матеріалі англійської та української лексики, фразеології й паремії (О. Бабакова і М. Нескреба [1], Т. Братусь [2]). Різнобічне дослідження лексико-семантичного поля «щастя» у світлі вивчення когнітивної лінгвістики про мовну картину світу здійснює В. Ільєнкова [5]. Етимологічні й структурні аспекти концепту «щастя» описує О. Малярчук [6].

Проте відсутні розвідки, в яких було б досліджено асоціативну структуру аксіологічного концепту «щастя» в біблійній та етнічній площинах.

Мета розвідки - побудова асоціативної моделі аксіологічного концепту «щастя» в українському культурно-лінгвальному дискурсі, враховуючи як когнітивне моделювання, так і семантичне профілювання, виокремлюючи бінарні та семантичні опозиції зазначеного концепту, з'ясовуючи його архетипні, міфологічні та біблійні вияви.

Джерельною базою розвідки слугують фразеологічні вислови (понад 380), ключовим словом яких постає слово-концепт «щастя», фольклорно-етнографічні джерела, текст Біблії.

Методи дослідження. Для студіювання нами було обрано метод семантико-аксіологічного поля, що безпосередньо спрямований на моделювання структури концепту, тобто на виокремлення в ній ядра (базової когнітивної структури) і периферії, а також на відповідну систематизацію всієї сукупності лексичних репрезентацій досліджуваного концепту, етимологічної реконструкції його внутрішньої форми.

Тезовий виклад основного матеріалу. Поняття «концепт» розуміємо як фрагмент культури в свідомості мовця; те, у вигляді чого культура потрапляє у

ментальний світ людини. Іншими словами, це дискретна одиниця колективної свідомості лінгвоспільноти, яка зберігається в національній пам'яті мовців у вербально позначеному вигляді. Отже, концепт в етнічній картині світу виконує роль стрижневого елемента. Когнітивне осмислення дійсності відбувається через дію та емоцію. Людська свідомість оцінює об'єкти, явища, процеси в різних аспектах і за різними параметрами – прагматичними, естетичними, моральними і релігійними. Стратегії оцінювання довоклишнього світу є надзвичайно різноманітними. Особливістю фразеологічної репрезентації світу є те, що одиниці цього рівня здатні утілювати діяльнісний образ світу в знаках-символах, покликаючи до національних сцен та сценаріїв, до культурної діяльності етносу як сукупності дій чи процедур, створюючи світ прототипних (стереотипних) ситуацій. Концепт «щастя» є одним із найдавніших складників концептосфери української культури, центральним чинником самосвідомості особистості, виявом ціннісних і понятійних домінант українців, «конденсатором мовно-культурної пам'яті і фіксується концептосферою національної мови. Він становить когнітивно-семантичний континуум, цілісний мовно-образний націєпростір, що утілює неповторність світобачення, аксіологічні норми світосприймання, своєрідність концептуальної організації світу, спосіб життя українців, власне їхню філософію, етнокультурний колорит, традиції та специфіку здобуття гносеологічного досвіду. Адже кожна культура володіє іманентними і ціннісними їй вимірами. Цінність є власне своєрідною культурологічною призмою, що відображує норми сприймання носіями мови (екстра-) інтросвіту і цим самим репрезентує унікальність лінгвоперсони комуніканта. Вузлові слова культури побудовані не за законами «раціо», а за принципами інтуїтивно-емоційного пізнання. Це абстрактні слова-концепти, які не мають денотативної релятивності і за якими постають не предмети і явища довкілля, а ідеальна, трансцендентна сфера духовного світу людини, що позбавлена референтного виміру. Мовна семантика аксіологічних одиниць розкриває ті знання, уявлення мовців, які з часом склалися про концепти (*щастя усміхається, щастя падає з неба, піймати щастя, віднайти щастя, щастя летиться, щастя настає*). Семантичне значення ідіоетнічних лексем визначається закономірностями не мовної системи, а тезаурусним рівнем носіїв мови. Поетично-художні еталони, когнітивно-асоціативні стереотипи і міфологеми народного світорозуміння транслуються у міжпоколіннєвому відтворенні через художні образи, унаслідок чого вони постають експонентами названих культурних знаків» [4, с. 89-90].

Унаслідок проведених спостережень дійшли висновку: українські прислів'я та приказки та Біблія по-різному трактують концепт «щастя», хоча в деяких аспектах ці уявлення збігаються.

1. Джерело щастя. Щастя – це те, що людина може досягти власними зусиллями. Народна мудрість вчить, що праця, розум і наполегливість відіграють ключову роль у цьому: «*Всякий свого щастя коваль*»; «*Щастя не в повітрі в'ється, а руками дістається*». Щастя в Біблії – це не матеріальний успіх, а внутрішній стан людини, яка перебуває в гармонії з Богом: «*Блаженні вбогі духом, бо їхнє Царство Небесне*» (Матвія 5:3); «*Не збирайте собі скарбів на землі, де міль та іржа нищить, а збирайте скарби на небі*» (Матвія 6:19-20).

2. Щастя та страждання. Народна мудрість сприймає страждання як невіддільну частину життя, яка інколи навіть призводить до щастя: *«Хто горя не бачив, той і щастя не знає»; «Щастя з нещастям на одних саях їздять»; «Не було б щастя, так нещастя допомогло».* Страждання в Біблії – це випробування, яке очищає душу й веде до вічного щастя у Божому Царстві, пор.: *«Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені»* (Матвія 5:4); *«Через багато скорбот треба нам увійти в Царство Боже»* (Дії 14:22).

3. Щастя та матеріальні блага. Народне уявлення про щастя часто пов'язане з фізичним добробутом, здоров'ям, родиною та спокоєм у житті: *«Без здоров'я нема щастя»; «Щастя – вільна пташка: де захотіла, там і сіла».* Біблія закликає не гнатися за матеріальним щастям, бо справжнє багатство – це духовна близькість із Богом: *«Ліпше небагато зі страхом Господнім, ніж велике багатство з тривогою»* (Приповісті 15:16); *«Бо який скарб ваш, таке буде й серце ваше»* (Луки 12:34).

4. Щастя як доля, випадок чи вибір. Щастя часто сприймається українцями як щось зумовлене долею – його або маєш, або ні: *«Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду», «Не родись багатий, а родись щасливий»; «Кому щастя, той на кий впливе»; «Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду».* Біблія вчить, що людина сама обирає свій шлях – бути щасливою в Бозі чи втратити істинне щастя через гріх: *«Шукайте ж найперше Царства Божого і правди Його, і все це вам додасться»* (Матвія 6:33); *«Отож, вибери життя, щоб жив ти та нащадки твої»* (Повторення Закону 30:19).

5. Хто гідний щастя. Щастя у мовно-національній картині світу українців належить тим, хто працює, докладає зусиль і не боїться труднощів: *«Щастя бігає за сміливцями»; «Хто рано встає, тому Бог дає».* Біблія вчить, що щасливими будуть не лише сильні й сміливі, а й смиренні, милосердні, праведні, пор.: *«Тоді ти й будеш щасливий, коли пильно виконуватимеш накази й закони, що Господь заповідав Мойсееві про Ізраїля»* (І Книга Хронік 22:13). Ісус бажав, щоб люди були щасливими. Свою відому Нагорну проповідь Він почав з дев'яти висловлювань про щастя, які починаються словом «блаженні», або «щасливі» (Матвія 5:1-12): *«Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю»* (Матвія 5:5); *«Блаженні миротворці, бо вони синами Божими стануть»* (Матвія 5:9).

6. Щастя – Божя воля, Божий захист. Українські прислів'я часто пов'язують щастя з Божою волею: *«Бог дасть долю і в чистім полі», «Бог як хоче, так і із гряди поставить в князі».* Ці вислови відображають віру в те, що щастя і доля людини залежать від вищої сили. Народна мудрість підкреслює роль молитви і надії: *«Дай, Боже, щастя, просила Настя»; «А мені Біг та поміг».* Ці прислів'я заохочують звертатися до Бога з проханнями про щастя і вірити в божественну допомогу. Фіксуємо українські прислів'я, в яких йдеться про божественний захист як джерело щастя: *«Я у Бога за дверима (за плечима, за пахузою, під покришкою, за кроснами)».* Ці вислови відображають віру в те, що Бог захищає і оберігає людину, даруючи їй щастя і благополуччя.

Висновок. Українська національна культура створила унікальний синтез народного і біблійного розуміння щастя. Прислів'я, що згадують Бога відображають християнське світосприйняття, адаптоване до народної культури. Цей синтез створив багату духовну традицію, що поєднує глибоку релігійність з практичною

народною мудрістю, формуючи унікальне українське розуміння щастя і його місця в житті людини. Також спільним є розуміння взаємозв'язку між стражданням і щастям. Це відповідає біблійному вченню про те, що через страждання приходить радість і спасіння. Водночас, існують і суттєві відмінності. Українські прислів'я часто підкреслюють роль долі та випадку, тоді як Біблія наголошує на Божому провидінні та плані для кожної людини. Народна мудрість іноді має більш фаталістичний характер, тоді як біблійне вчення підкреслює свободу вибору людини та можливість змінити своє життя через віру і покаяння. Народне уявлення про щастя – більш земне, практичне, воно пов'язане з матеріальним добробутом, здоров'ям, долею та людськими зусиллями. Концепт «щастя у Біблії – це духовна гармонія з Богом, яка не залежить від зовнішніх обставин, а від внутрішнього стану людини та її зв'язку з Творцем. Народна мудрість і Біблія збігаються у твердженні, що щастя – це не лише гроші й успіх, а й любов, праця, внутрішній спокій, але Біблія наголошує, що справжнє щастя – це не тимчасове задоволення, а вічна радість у Бозі.

Література

1. Бабакова О. В., Нескреба М. Є. Асоціативне поле концепту «щастя». *Мова. Свідомість. Концепт*: збірник наукових праць. Вип. 8. С. 51 – 53.
2. Братусь Т. В. Гендерна специфіка об'єктивації концепту «щастя» у сучасному англомовному художньому дискурсі [текст]: Автореферат дис...кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.04 – германські мови. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2009. 21 с.
3. Єщенко Т. А. Аксіологічний концепт як мовно-етична і етнокогнітивна норма національної лінгвокультури. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2018. - № 1. С. 99 – 106.
4. Єщенко Т.А. Антропоцентричний вияв адресанта крізь призму концепту «щастя». Щастя та цивілізаційний розвиток: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 14-15 листопада 2019 року. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2019. С. 89 – 93.
5. Ільєнкова В. Дослідження лексико-семантичного поля «щастя» у світлі вивчення про мовну картину світу (на матеріалі гуманітарних наукових досліджень 1963 – 2015 років) [текст]. *Лінгвістика*. Вип. XXVII. С. 211 – 217.
6. Малярчук О. В. Емоційний концепт «щастя»: етимологічні та структурні характеристики. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 2 (74). Філологічні науки. С. 132 – 138.
7. Біблія, або Книга Святого Письма Старого й Нового Завітів / пер. проф. Івана Огієнка. Київ: Українське біблійне товариство, 2012. 1151 с.
8. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Київ: Либідь, 1993. 768 с.

Наукове видання

Збірник Матеріалів
П'ятої Міжнародної Наукової Конференції
ЩАСТЯ ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО
20 березня 2025 року
Львів

Статті в авторській редакції
Макетування – Уляна Луц-Пурій
Дизайн обкладинки – Оксана Панчишин



Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4379 від
02.08.2012.

Ідентифікатор видавця в системі ISBN 8540
49000, Дніпро, 18, а/с 1212
тел. (096)-308-00-38, (056)-798-04-00
E-mail: 7980400@gmail.com